

Inte än, men snart mer jämställda aktivitetsytor?!

- Ett gestaltungsförslag för ungdomar i Vårbyparken
baserat på aktuella referensprojekt och forskning

Mathilda Rusman

Inte än, men snart mer jämställda aktivitetsytor?! – Ett gestaltungsförslag för ungdomar i Vårbyparken baserat på aktuella referensprojekt och forskning

Not yet, but soon more equal places for activity?! – A design proposal for teenagers in Vårbyparken based on current reference projects and research

Mathilda Rusman

Handledare: Linnea Lindström, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur, planering & förvaltning

Examinator: Maria Kylin, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur, planering & förvaltning

Biträdande examinator: Stefan Lindberg, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur, planering & förvaltning

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Master Project in Landscape Architecture

Kurskod: EX0814

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2018

Omslagsbild: Mathilda Rusman

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: ungdomar, jämställdhet, jämställd användning, landskapsarkitektur, aktivitetsyta, fysisk aktivitet, offentliga miljöer, spontanidrott, folkhälsa

Anticipation travels quickly through the bleachers in a stadium of supporters before the teams take the field or in a theatre before the curtains are raised. [...] Like desire itself, anticipation does not express a lack, but rather a promise: "Not yet, but soon" it murmurs in our ears, "good things come to those who wait".

[...]

Spaces of feminist anticipation – that is, spaces geared to the production of longing for a different society – will need to enclose, collect, recruit, affect, move, rouse, calm, forbid, exclude, and excite simultaneously, and in advance of the main play. They will need to move us, and we will need to move with them.

(Runting 2017, ss. 267-271)

TACK TILL...

Min handledare Linnéa Lindström för all tid, feedback, stöttning och sortering av mina tankar. Arbetet blir alltid mycket roligare när man kan diskutera det med någon som delar ens intresse och som uppmuntrar en att fortsätta.

Till underbara vänner och en fantastisk bror som tar tid från sitt egna liv och skrivande för att läsa och uppmuntra mitt.

Till Huddinge kommun för allt arbetsmaterial som underlättat och gjort en stor del av detta möjligt, och till en arbetsmiljö full av peppande, drivna och glada människor.

Slutligen tack till min familj som inte varit insatta i ämnet men som uppmuntrat och påmint om att det finns ett liv utanför arbetet.

SAMMANFATTNING

I Norden blir vi idag alltmer stillasittande som befolkning. Enbart 43% bland tjejer i 15-års åldern samt 58% bland killar uppnår rekommenderade mängder samt rekommenderad intensitet av fysisk aktivitet. Det har även visat sig att tjejer är underrepresenterade på aktivitetsytor i offentlig miljö. Syftet med arbetet var därför att öka kunskapen kring jämställda utomhusmiljöer för fysisk aktivitet och att dra lärdom från inte enbart teori och studier utan även praktiska exempel för att sedan skapa ett eget gestaltungsförslag för en yta i Vårbyparken. Detta arbete är kulminationen på min utbildning till landskapsarkitekt och valet av ämne är i huvudsak en påbyggnad på min kandidat som väckte och ökade mitt intresse för jämställdhet och fysisk aktivitet.

Från forskningen framkommer att tjejer har en tendens att jämföras med killar inom gemensamma idrottstillfällen vilket skapar en rädsla för att utföra någonting felaktigt samt att misslyckas. Dessvärre är en grundförutsättning kring aktivitetsytor och en jämställd användning i utomhusmiljöer att båda könen ska utnyttja platsen i samspel och därför måste denna problematik hanteras. Arbetet består av en sammanfattning av litteratur där ämnet fysisk aktivitet behandlas ur olika aspekter, bl.a. ur kommunernas perspektiv, från föreningsidrottens sida samt hur ungdomar ser på och förhåller sig till ämnet. 5 referensprojekt presenteras även för att visa på hur realiserade gestaltningar har hanterat ämnet samt vilka önskemål som framkommit från ungdomarna. Resultatet från detta har bl.a. mynnat ut i en reflektion samt 7 gestaltungsprinciper;

interaktions-/reträttplatser, rumslighet, sittytter, interaktivt, aktivitetstyp, gruppaktiviteter och variation & nytänkande.

Gestaltungsförslaget följer sedan upp den inledande litteraturdelen med en gestaltning för en aktivitetsyta i Vårbyparken i Huddinge kommun. I min gestaltning har jag försökt tillmötesgå dessa farhågor som kan finnas inom tjejer genom ett försök till att välja aktiviteter som kan sprida styrka och självkontroll. I detta syftar jag till ytor för yoga samt styrketräning som kan utföras i tävlingsform eller utan, samt i grupp. Likaså finns ett antal klassiska redskap för deras popularitet och igenkänningsfaktor samt öppna ytor för egna aktiviteter. Jag har inkluderat inslag av humor och tillgodosett ungdomarnas möjlighet att kunna påverka sin omgivning.

Vad som kan debatteras är att om det är tjejerna som saknas på aktivitetsytor för att dessa ska uppnå en jämställd användning borde en del av lösningen vara att tillmötesgå tjejers preferenser. Från referensprojekten kan det innebära fasta klätterredskap, gungor, dansytor samt sittplatser. Dessvärre kan det argumenteras för riskerna med att tillmötesgå tjejer då valet av aktivitet behöver säkerställa att den inte uppmuntra en syn på den kvinnliga kroppen som vi önskar frångå. I det fallet är ungdomars val inte alltid de bästa. Detta kräver i förlängningen att vi gestaltar nytänkande utomhusytor samt att ungdomarna är villiga att testa nya aktivitetsformer och att vi inte förlitar oss för mycket på ungdomarnas önskemål.

ABSTRACT

In the Nordic countries we are today becoming increasingly sedentary as a population. Only 43% among girls in the age of 15 and 58% among boys achieve recommended amounts and intensity, when it comes to physical activity. It has also been discovered that girls are underrepresented in outdoor areas for physical activity. The purpose of this thesis was to increase my knowledge about equal outdoor environments for physical activity and to learn from not only theory but also from current projects to create my own design proposal for an activity area in Vårbyparken. This thesis is the culmination of my studies to become a landscape architect and the choice of topic is essentially an extension of my bachelor thesis in which my interest in the topic gender equality and physical activity grew.

From the research it appears that girls tend to compare themselves with boys in sports situations where both sexes are participating, creating a fear of doing something wrong and of failing. Unfortunately, a prerequisite when it comes to activity areas and equal use of outdoor environments is that both sexes coexist and interact in the place, and therefore these problems must be addressed. The thesis consists of a compilation of literature where the subject of physical activity is covered from various aspects, in example from the perspective of the municipalities and the sports association, and also regarding how young people look at and relate to the subject. 5 reference projects have also been presented to highlight how implemented projects have handled the subject and what kind of wishes and suggestions emerged

from the teenagers. The result has concluded in a reflection and 7 principles of construction; interacting-/secluded spaces, spatiality, seating, interactive elements, activity type, group activities and variation & innovation.

Following the initial literature study is a design proposal for an activity area in Vårbyparken in the municipality of Huddinge. In my proposal, I have attempted to address these concerns that may be found in girls through an attempt to select activities that can inspire strength and self-control. In this regard, I have included places for yoga and body-building that can be made into a competition with friends or performed by yourself. There are also several classical equipment's because of their popularity and recognition factor, as well as open spaces to perform your own activities. I have included elements of humor and accommodated the need to influence your environment which is of importance to teenagers.

What can be debated is, that if girls are the key to achieving equality in these public spaces, then part of the solution should be to accommodate girls' preferences for training and activity. From the reference projects, this may include climbing equipment, swings, dance surfaces and seating. Unfortunately, there is a risk in doing so, since we don't want to inspire a view of women in public space that is objectifying, and sometimes that isn't reflected in the suggestion from the teenagers. This requires that we create innovative outdoor areas, that teenagers are willing to and that we do not rely too much on wishes and suggestions.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning
Abstract

Bakgrund	8
Syfte, Mål & Frågeställning	8
<i>Frågeställningar</i>	8
Tillvägagångssätt & Metod	8
<i>Litteraturstudie</i>	8
<i>Gestaltningförslag</i>	9
Avgränsningar	9
<i>Litteraturstudie</i>	9
<i>Gestaltningförslag</i>	10
Metoddiskussion	10

LITTERATURSTUDIE 12

AKTUELL FORSKNING	13
<i>Relation till fysisk aktivitet</i>	13
<i>Fysisk aktivitet bland kommunerna</i>	13
<i>Nya metoder - interaktiv lek</i>	14
<i>Upplevelse av det offentliga rummet</i>	14
<i>Relationen till fysisk aktivitet bland ungdomar</i>	15
<i>Motivation</i>	17
<i>En gemensam insats</i>	17
<i>Reflektion</i>	19

REFERENSPROJEKT 20

AKTIVIA	21
Bakgrund	21
Resultat från workshops	21
Gestaltningen	21
Reflektion	22

ÖVRE	23
Bakgrund	23
Resultat från workshops	23
Gestaltningen	24
Reflektion	25

BERGAPARKEN	26
Bakgrund	26
Resultat från workshops	26
Gestaltningen	27
Reflektion	28

ALBY FOLKHÄLSOPARK	29
Bakgrund	29
Resultat från workshops	29
Gestaltningen	29
Reflektion	29

JÄMSTÄLLDA PLATSER I MALMÖ	31
-----------------------------------	----

Bakgrund	31
Resultat från workshops	31
Gestaltningen	31
Reflektion	33
REFLEKTION	34
<i>Boverkets slutsatser/reflektioner</i>	34
<i>Multifunktionalitet</i>	34
<i>Mjuka värden</i>	35
<i>Populära önskemål</i>	35
<i>Reflektion</i>	36
GESTALTNINGSPRINCIPER	37
<i>Interaktionsplatser/reträttplatser</i>	37
<i>Rumslighet</i>	37
<i>Sittytor</i>	37
<i>Interaktivt</i>	37
<i>Aktivitetstyp</i>	37
<i>Gruppaktiviteter</i>	37
<i>Variation & nytänkande</i>	37

GESTALTNINGSFÖRSLAG 38

VÅRBYPARKEN	39
Bakgrund	40
Befolkningsstatistik	41
PLATSANALYS	42
Topografi	44
Sektioner över topografin	45
Styrkor	46
Svagheter	47
Möjligheter	48
Hot	49
Gestaltungsprinciperna idag	50
KONCEPT	51
Inspiration	52
Skissutveckling	53
ILLUSTRATIONSPLAN	54
Gestaltungsinslag	57
Sektioner	58
Skisser	59
AVSLUTANDE DISKUSSION	61
Fysisk aktivitet & jämställdhet eller båda?	61
<i>Fysisk aktivitet</i>	61
<i>Jämställdhet</i>	61
Att ta med sig	62

REFERENSLISTA 64

BAKGRUND

Under 2014-2016 genomförde Boverket en satsning på jämställda utomhusmiljöer och bistod kommuner som ville genomföra nya projekt eller satsningar. 24 projekt realiserades som arbetade med jämställdhetsfrågor och dessa fick ett ekonomiskt stöd från Boverket. En studie från 2012 av Idrottsförvaltningen och Stockholms stad visade att kvinnor och tjejer var underrepresenterade på utomhusytor i städerna, en total könsskillnad på 26% mot 74% rörande utnyttjandet av ytor för spontanidrott (Blomdahl et al. 2012). Projekt som Rosens röda matta i Malmö är ett exempel på att försöka tillmötesgå tjejers preferenser. Med Boverkets satsning har fler platser tillkommit vilket ger en möjlighet att analysera och utvärdera dem för att dra lärdomar kring realiserade projekt.

Att vara tonåring är en period i våra liv som utgörs av stora förändringar. Enligt Hedenborg & Larneby (2016) blir skolan mer betydelsefull och många ungdomar slutar i ungdomsföreningar. Deras möjlighet att påverka sina utemiljöer är begränsat och ibland inte uppskattat (Lieberg 1994) och detta i en tid då vi blir mer och mer stillasittande. Jag finner det intressant att utforska hur vi kan gestalta våra utomhusmiljöer för att åstadkomma jämställda ytor för fysisk aktivitet.

Med en sammanfattning av realiserade projekt för jämställda utemiljöer kan lärdomar hittas, paralleller dras mellan projekten och generella gestaltungsprinciper framkomma för en fortsatt förståelse för tjejers användning av utomhusmiljöer, samt en större förståelse för deras behov.

SYFTE, MÅL & FRÅGESTÄLLNING

Syftet med uppsatsen är att öka kunskapen kring jämställda utomhusmiljöer och lära av realiserade projekt. Vidare är syftet att dra lärdom från inte enbart teori och studier utan även praktiska exempel då det finns många faktorer som spelar in för att lyckas planera och gestalta en jämställd aktivitetsplats.

Målet är att analysera och försöka hitta gestaltungsprinciper, lyckade inslag och lärdomar i strävan mot att uppnå jämställdhet eller åtminstone

en betydande förbättring. Målet med uppsatsen är också att skapa ett gestaltungsförslag för en yta inom Vårbyparken i Huddinge kommun baserat på de gestaltungsprinciper och uppskattade inslag som framkommit från referensprojekt samt litteraturstudie.

FRÅGESTÄLLNINGAR

- Hur gestaltas en jämställd utomhusmiljö för fysisk aktivitet med ett implementerat exempel i Huddinge kommun?
- Vilka lärdomar kan dras från genomförda projekt angående jämställda utomhusmiljöer?
 - Hur kan dessa sammanfattas i gestaltungsprinciper att applicera på framtida projekt?

Uppsatsen vänder sig till yrkesutövande landskapsarkitekter och studenter som ett hjälpmedel i gestaltningen av jämställda utomhusmiljöer och aktivitetsytor för unga tjejer, samt för att belysa realiserade projekt inom ämnet.

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT & METOD

Arbetet har utgjorts av en litteraturstudie och ett gestaltungsförslag. Litteraturstudien har delats upp i två delar, den inledande forskningsdelen samt den efterföljande studien av 5 referensprojekt. Insamlandet av det lästa materialet och analyserna från referensprojekten har sedan har följts upp av ett gestaltungsförslag för ungdomar på ämnet "En jämställd plats som uppmuntrar till fysisk aktivitet".

LITTERATURSTUDIE

Uppsatsen har utgjorts av en kvalitativ studie med en inledande litteraturstudie för att analysera och dra slutsatser av realiserade projekt på ämnet jämställda utomhusmiljöer samt spännande och relevant forskning. Detta har innefattats av en inledande forskningsdel med fakta om ungdomars förhållningssätt till fysisk aktivitet och offentliga miljöer, samt relevanta artiklar, rapporter och böcker på ämnet. Litteraturen har inhämtats genom inläsning av uppsatser och artiklar främst

genom SLU-bibliotekets sökmotor Primo, samt via Boverkets hemsida.

Den inledande litteraturstudiens andra del består av fem referensprojekt som har valts ut bland de 24st som fick stöd av Boverket mellan 2014-2016. De som valts ut för uppsatsen har varit knutna till uppsatsens huvudämne som är: fysisk aktivitet, relevant åldersspann samt gestaltning. Stödet från Boverket har varierat och myndigheten har själva delat in projekten i kategorierna; Metodutveckling, Kommunikation, Fritidslokaler, Lekplats, Skolgårdar, Parker, Stråk samt Torg & aktivitetsplatser. Majoriteten av projekten som presenteras i uppsatsen har fallit under kategorin Torg & aktivitetsplatser samt ett projekt under kategorin Park. De 5 studerade projekten är Aktivia, Ett jämställt Övre, Bergaparken, Nydalaparken & Kroksbäck, samt Alby folkhälsopark.

Sammanställningen och utvärderingen av referensprojekten har baserats på analys av sekundärdata som har samlats in av, och till viss del analyserats av de involverade kommunerna. Kommunernas tillvägagångssätt i projekten kan liknas vid metoden grundad teori då kommunerna har utgått från kvalitativ data som de har införskaffat sig med syftet att utgöra en teoribas. De har sedan följt upp eller utfört detta i samband med ett fältarbete bestående av både intervjuer samt promenader i kombination med diskussioner på plats för att koppla teori till praktik. Enligt Denscombe (2009) genomförs metoden ofta på grund av ett intresse för att utforska mänsklig interaktion och för att förstå någonting utifrån deltagarnas synvinkel. Att gestaltningen blir platsspecifik och relevant för deltagarna är av stor betydelse och ger vikt till de resultat som framkommit i varje enskilt fall. Projekten har sedan genomförts som en gestaltad fallstudie med avslutande reflektioner från vissa kommuner.

En stor del av materialet har hämtats från Boverkets hemsida och är kommunernas slutrapporter till Boverket. Från vissa kommuner fick jag även tillgång till ytterligare material via mejl då underlaget har varit begränsat via Boverket. Vad som presenteras utgår från den mängd information som varit tillgänglig och kan variera i mängd. Illustrationsplaner och bilder finns med i den mån som materialet har funnits tillgängligt och likaså varierar diskussionen i sin storlek beroende på hur ingående de olika kommunerna har valt att

vara i sin redovisning till Boverket. Arbetet under denna del av uppsatsen utgår från att analysera den sekundärdata som samlats in, och inte av egna platsbesök. Redovisningen av projekten har följts upp av en reflektion och paralleller har dragits till den litteratur som redovisats i teoridelen. Denna kunskap har sedan sammanfattats i ett antal gestaltungsprinciper.

GESTALTNINGSFÖRSLAG

Den inledande litteraturstudien har legat till grund för det kommande gestaltungsförslaget i Vårbyparken. De gestaltungsprinciper som framkom under litteraturstudien följde med in i gestaltungsskedet som riktlinjer och hjälpmedel. De har varit tänkta som ett stöd för själva gestaltningen samt att utgöra ett diskussionsunderlag för den avslutande reflektionen av uppsatsen. Genom gestaltungsprocessen gjordes inledande platsanalyser av Vårbyparken samt ett platsbesök i februari. Analyserna redovisas i form av en SWOT där parken har utvärderats för sina styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Detta för att tillhandahålla en bred bild av parken samt för att kategorisera de olika analyserna och förtydliga vad som kunde influera gestaltningen.

Analysfasen följdes upp av en skissprocess som mynnade ut i en illustrationsplan, samt relevanta skisser och sektioner för att tydliggöra gestaltningen. Gestaltungsförslaget har sedan följts upp av en kritisk utvärdering och diskussion på ämnet som återkopplade till de fem projekten, vad som framkom i litteraturstudien samt frågeställningarna. Gestaltungsförslaget har även genomförts med konsultation från Huddinge kommun och med åtkomst till deras kartsystem för att genomföra den inledande platsanalysen och för att få tillgång till underlag i form av planer och kartor. Likaså har en sketchUp-modell tillhandahållits av Lantmäteriafdelningen på Huddinge kommun. Lantmäteriafdelningen har tillhandahållit modellen som inkluderat topografin, det draperade ortofotot samt byggnaderna. Övrig modulering och inslag har skapats av författaren.

AVGRÄNSNINGAR

LITTERATURSTUDIE

De projekt som fått stöd från Boverket har varierat i sitt syfte och i vilket hänseende bidraget kunde stötta utvecklingen mot mer jämställda miljöer.

I denna uppsats kommer fokus att vara på de projekt inom de totalt 24 stycken som har att göra med utformning som uppmuntrar fysisk aktivitet. Platsens placering samt tillgängligheten till platsen har visat sig ha stor vikt för användningen men kommer inte innefattas i denna uppsats då ämnet är tillräckligt stort för att utgöra en egen. Ämnet kommer att nämnas men fokuset ligger på utformningen av platsen, gestaltungsprinciper och inslag av redskap/element. En avgränsning inom området rör hur ungdomar är aktiva idag. Arbetet kan inte gå för djupt ned i ungdomars förhållningssätt till idrott och aktivitet, samt hur detta kan ha ändrats på senare år. Ämnet är spännande och relevant för gestaltning och kan komma att nämnas ytligt för att tydliggöra ämnets komplexitet.

En ytterligare avgränsning är angående målgruppen för de gestaltade projekten, fokuset är ungdomar 13-19 år (högstadiet och gymnasium).

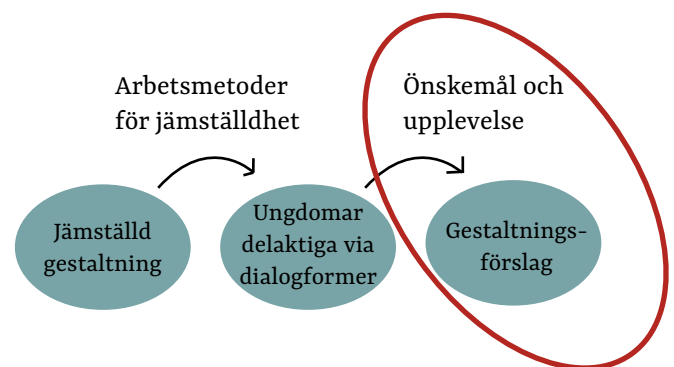
GESTALTNINGSFÖRSLAG

Gestaltningen avgränsas geografiskt till området kring Vårbyparken i Huddinge kommun och parkens norra del. Anledningen till valet av plats för gestaltningen berodde på att jag genomförde min praktik på kommunen under sommaren 2017 samt fortsatte att arbeta för kommunen efter praktikperioden. Det fanns ett intresse från Huddinge att skapa ett gestaltungsförslag för parken vid förfrågan kring en plats i kommunen.

För att platsen skulle samspela med sin omgivning och bidra till helheten i Vårbyparken har både ett helhetsgrepp försökt att tas för Vårbyparken samt ett specifikt fokus för platsen för gestaltungsförslaget. Utformningen har begränsas av ett tidsintervall då uppsatsen har genomförts och slutförts inom våren 2018. Möjligheten till medborgarmedverkan och dialog med boende i området har begränsats. Dialog och medborgarmedverkan är en viktig del av gestaltningen och av stor betydelse för att stärka en platsförankring och möjlighet att lättare ta plats, men av hänseende till att detta enbart utgörs av en tidsbegränsad uppsats samt att förslaget inte kommer att realiseras har gestaltningen genomförts utan medborgarinflytande. Att utforma en passande dialogmetod samt utvärdera dess resultat hade upptagit för mycket tid av uppsatsen, samt att risken finns att processen

urholkas då brukarna aldrig kommer att få uppleva att platsen byggs. Gestaltningen har utgått från de önskemål som inkommit i referensprojekten samt litteraturen.

Figuren visar den del av processen i referensprojekten som jag var intresserad av och har fokuserat på i uppsatsen. För att förtydliga är det själva gestaltningen samt de svar och upplevelser som framkom under dialogarbetet. Jag var även intresserad av utvärderingar av gestaltningarna i den mån det fanns tillgängligt.

METODDISKUSSION

Inom mitt val av referenser har jag valt att försöka presentera en bredd inom ämnet för uppsatsen för att tydliggöra olika synvinklar istället för att möjligtvis fördjupa mig mer ingående ur en aspekt på jämställdhet och fysisk aktivitet. Jag har önskat visa på komplexiteten i hur ungdomars inställning till fysiska aktivitet och offentlig miljö ändras, hur vi förhåller oss till ny teknik i samspel med utemiljön, hur kommunerna samt föreningsidrotten ser på och förhåller sig till ämnet, hur utmanande jämställdhet och fysisk aktivitet kan vara att uppnå tillsammans, samt hur olika killar och tjejer upplever den offentliga miljön.

Jag har medvetet valt referenser som i min mening är aktuella och med studier som utförts inom de senaste åren. Till stor del är materialet inhämtat från Sverige och Norden förutom fyra referenser (Clark 2015; Back et al. 2016; Walseth et al. 2017; Hanlon et al. 2010) som utgör de enda källorna utanför Norden. Motiveringen till varför de har inkluderats beror på att de har genomförts nyligen, samt att jag har upplevt det svårt att finna studier som behandlar hur tjejer förhåller sig till, samt upplever sin utemiljö och fysisk aktivitet.

Från de källor som är presenterade kan både Cele och Lieberg anses som föråldrade och möjligtvis ifrågasättas för sin relevans. Sofia Celes studie genomfördes 2007-2008 och publicerades 2009, Liebergs artikel är från 1994. Anledningen till att de nämns i denna uppsats är både av den enkla anledningen att jag finner forskningen intressant, men även då de mjuka värdena; som normer och upplevelse har stort inflytande över vår användning av den offentliga miljön. Hänvisningar till tankar som Liebergs uppkommer inom de nämnda programmen och riktlinjerna, och mycket vikt ligger idag på att involvera tjejer i utformningen för att skapa platsförankring och underlätta en känsla av att kunna ta plats. Jag upplever även i min mening att det finns begränsat med framförallt svensk forskning på ämnet, därav valet att även inkludera utomstående studier. En del av källorna utgörs av olika kommuners program och riktlinjer och dessa kan diskuteras rörande hur mycket de egentligen skiljer sig åt från varandra. Det är med stor sannolikhet att kommunerna inspireras av varandra då bl.a. Kalmar kommun uppger att deras planeringsunderlag utgår från Göteborg stads riktlinjer, men jag har sett dokumenten som en representation av hur kommuner hanterar och arbetar med ämnet och har valt att presentera en liten del av det i uppsatsen.

Vid analys och utvärdering av fallstudier, i detta hänseende referensprojekt kan tvivel uppkomma kring hur väl det faktiskt går att generalisera utifrån specifika fall. Det är ett rimligt tvivel rörande fallstudier, men Denscombe (2009) påpekar att även om resultatet är unikt för det enskilda fallet ingår fallstudien i ett större sammanhang, en bredare kategori. Om sammanhanget tydliggörs och kontexten för fallstudierna redovisas kan läsaren själv bedöma validiteten inom de utpekade slutsatserna. Jag har strävat efter att redovisa kontext och material i form av kartor, önskemål samt arbetsprocessen för att ge möjlighet till vidare tolkningar och andra slutsatser än mina egna. I min mening är det ändå spännande att se väldigt olika resultat bland referenserna, då det är önskvärt att se varierade utemiljöer inom yrket och för att inte cementera könsroller till vissa miljöer eller inslag.

Vad som har varit gemensamt för alla de fem referensprojekten är en bakomliggande grund av att jobba med jämställdhet samt med ett fokus på ungdomar. I projekten har ungdomarna involverats i det inledande skedet, samt i vissa fall även med

återkoppling och feedback av gestaltningen. Ofta har deras huvudsyfte bestått av att komma med önskemål. Sedan har detta resulterat i flera olika resultat.

Arbetet med att generalisera och komma fram till gestaltungsprinciper från projekten har utgått från vissa kriterier som jag har haft i åtanke. Dessa har varit att gestaltningen och de fysiska elementen verkade populära och lyckade i de fall som en utvärdering gjorts, att det fanns belägg och en koppling mellan gestaltning och den presenterade teorin, om det fanns principer eller fysiska element som ofta förekom i referensprojekten, samt om jag själv fann någonting intressant. I den mån som kommunerna har inkluderat egna reflektioner har jag lagt stort värde vid det som framkommit. Samtidigt är det viktigt att ställa sig kritisk till vad som framkommit då informationen har ingått i en slutredovisning till Boverket kring det ekonomiska stöd som kommunerna fått och därför kan dess framgång ha överdrivits. Samtidigt har projekten genomförts av tjänstemän med år av erfarenhet inom gestaltning och samhällsplanering. Flyvbjerg (2003/04) poängterar att en fallstudie innebär data som är komplex, unik och rik, och det är värt att påpeka att tjänstemännen som varit involverade innehar en unik kunskap kring sin fallstudie och dess utfall som kan vara värt att lyssna till. Likaså menar Flyvbjerg (2003/04, s.198) att "falsifiering och inte verifiering är det som karakteriserar fallstudien" Därför är det svårt att gömma eller överdriva dess resultat då platserna talar för sig själva.

LITTERATURSTUDIE

Följande avsnitt tar upp ämnen som berör fysisk aktivitet ur olika aspekter. Bland annat hur ungdomar ser på, och förhåller sig till fysisk aktivitet samt 5st referensprojekt.

AKTUELL FORSKNING

RELATION TILL FYSISK AKTIVITET

Under 2014-2016 genomförde Boverket en satsning på jämställda utomhusmiljöer och bistod kommuner som ville genomföra nya projekt eller satsningar. 24 projekt realiserades som arbetade med jämställdhetsfrågor och dessa fick ett ekonomiskt stöd från Boverket. En anledning till att denna satsning var nödvändig kan bero på den ökande mängd fakta och studier som visar på att tjejer rör på sig i mindre utsträckning än killar och är underrepresenterade på offentliga ytor för fysisk aktivitet i städerna. En studie från år 2012 av Idrottsförvaltningen och Stockholms stad visade att kvinnor och tjejer var underrepresenterade på utomhusytorna i städerna, en total könsskillnad på 26% mot 74% rörande utnyttjandet av ytor för spontanidrott. Inom åldersspannet 13-19 år var könsfördelningen 80% killar och 20% tjejer. Undersökningarna genomfördes till störst del i Stockholm stad, men även i Huddinge, Danderyd, Sundbyberg samt 3 ytterligare kommuner i en mindre utsträckning, och 570 observationer genomfördes (Blomdahl, et al. 2012). Siffrorna visar på ett lågt utnyttjande av tjejer vilket är en trend som även syntes i en studie av ungas uppmätta fysiska aktivitet i fyra europeiska länder 2004 (Danmark, Estland, Norge och Portugal). Killar och tjejer i 9 års åldern uppnådde till stor del den rekommenderade mängden fysisk aktivitet. Bland 15-åringar uppnådde enbart 82% av killarna och 62% av tjejerna den rekommenderade mängden. Datan har samlats in med hjälp av accelerometrar vilket ger ett mer objektiva resultat, och mer tillförlitlig data än självrapporterad fysisk aktivitet. Studien visar betydande skillnad på minskad rörelse i stigande ålder (Riddoch et al. 2004). Rekommenderad mängd enligt Folkhälsomyndigheten är 60 min per dag med både måttlig och hög intensitet för barn och unga (Folkhälsomyndigheten u.å.).

Ulf Ekelund, professor inom epidemiologi och folkhälsa knutet till fysisk aktivitet vid Norges Idrottshögskola påpekar att mer än hälften av dagens ungdomar globalt inte uppnår rekommendationerna (Tyngre träningssnack 2018). Vid kartläggning av Norges 6-åringar, 9-åringar

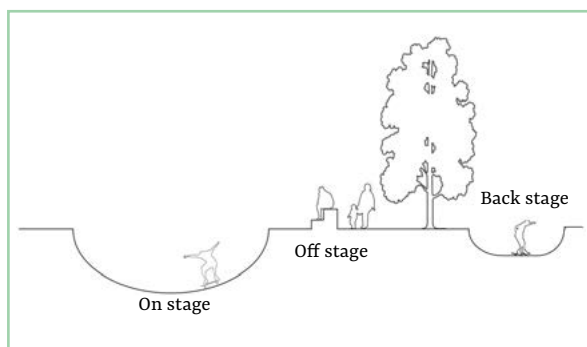
samt 15-åringar med hjälp av accelerometrar visar siffrorna på fortsatt låg aktivitetsmängd 2012 (Kolle et al. 2012) och bekräftas även av Ekelund idag (Tyngre träningssnack 2018). Bland 15-åringarna uppnådde 58% av killarna och 43% av tjejerna rekommendationerna (Kolle et al. 2012). På Folkhälsomyndighetens hemsida finns självrapporterade data över svenskarnas nivåer av fysisk aktivitet och det framgår att enbart hälften uppnår rekommendationerna. Datafördelning över åldrarna finns inte tillgänglig, samt att datan har samlats in via självrapportering, men tendenserna visar att hela Norden går i samma riktning menar Folkhälsomyndigheten (u.å.).

FYSISK AKTIVITET BLAND KOMMUNERNA

Efter publiceringen av studien från Stockholm stad och Idrottsförvaltningen angående utnyttjandet av stadens ytor för spontanidrott har den ojämna fördelningen fått uppmärksamhet av inte minst landets kommuner. Malmö stad utvecklade 2015 ett planprogram för att uppmuntra sina medborgare till spontanidrott på jämställda utemiljöer (Gatukontoret 2015). De nämner hur användningen av utomhusytorna uppmärksammades som skev och till fördel för killar och män. Kvinnor och tjejer verkar använda utemiljöer i högre utsträckning för att promenera, jogga eller cykla. I planprogrammet framkommer att för att tillmötesgå en så pass bred brukargrupp som möjligt, och i förlängningen öka jämställdheten är det viktigt att gestalta multifunktionella och flexibla utemiljöer, som ytor för bollspel i kombination med lek, klättring, vila och avskildhet. Ett populärt inslag hos medborgarna i Malmö har varit utegym, något som har en mer jämn könsfördelning och en variation i åldersgrupperna. Malmö stad nämner även vikten av dialog och kontakt med medborgarna, då de bästa idéerna ofta kommer från användarna (Gatukontoret 2015).

Göteborgs stad har på liknande sätt skapat riktlinjer för deras parker och naturområden. Vad de har kommit fram till är fyra gestaltungsprinciper för att främja jämställdhet i gestaltningen. Dessa innefattar en utformning som är flexibel, multifunktionell och som erbjuder många aktiviteter. En bra orienterbarhet till, och inom platsen, och att undvika bilder med figurer som utför typiskt manliga eller kvinnliga övningar som kan leda till en könskodning av övningen. Slutligen nämns även att skapa möjlighet för att anpassa hur pass offentlig man vill vara för dagen med möjlighet

till att vara i blickfånget (on stage), privat och utan att uppleva sig iakttagen (back stage), samt att agera åskådare (off stage) (Park & Naturförvaltningen 2014). Tanken är att en multifunktionell plats lockar en bredare målgrupp vilket skapar bättre förutsättningar att kunna tillmötesgå flera, och att en god orienterbarhet underlättar för vad man ska göra, samt att det ger en ökad känsla av trygghet och självsäkerhet om man vet vart man ska gå.

Figur 1. Illustration av on stage, back stage & off stage (Park och Naturförvaltningen 2014).

Både Kalmar kommun och Göteborgs stad har tagit fasta vid det faktum att fler killar än tjejer vistas på offentliga lekplatser, med en stor sannolikhet på grund av att killars preferenser är mer förekommande än tjejers. Tjejer verkar föredra fasta lekredskap och gungor i högre utsträckning än bollplaner (Park & Naturförvaltningen 2014). Av den anledningen skriver kommunerna att lek i naturlika miljöer bör uppmuntras och erbjudas då leken har en tendens att bli mer jämställd och mindre könskodad. Likaså att ytorna är tillräckligt stora för att minska på konkurrensen vilket gynnar tjejer (Park & Naturförvaltningen 2014; Lagercrantz et al. 2016). Samtidigt har de studier som det hänvisas till av Göteborg, undersökt barn och det kan inte generaliseras på ungdomar, även om tendenserna verkar stämma.

Den mindre del som rör ungdomar i Boverkets rapport, "Gör plats för barn och unga" (2015) går i linje med tidigare nämnda principer. Ungdomar behöver både formella och informella platser att vistas på med möjlighet för att synas eller inte. De behöver ges utrymme att uttrycka sig och forma sin omgivning genom musik, dans eller aktiviteter som gärna uppmuntrar till rörelse och socialt umgänge (Boverket 2015).

NYA METODER - INTERAKTIV LEK

Gestaltningen av utemiljöer är föränderlig

utefter trender och ny forskning, eller efter vad medborgarna efterfrågar så som var fallet med utegym hos Malmö stad (Gatukontoret 2015). Bland barn visar det sig att det finns en minskning i utevistelsen jämfört med tidigare generationer. En av dessa anledningar är tillgången till tv, tv-spel och mobiltelefoner. Med den ökade användningen av digitala verktyg har det uppkommit forskning kring interaktiva lekelement som förenar digital teknik med fysiska objekt för att stimulera lek. Detta sker ofta genom ljud eller ljus med hjälp av LEDs. Det innefattar att ett objekt lyser upp vid träff, vid rörelse eller vid kontakt, samt ljudinstallationer som kan förstärka ljud som regn, fågelkvitter eller oväder (Back et al. 2016). Forskning och testförsök på ämnet har till störst del fokuserat på barn och inom skolgårdsmiljöer, bland annat av projektet Digifys – Digitala och Fysiska lekmiljöer. Back et al. (2016) påpekar ändå att en interaktiv miljö kan gynna lekmöjligheterna även i bostadsområden. Vad som framkom vid teststudie med yngre barn var att de interaktiva objekten ökade variationen inom platsen. Det lockade fram lekfullt samarbete, samt att ljus- och ljudelementen var ett bra redskap som triggade till lek, aktivitet och utforskning (Back et al. 2016). Även om de objekt som användes i denna studien riktade sig mot barn kan funktionen hos interaktiva objekt tänkas ha samma möjlighet hos ungdomar.

UPPLEVELSE AV DET OFFENTLIGA RUMMET

Spännande forskning rörande ungdomars relation till den offentliga miljön har skrivits av Sofia Cele samt Mats Lieberg. Cele (2009) publicerade en artikel angående hur unga tjejer upplevde parken Humlegården i Stockholm. Vad som framkom var att upplevelsen av en park beror på en mängd faktorer, inte minst de sociala. Dessa kan både vara positiva eller negativa samt kontrollerande. De tjejer som deltog i studien var mellan 15-17 år och arbetet genomfördes med intervjuer och observationer. Fokusplatsen var Humlegården i Stockholm, en historisk park som öppnades upp för allmänheten på 1800-talet. Cele (2009) påpekar att parkens ursprungliga syfte som en plats att visa upp sig fortfarande lever kvar idag, genom ungdomarna. En vanligt förekommande aktivitet bland de intervjuade tjejerna var att spendera tid i parken genom att sitta och observera andra besökare eller ungdomar. Detta moment i det sociala spelet kan upplevas som kontrollerande eller hämmande för tjejer. Det finns en underliggande känsla av att uppträda på "rätt" sätt som Cele

(2009) skriver och att det underliggande sociala spelet i stor utsträckning upplevs och formar tjejernas vistelse. Cele (2009) skriver hur kvinnors och tjejers kroppar har en symbolladdad mening i det offentliga rummet och hur könsrollerna kan bli förstärkta. Detta influerar tjejers användning i så pass stor utsträckning att det kan bli svårt att njuta av parkens upplevelser.

Cele (2009) menar på att för unga tjejer är utformningen av, (i studiens fall en park) inte det enda som spelar in när det kommer till att uppskatta eller använda en plats. Den offentliga miljöns sociala arena genomsyrar och influerar starkt hur ungdomar upplever och använder sina offentliga miljöer. För ungdomar är ett inslag kring offentliga miljöer att både se och synas. Det finns en tydligt social kontroll kring hur en ung kvinna ska bete sig.

”Inte minst är det kroppens betydelse som skiftar, från sinnlig och privat till social och objektifierad allt eftersom det sociala samspelet tilltar” (Cele 2009, s. 164)

Cele (2009) nämner att ingen interaktion med en annan människa är neutral. Maktrelationer, värderingar och normer är alltid en del av den offentliga miljön. Det har länge varit vetenskap om att kvinnors upplevelse av otrygghet i den offentliga miljön är större än mäns och starkt relaterat till vissa offentliga platser som parker. Enligt den nationella trygghetsundersökningen (BRÅ 2016) upplevde 25% av kvinnorna sig otrygga jämfört med enbart 7% bland männen.

Mats Lieberg (1994) har skrivit om ungdomar, staden och det offentliga rummet. Lieberg (1994) påpekar hur det offentliga rummet är till stor del den yta som ungdomarna har att tillgå, men att det i denna miljö kan vara svårt att slippa undan den upplevda kontrollen från vuxenvärlden. Lieberg (1994) skriver att ungdomarna söker sig till platsen för att få vara ifred, men samtidigt en plats där det finns möjlighet för någonting intressant att hända. Ungdomars användning av den offentliga miljön kan ses som behovet av i huvudsak två typer av platser, reträttplats (back stage) och interaktionsplats (on stage). Ungdomar behöver tillgodoses med båda typerna av miljöer för att kunna anpassa miljön efter sina behov. Dessa principer kring det sociala livet i offentlig miljö benämns av (Goffman, 1988). Han benämner det hela som att vara en ”aktör på en scen”. I den offentliga miljön kan man både agera

som åskådare till andra människor eller själv vara aktören. Denna bild av det sociala sambandet som upplevs har gett namn till behovet av att det finns miljöer för att visa upp sig/interagera samt att dra sig tillbaka/ förbli anonym. För ungdomar kan det vara svårt att hitta dessa back stage platser menar Lieberg (1994) som är platser utan vuxnas insyn. En reträttplats antingen för sig själv eller för en grupp som uppskattar avskildhet. Lieberg (1994) påpekar att för ungdomar är det en viktig kvalitet att det finns möjlighet att växla mellan on stage och back stage.

RELATIONEN TILL FYSISK AKTIVITET BLAND UNGDOMAR

I en studie utförd i Oslo av Walseth, Aartun & Engelsrud (2017) intervjuades tjejer i 15-års åldern för att se hur idrottslektionerna samt den nuvarande synen på hälsa påverkade tjejernas identitet och syn på kroppen och fysisk aktivitet. Fokuset för studien var skolans idrottslektioner, en miljö som formar och tydliggör olika typer av kroppshandling i relation till fysisk aktivitet enligt Paechter som Walseth et al. (2017) refererar till. Paechter menar på att kroppen kan kategoriseras i 4 generella roller när det kommer till att utföra och relatera till fysisk aktivitet. Dessa är den disciplinerade, den dominerande, den speglade samt den kommunikativa. För unga tjejer faller många inom kategorin den speglade, det innebär att kroppen får ett utomstående fokus, ett fokus på hur kroppen upplevs av andra. Denna relation till fysisk aktivitet komplicerar tjejernas syn på hälsa samt påverkar deras relation till fysisk aktivitet. Killar har visat att för dem innebär hälsa att vara starka nog att utföra kroppsaktiviteter, ett fokus på hur kroppen upplevs och kan användas. För tjejer sammankopplas det i större utsträckning med matvanor samt kroppsform, ett betydligt större objektsfokus på kroppen (Walseth et al. 2017).

Vid de intervjuer som utfördes i studien framkom att tjejerna inte uppskattade de moment på idrotten som innebar någon form av tävling. Anledningen till ogillandet berodde på att tjejerna i stor utsträckning jämförde sin förmåga med killarnas som ansågs ”duktiga” och det uppstod då en rädsla för att misslyckas eller ”göra fel”. Tjejerna ansåg även att skolidrotten ofta inte upplevdes som en ”effektiv” form av träning. Föredragen träning var fitness centers samt en önskan av att ha en tränare som pushade dem att utföra en övning samt såg

till att den utfördes korrekt. Walseth et al. (2017) påpekar att det synsättet antyder att träningen ska uppnå någonting och inte genomföras enbart för dess glädje eller för en ökad kroppskänedom. Med den speglade kroppstypen samt objektifieringen av den egna kroppen uttryckte tjejerna en medvetenhet och känsla av att bli betraktade. Det ledde också konsekvent till en medvetenhet av hur de porträtterades utföra aktiviteterna. Många upplevde detta som ett hinder samt som ett obehag under skolidrotten (Walseth et al. 2017).

Walseth et al. (2017) diskuterar kring om idrottslektioner borde utformas för att bättre stämma överens med tjejers preferenser för fysisk aktivitet. Författarna menar att det inte nödvändigtvis är bra att försöka tillmötesgå tjejers idrottspreferenser då det kan uppmuntra synen på den kvinnliga kroppen som ett objekt. För tjejer upplevs ofta kroppen som ett projekt att arbeta med för att tillmötesgå en publik istället för ett eget instrument att utforska med, finna styrka i och uppleva för sin egna skull. Av den anledningen borde den fysiska aktiviteten utformas för att utforska kroppens potential, att lära känna sig själv och att uttrycka sig. Författarna föreslår aktiviteter som yoga, dans, teambuilding eller fotvandring.

En studie av Clark (2015) som utfördes i England utforskade unga tjejers relation till fysisk aktivitet och trygghet i utemiljöer. Clark nämner hur unga tjejer och kvinnor alltid brottas med en dualism rörande fysisk aktivitet då kvinnliga "bodies-in-motion" samtidigt utgör "bodies-on-display" (Clark 2015, s.1014). Samtidigt som unga tjejer uppmärksammas för deras låga mängd av aktivitet uppmärksammas också deras otrygghet i utemiljöer och ansvar att inte utsätta sig för risk i samband med utevistelse. Att uppmuntra till aktivitet samtidigt som det påpekas hur svaga, utsatta och objektifierade kvinnor anses vara i offentlig miljö skapar svårigheter kring att vara aktiv och bryta träningsmönster till att testa nytt i utemiljöer rörande träning. Det influerar även tjejers egna syn på sin förmåga och motarbetar inte Walseth et al. (2017) påpekande om "den speglade kroppen" när kvinnan som objekt ofta lyfts. Clark (2015) lyfter i sin diskussion att denna bild på sexuell utsatthet och manlig aggressivitet inte utgör fasta personlighetsinslag hos könen utan speglar samhällets syn och normer och behöver brytas för att inte utgöra starka hinder för vår användning av den offentliga miljön. Inte enbart kvinnor utan

förväntningar på mäns beteende och personlighet förstärks inom dessa starka konstruktioner.

Tjejerna som studien följde samt i forskning påpekar Clark (2015) att förutom strukturerad träning inomhus verkar tjejer uppskatta att delta i halvorganiserade träningsformer i sitt närområde, bland annat genom löpning i grupp om det upplevs kunna utföras inom en mer "säker" miljö. Författaren nämner även vikten av att kvinnor använder utemiljöer för att långsamt förändra synen på dessa miljöer och inställningen till hur kvinnor kan vara aktiva (Clark 2015).

Riksidrottsförbundet genomför regelbundet studier av föreningsidrotten samt forskning kring dess utveckling samt relation till befolkningen. Bland annat har studier gjorts kring hur man ska behålla fler ungdomar inom den organiserade idrotten samt hur ungdomars relation till fysisk aktivitet ser ut (Hedenborg & Larneby 2016). Vad som framkommer i studien är att många ungdomar slutar att idrotta i en förening i ungdomen men samtidigt ökar mängden fysisk aktivitet genom träning i egen regi eller genom gym etc. Anledningen till minskningen beror bl.a på att ungdomarna upplever att skolan upptar en större del av deras tid samt att de föredrar att själva bestämma när, hur länge samt hur de ska träna. Det framgår även att ungdomarna uppskattade förmågan att kombinera träning med att umgås med vänner då fritiden upplevdes som begränsad och att det ibland var svårt att hinna med allt de ville göra. Ibland upplevdes träningen som ytterligare ett krav och många ungdomar, bland båda könen ville helst på sin fritid "hänga med kompisar, chilla, kolla på serier och vara med familjen" (Hedenborg & Larneby 2016, s.21). Bland anledningarna till att vara fysiskt aktiv framkommer samma svar bland både tjejerna och killarna. Dessa är för att det är kul, de gillar att tävla samt att både utveckla sig, prestera och ta ut sig fysiskt (Hedenborg & Larneby 2016).

En annan studie gjord av Riksidrottsförbundet utreder om den organiserade idrotten kan bedriva och tillmötesgå förfrågan på spontanidrott hos ungdomar. Rapporten inleds med en redogörelse för ungdomars syn och relation till både den organiserade samt den spontana idrotten. Vad både formerna av fysisk aktivitet har gemensamt är svårigheterna med att locka inte redan aktiva ungdomar till rörelse. Likaså menar Fahlén (2012)

att det tävlingsmoment som många ungdomar vill slippa inom den organiserade idrotten ändå finns på den spontana då de ungdomar som är duktiga på idrott dikterar villkoren samt aktiviteten även inom den spontana ytan. Samtidigt utgör spontanidrotten en stor källa till fysisk aktivitet då det framgick av Trondman (2005) i rapporten av Fahlén (2012, s.7) att 92% av ungdomar i åldern 13-20 år spontanidrottar. Det i form av löpning, cykling, stavgång och gym.

Fahlén (2012) påpekar att satsningar för att locka fler till spontanidrott ofta inte lyckas då aktiviteterna tenderar att likna föreningsidrotterna för mycket. Ytor för spontanidrott borde utformas efter andra former av aktiviteter för att värna om kärnan till varför man börjar spontanidrotta, och för att undvika att rangordningsprocesser uppstår samt att idrottskunniga kan diktera aktiviteten. Fahlén (2012) nämner även att det är troligt att de som inte lockats in i den organiserade idrotten antagligen inte är intresserade av dessa idrottsformer i en spontanidrotts miljö. Samtidigt kan idrotter som har en hög igenkänningsbarhet locka de som varit föreningsaktiva till spontanidrott på ytan. I det hänseendet bör man vara medveten om vilken målgrupp som ytan för spontanidrott ska rikta sig till, de med vana kring fysiska aktivitet och idrott eller de underordnade grupperna av ungdomar.

MOTIVATION

Utöver tillgången till en plats finns det fler faktorer som motverkar eller uppmuntrar oss att faktiskt utnyttja platsen och delta i aktiviteter, en av dessa som är värd att nämna är motivation. Hur finner vi en inre drivkraft och motivation för att utföra en aktivitet är en svår fråga att besvara. Ryan och Deci (2000) har utvecklat en teori om motivation, kallad Självbestämmande teori (SDT). För att finna en inre motivation och ett intresse menar författarna att tre psykologiska behov behöver uppfyllas. Dessa är kompetens, självbestämmande och samhörighet (competence, autonomy, relatedness). De kan förenklat ses som vår upplevda förmåga att utföra en handling och ha kontroll över dess utfall, hur pass stor inverkan vi har över våra handlingar och vad vi vill utföra, samt att känna anknytning och empati från andra, att man bryr sig om andra och att de bryr sig om en själv.

Motivation kan även delas in i två fack menar Ryan och Deci (2000). Att uppleva en inre motivation samt att uppleva en press utifrån/yttre motivation.

Den inre motivationen är vår vilja att utforska, testa nytt, utmana oss själv och lära oss nytt. Vi utför en aktivitet för glädjen av att göra den. Som barn finns denna motivation i överflöd och kräver ingen typ av belöning, men som äldre kan den hindras eller ta skada av andra missgynnande faktorer. Den yttre motivationen gör sig mer påtaglig i högre ålder som en utomstående press från samhället att utföra vissa aktiviteter istället för att enbart göra dem för att man själv vill det. Det kan bero på en vilja av att passa in, en upplevelse av att det borde/måste göras, en vilja att slippa att känna skuld eller för att demonstrera sin förmåga, känna stolthet och värde i att kunna utföra någonting. Det kan finnas olika grader av motstånd för en utomstående press, i ena änden kan det upplevas som en brist på självbestämmande och i andra änden en förståelse för pressen och ett accepterande av den. Vad som är värt att komma ihåg menar Ryan och Deci (2000) är att det inte går att uppbåda en inre motivation för en aktivitet om inte användaren känner sig lockad, eller att aktiviteten upplevs som en utmaning eller nyhet. Användningen kan ändå fortfarande ske med hjälp av yttre motiverande faktorer.

I en norsk masteruppsats i "folkehelsevitenskap inom instutionen för landskapsplanlegging" (ILP), utförde Maryam Rouhani Amiri (2014) intervjuer med fem överviktiga ungdomar i åldrarna 14-15 år för att bättre förstå deras koppling och syn på fysisk aktivitet. Vad som framkom var behovet av varierande aktiviteter för att hålla intresset uppe, möjligheten att umgås med sina vänner och att motivationen blev större då fler deltog. Det var även betydande att aktiviteterna var anpassade till deras förmåga, färdigheter och intresse för att ungdomarna överhuvudtaget skulle utföra dem. Det framgick även att synen på fysisk aktivitet också var starkt sammanlänkat med uppfattningen om sitt eget utseende (Amiri 2014).

EN GEMENSAM INSATS

Ett samexisterande mellan det spontana och den organiserade idrotten kan vara något att arbeta mot och inspireras av. Karin Book (2015) har på uppdrag av Riksidrottsförbundet undersökt hur den organiserade idrotten tas tillvara inom kommunernas planering. Med den ökade kunskapen kring vårt stillasittande beteende har mycket fokus hamnat på att tillgodose möjligheten till fysisk aktivitet i stadsplaneringen rörande gång och cykel, samt ytor för spontanidrott och vardagsmotion. Föreningsidrotten har på så vis

inte integrerats i kommunernas planering menar Book (2015). Ämnet organiserad idrott ligger utanför uppsatsens ramar men Book (2015) påpekar något nämnvärt; att när det kommer till idrottens behov behövs det samverkan och utbyte av kunskap mellan aktörer på olika nivåer och det kan ha inflytande för den fysiska aktiviteten i ett större perspektiv.

Ett inledande kapitel i rapporten utgörs av en workshop med representanter från den organiserade idrotten för att diskutera "Idrottens syn på idrott i den fysiska planeringen" (Book 2015). Inom diskussionen nämndes att synen på idrott skiljer sig åt, då kommunernas fokus har skiftat mer mot folkhälsa och spontanidrott i bredare bemärkelse. För den organiserade idrottens del behöver förhållningssättet ändras för att närma sig kommunerna. Detta genom att bl.a. bredda sig för att inkludera hälsa i betydligt större utsträckning för att kunna behålla fler medlemmar över en längre tid, samt att ändra fokuset från enbart tävling. Detta påpekades av representanterna kommer att kräva mer yta för att upprätthålla flera typer av träningar och en större bredd (Book 2015).

Ett större samarbete kan ändå vara någonting att sträva mot och det kan yttra sig i ett delat utnyttjande av ytor i den offentliga miljön och samarbeten vid utformningen av en plats. Malmö stad nämns som ett exempel av Book (2015) då staden har utformat en del av dess utegym i samarbete med olika föreningar. I Pildammsparken arrangerade Gatukontoret organiserad spontanidrott och under två somrar anställdes en instruktör för att hjälpa folk att komma igång med träning på utegymmen. Likaså verkar det finnas ett intresse hos idrottsföreningarna att dela på ytor i Malmö. En fotbollsklubb påpekade vikten i att alla lokaler borde samutnyttjas och cykelklubbens representant såg möjlighet till att utnyttja ytor som parkeringsplatser på kvällstid. Avslutningsvis reflekterar Book (2015) kring det faktum att det verkar finnas både fördomar och hinder från båda sidor för att ett bra samarbete ska uppstå och behållas. Föreningsidrotten måste tänka nytt och överväga att upprätthålla mer av sin verksamhet på spontanidrottsplatser och rikta sig mot idrott på en folkhälsonivå. Kommunerna behöver ta tillvara på idrottens intressen tidigt i processen och förstå vikten av denna typ av fysisk aktivitet för dess medborgare, för dess samhällsnytta (Book 2015).

En samverkan och delaktighet från bådas sidor ligger i tiden och är ett bra verktyg i de större städerna där ytorna är begränsade. Ett ökat utnyttjande leder även till ökad trygghet och en känsla av delaktighet. Tjejer och kvinnor tenderar att föredra fysisk aktivitet i halvorganiserade former med möjlighet att vara social och ha tillgång till en instruktör (Hanlon et al. 2010).

REFLEKTION

Tankarna om inre och yttre motivation kan relateras till dagens krav på att hålla sig fysiskt aktiv och att ta hand om sin kropp och hälsa. En koppling kan ses mellan den yttre motivationen som kan upplevas komma från dagens samhälle som föreskriver att man ska vara aktiv och hälsosam. Det kan upplevas som självklart och viktig för vissa, och desto svårare att assimilera sig med bland andra. Även om det yttre kravet driver oss mot aktivitet kan utnyttjandet av en yta för spontan fysisk aktivitet ses som en inre motivation. Den kan ta uttryck på varierande sätt från organiserad form till halvorganiserad (ex. gym) eller utnyttjande av utomhusytorna. Av den anledningen behöver Ryan och Deci:s psykologiska behov tas i beaktande för att locka/rikta sig mot ungdomars inre motivation. Det kan ske genom att ungdomarna kan relatera eller förstå de lekelement som finns på plats, genom tydliga instruktioner och en möjlighet att variera svårighetsgraden efter sin egna förmåga. Genom en känsla av valmöjlighet och frihet i aktiviteter.

Ämnet motivation känns också relevant i hänseende till vad Fahlén (2012) samt Hedenborg & Larneby (2016) presenterar. Det blir tydligt att i ungdomsåren börjar många faktorer spela in i ungdomarnas liv och många uppskattade möjligheten att själv bestämma hur, samt när de vill vara aktiva. För tjejer sker även en förändring i medvetenheten kring sexualitet och hälsoideal. Något som kommer påverka relationen till fysisk aktivitet och den offentliga miljön som nämns av både Cele (2009), Walseth et al. (2017) samt Clark (2015). Rörande objektifiering bör nämnas att ämnet är lika relevant för killar som tjejer även om denna studie har utgått från tjejernas upplevelse och är relevant i detta hänseende då tjejer ofta utgör den underordnade gruppen i utemiljöer samt inom fysisk aktivitet. Dessvärre är kroppsideal och kroppsmedvetenhet en styrande kraft för båda könen i dagens samhälle. Jag tror även att upplevelsen av en idrott som utförs under skolidrotten influerar hur man upplever den idrotten i offentlig miljö, samt den övergripande synen på fysisk aktivitet. Dessvärre är detta svårt att påverka i offentliga miljöer.

Valet att presentera en del studier samt rapporter från Riksidrottsförbundet, rörande den organiserade idrotten samt skolidrotten kan diskuteras när uppsatsens kärna utgörs av

spontanidrott. Att uppmuntra till fysisk aktivitet är ett svårt mål och problematiskt för både den spontana idrotten samt den organiserade. Rapporterna från den organiserade idrotten har varit relevant då den idrottsformen har fått utvärdera sin relevans i dagens ungdomars liv och intressanta reflektioner har framkommit. Föreningsidrotten är även duktiga på att föra statistik över sina användare vilket kan utvärdera indirekta preferenser eller tendenser som är relevant för spontanidrotten. Utformningen av skolidrotten kan också visa på preferenser och tillhandahålla goda observationstillfällen över ungdomar och relationen till fysisk aktivitet. Book nämnde att inom fysisk aktivitet måste vi alla samarbeta, ett påstående som jag instämmer i, samt att all kunskap bottnar i samma ämne, fysisk aktivitet.

REFERENSProjekt

Det är spännande att se att en jämställd gestaltning och en bredare målgrupp börjar uppmärksammas mer och mer bland kommunerna och nämns inom olika planeringsdokument. Kunskapen kring kvinnor och tjejers behov ökar, men kunskapen kring ungdomars preferenser ligger efter.

I det kommande avsnittet kommer 5 referensprojekt att presenteras från fem olika kommuner i Sverige. Det är viktigt att dra lärdom från nya projekt och realiserade projekt utöver forskning.

AKTIVIA - LUNDS KOMMUN

ÖVRE - TRELLEBORGS KOMMUN

BERGAPARKEN - KALMARS KOMMUN

NYDALAPARKEN & KROKSBACK - MALMÖ
STAD

ALBY FOLKHÄLSOPARK - BOTKYRKAS
KOMMUN

AKTIVIA

INVIGD SEPTEMBER 2016

BAKGRUND

Aktivita är en aktivitetsyta placerad i Klostergården i Lund. Kommunen ville skapa en aktivitetsyta för ungdomar, specifikt unga tjejer. Innan projektet startades hade ytan stått övergiven under en tid och det fanns inte mycket på platsen utöver en större asfalterad yta omgiven av buskage och naturlika planteringar. Uppstarten skedde i januari 2016 och projektet genomfördes i tre olika faser. Initialt genomfördes en Dialog/Gestaltning med högstadietjejer i området. Tjejerna kom med förslag och önskemål på innehåll och vad de ville se på platsen. Detta tog kommunen med sig in i gestaltningen, och den första fasen följdes sedan upp av Anläggning och Aktivering. Aktiveringsfasen var den allra sista och tillkom efter att gestaltningen var färdig och Aktivita hade invigts. Under denna fas ville kommunen att Aktivita skulle bli aktiverad, detta genom att ungdomar uppmuntrades att arrangera egna evenemang, samt genom den närliggande fritidsgårdens ordinarie verksamhet. Aktivita är tänkt att vara en öppen plats som tillåter ungdomarna att sätta sin egen prägel (Park- & naturkontoret 2016).

RESULTAT FRÅN WORKSHOPS

Vad som framkom under de workshops som genomfördes med tjejerna var att trygghetsaspekten var viktig för att tjejerna skulle trivas på platsen och känna sig bekväma, då det önskades övervakningskameror och fritidspersonal under vissa timmar på dygnet. Det fanns även önskemål om organiserade aktiviteter med en ledare. Under arbetet sammanfattade kommunen alla de förslag som framkom. Bland favoriterna fanns (Park- & naturkontoret 2016):

Laddning av mobil	Musik
	Soffa/Hängmatta
Spegelvägg för dans	
	Skydd mot regn
Multiplan, pingis, biljard	

Figur 2. Förebild av Aktivita (Lunds kommun 2016).

Figur 3. Efterbild av Aktivita (Lunds kommun 2016).

GESTALTNINGEN

Gestaltningen av Aktivita blev en öppen aktivitetsyta omgiven av naturlika planteringar och buskar. Dessa glesades ut för att öka tryggheten och skapa mindre rumsligheter. Den västra delen blev mer öppen medan den östra är något upphöjd och lite mer inneslutande. Kommunen beskriver själva att ytan är uppdelad i två karaktärer: "Arenan" och "Skogen", samt att det har arbetats med olika platsbildningar och exponeringsgrader i gestaltandet. Färgvalet för platsen är någonting som tjejerna önskade, specifikt regnbågsfärger (Park- & naturkontoret 2016).

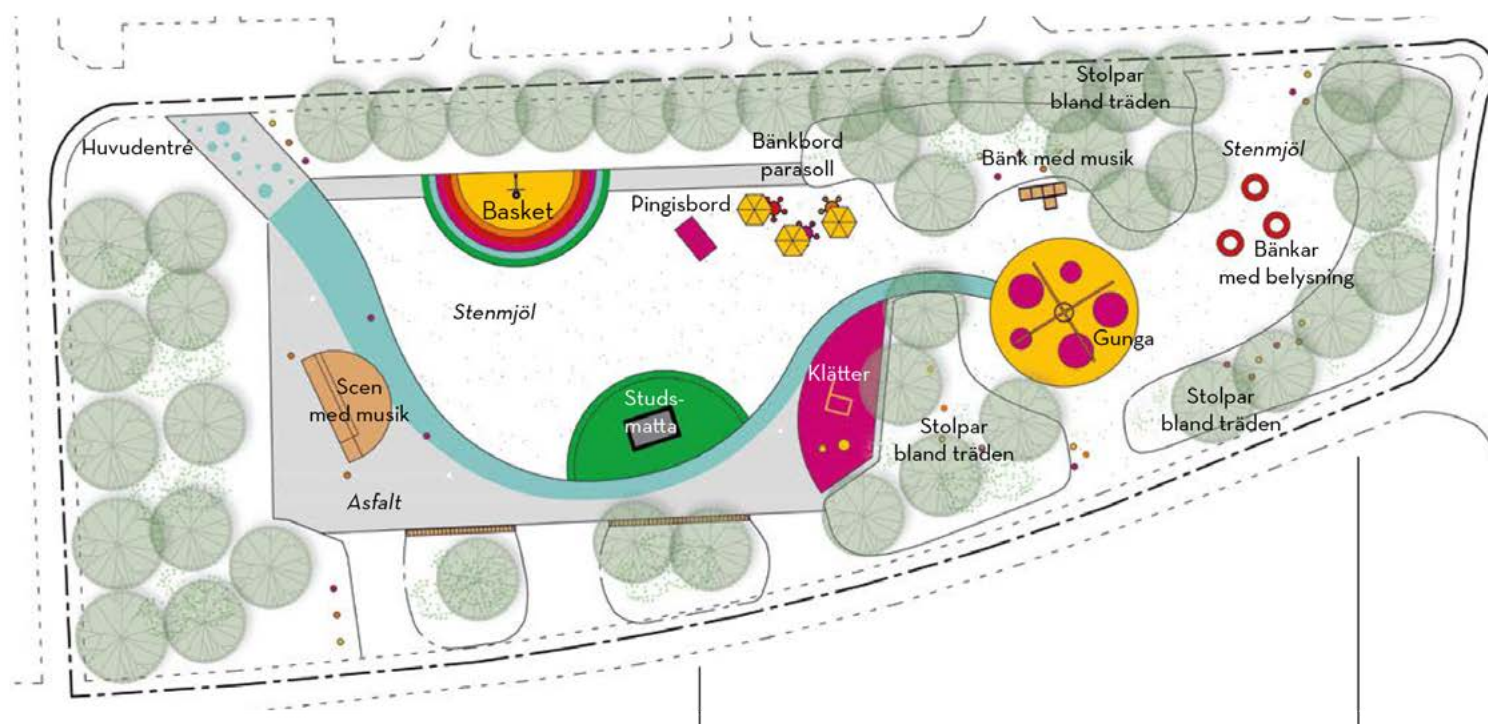
Johanna Andersson genomförde sommaren 2017 en observationsstudie på Aktivita i sitt kandidatarbete. Hon resonerade kring användandet och resultatet, och det framkom en relativt jämställd användning:

Totalt antal besökare: 158st

Tjejer 39%
Killar 43%
Vuxna 18%

Observationen genomfördes under 10 tillfällen, till störst del efter skoltid (Andersson 2017). Från observationerna kom Andersson (2017) fram till att viktiga aktiviteter för ungdomarna var att kunna umgås med kompisar och "hänga". Användningen var relativt jämn med en hög användning av bänkar, hängmattor, den stora kompisgungan och scenen. Dessa platser var en viktig del av tjejernas användning, samt mobilerna som flitigt användes. De populära aktiviteterna var placerade både i de exponerade och öppna ytorna av Aktivita, samt i utkanterna vid och inom vegetationen.

ILLUSTRATIONSPLAN

"ARENAN"

"Arenan" är en öppen yta där man kan göra olika aktiviteter såsom hoppa på studs-matta, klättra, hänga knäveck, spela pingis. Dessutom finns det en scen med inbyggd musikanläggning och här kan anordnas evenemang.

"SKOGEN"

"Skogen" är en lite lugnare plats där man kan hänga med sina kompisar i den stora gungan eller softa på bänken med inbyggd musikanläggning. Det finns också röda bänkar som lyser i mörkret. Inne bland träden finns det färgglada stolpar och hängmattor.

Figur 4. Illustrationsplan av Aktivia samt en redogörelse av de två karaktärerna som skapades på platsen (Lunds kommun 2016).

REFLEKTION

Från observationsstudierna av Aktivia upplevde Andersson (2017) att tjejerna i högre utsträckning spenderade sin tid med att snacka och "göra ingenting" medan killarna spenderade sin tid flitigare med olika typer av aktiviteter.

Samtidigt påpekar Andersson att det finns en bredd i utbudet som borde ge båda könen möjligheter till aktivitet men att utfallet sedan kan bli annorlunda. Vad Andersson (2017) tror har gjort Aktivia lyckat är den variation och de alternativa elementen som skapar ett bredare intresse och lockar fler målgrupper till Aktivia.

En viktig del för kommunen har varit att arbeta med aktivering av platsen efter att platsen stod färdig. Sommaraktiviteter arrangerades den kommande säsongen 2017 och fritidsgården i närheten håller sig fortfarande involverade i platsen och hjälper ungdomar att arrangera egna evenemang och söka bidrag för det. Likaså är tjejerna som var delaktiga i dialogprocessen fortsatt aktiva och kommunens förhoppning är att de kommer inspirera yngre tjejer att ta över i framtiden (Park- och Naturkontoret 2016).

ÖVRE

INVIGD MAJ 2016

BAKGRUND

Projektet "Ett jämställt Övre" genomfördes av Trelleborg kommun, i samarbete med Nyréns arkitektkontor och i dialog med en högstadielklass. Projektet resulterade i en tillfällig installation vid det gamla resecentrumet Övre i staden. Anledningen till projektet var att den stora knutpunkten för stadens kollektivtrafik flyttades till centralstationen med återöppningen av persontågen i Trelleborg. Det skapade möjlighet till ett mindre projekt under tiden som nya planer togs fram för området (Trelleborgs kommun 2016). Kommunen ville även ta tillvara på tillfället att arbeta med social hållbarhet som ett led i att konkretisera och arbeta mot deras fördjupning av översiktsplanen (Trelleborgs kommun 2016).

Arbetet startade i oktober 2014 och genomfördes med en kontinuerlig kontakt med en högstadielklass som deltog. Bland högstadielklassen deltog både killar och tjejer som kommunen delade upp i separata tjej- och killgrupper för att bl.a. se ifall det framkom några skillnader i önskemål och tankar efter projektets slut (Trelleborgs kommun 2016). Projektet inleddes med att kommunen genomförde en platsanalys av Övre på egen hand samt avgränsade det område som skulle arbetas vidare med tillsammans med ungdomarna. Det resulterade i en utpekad torgyta och två potentiella platser som vore passande för en tillfällig installation (Trelleborgs kommun 2016). Ungdomarna hade tidigt i projektet genomfört en studieresa till Malmö och kopplades åter in i projektet efter kommunens initiala platsanalys. Efter att analyskedet genomfördes där även ungdomarna analyserade Övre, fortsatte arbetet med ett designdialogarbete. Ett antal workshops hölls tillsammans med högstadielklassen samt en studieresa till Köpenhamn, och i det slutliga skedet utarbetade Nyréns arkitekter fyra olika gestaltningsförslag som sedan återkopplades till ungdomarna för diskussion och feedback. Nyréns omarbetade därefter alla tankar som framkom till en slutlig gestaltning.

Figur 5. Illustration av Övre (Nyréns arkitektkontor 2016).

Figur 6. Fotografi från Övre (Trelleborgs kommun 2016).

RESULTAT FRÅN WORKSHOPS

Under arbetet med ungdomarna utvecklade kommunen en jämställdhets- SWOT som kontinuerligt uppdaterades med ungdomarnas viktiga tankar kring platsen, samt deras önskemål för gestaltningen. Tankarna kan sammanfattas till:

DRÖM

En plats att chilla på, umgås många tillsammans i aktivitet.

Många nya och moderna aktiviteter för alla.

PLUS

Att det är välskött, belyst och med en hemtrevlig känsla och tryggt.

Lekfulla aktiviteter som aktiverar alla och uppmuntrar till nytänkande.

HOT

Att platsen inte används av båda könen, eller att det blir en uppdelning i tjej- & killaktiviteter.

En rädsla för att bli dömd och göra bort sig inför andra.

MINUS

En otrygg plats där man även känner sig uttittad.

Skräpigt, mörkt och otryggt att ta sig till och från platsen.

(Från Trelleborg kommuns SWOT-analys 2016)

ILLUSTRATIONSPLAN

Figur 7. Flygfoto av Övre (Trelleborgs kommun 2016).

Kommunen anordnade två workshops med ungdomarna för att komma på idéer för Övre, de fick i uppgift att tänka ut ett realistiskt förslag och ett galet. Vad ungdomarna kom fram till var bl.a:

Plugghus	Gym	Inneslutande sittplatser med el, musik & värme
Sittgungor		
Gräsmatta med pucklar & mysbelysning över		Underlag som alstrar el när man springer
Minigolf		Miniträdgård
Isbana	Cirkus	
Utebio		Glittervägg

(Trelleborgs kommun 2016, ss. 18-19)

GESTALTNINGEN

Det slutgiltiga förslaget blev en färgglad, multifunktionell plats. Sittplatser utformades i block med olika höjd och storlek för att kunna sitta och klättra på. Dessa blev utspridda över platsen med möjlighet att röra sig igenom platsen. Det finns vegetation på plats i form av tillfälliga palmer och rabatter i större krukor som matchar sittblocken. Platsen fick en tydlig identitet och närvaro med ett gult tema på golv, sitttytor och flaggor. Aktiviteter som tillfördes plats var pingis, balansplatta och musik. Installationen placerades i närheten av närliggande cykel- och gångstråk samt att gula markeringar adderades för att leda in människor till platsen (Trelleborgs kommun 2016).

REFLEKTION

I de egna reflektionerna kommenterade kommunen kring erfarenheten av att arbeta med ungdomarna och de diskuterade kring att i framtiden addera platsobservationer av ungdomarna när besök ska genomföras (Trelleborgs kommun 2016). Det av anledningen att det under arbetet framkom att vad ungdomarna önskade sig inte stämde fullt ut med vilka aktiviteter de hängav sig åt under den gjorda studieresan. Likaså påpekade Trelleborg på skillnaderna mellan hur lättsamt killarna kunde slänga sig in i en aktivitet och att fysiskt ta plats och utforska ytorna, medan tjejerna intog en avvaktande roll och anslöt senare i aktiviteterna som erbjöds. Samtidigt upplevde inte vare sig tjejerna eller killarna att ytorna var könskodade vilket kommunen menar visar på att kroppen kan vara mer könskodad än sinnet (Trelleborgs kommun 2016). Utöver de upplevda skillnaderna under studieresan framkom också tveksamheter under processen. Vid utformningen av Övre fick ungdomarna ge feedback kring det förslag som Nyréns arkitekter tagit fram. Vad som framkom var att ungdomarna var osäkra kring hur de själva skulle komma att använda platsen, samt de aktiviteter de uppskattat på studieresan till Köpenhamn. Detta av anledningen att på hemmaplan kunde de bli observerade av människor de kände (Trelleborgs kommun 2016).

Under arbetet delades tjejerna och killarna upp i separata grupper för att skillnader i önskemål och utformning kunde bli tydliga, men kommunen fann ingen betydande skillnad i slutet. Trelleborg reflekterade kring om det kan ha berott på utformningen av dialogerna, att ungdomarna svarade som de trodde var förväntat av dem eller om de inspirerades av samma saker (Trelleborgs kommun 2016). Utöver hur de sociala faktorerna och de sociala relationerna till andra människor är en central del av den offentliga miljön spelar även bilden av sin stad in i upplevelsen. Trelleborgs kommun ansåg i sin hantering av ungdomar att de tenderade att ha en generaliserad bild eller föreställningar av sin omgivning där områden värderades som onda eller goda, bra eller dåliga. Det innebär att ungdomarna skapade associationer via media och hörsägen som sedan influerade deras verklighet. Detta kan skapa en negativ syn som kan influera användningen och resultatet menade kommunen (Trelleborgs kommun 2016).

BERGAPARKEN

INVIGD SEPTEMBER 2016

BAKGRUND

Bergaparken är placerad i Kalmar kommun och kommunen hade planer på att utveckla parken och arbeta med unga kvinnor och tjejer och deras upplevelse av dess parkmiljö. Kommunen uppger att med den ökade kunskapen kring hur traditionella ytor vänder sig mer mot män och killar var syftet att skapa en park med fler aktiviteter för tjejer. Eftersom trygghet är en stor faktor för kvinnors utevistelse var också en tanke hur tryggheten kunde öka med fysiska åtgärder (Fonseca 2016b). Under projektet använde sig Kalmar kommun av en fokusgrupp av ungdomar som tillkom med hjälp av en lokal fritidsgård, samt två skolklasser bestående av en klass i årskurs 6 och årskurs 7. Både killar och tjejer ingick i dialoggrupperna med syftet att ta reda på hur användningen såg ut mellan könen samt att främja tjejer och unga kvinnors användning. Dialogerna genomfördes under hösten 2015 och genomfördes vid två tillfällen. Vid ett av dessa tillfällen besöktes Bergaparken för att kunna promenera runt och diskutera parken. Fortsättningsvis utformades ett gestaltungs-förslag av kommunen med några kontakttillfällen med ungdomarna för att upprätthålla kontakt och få fortsatta synpunkter (Fonseca 2016b).

RESULTAT FRÅN WORKSHOPS

Kommunen sammanställde en karta med synpunkter från ungdomarna under de promenader som genomfördes i parken. Synpunkterna varierade från övergripande kommentarer på parkens utformning till platsspecifika kommentarer. Det inkom även önskemål på vad ungdomarna hoppades skulle tillkomma och vad de ville göra i parken (Fonseca 2016a).

Ungdomarnas övergripande bild av parken var att de inte upplevde att det fanns ett ändamål. Få aktiviteter att utföra och en liten variation som gjorde att de snabbt upplevde parken som tråkig och att de tröttnade på att vistas på platsen. De uppskattade de större ytorna i de centrala delarna

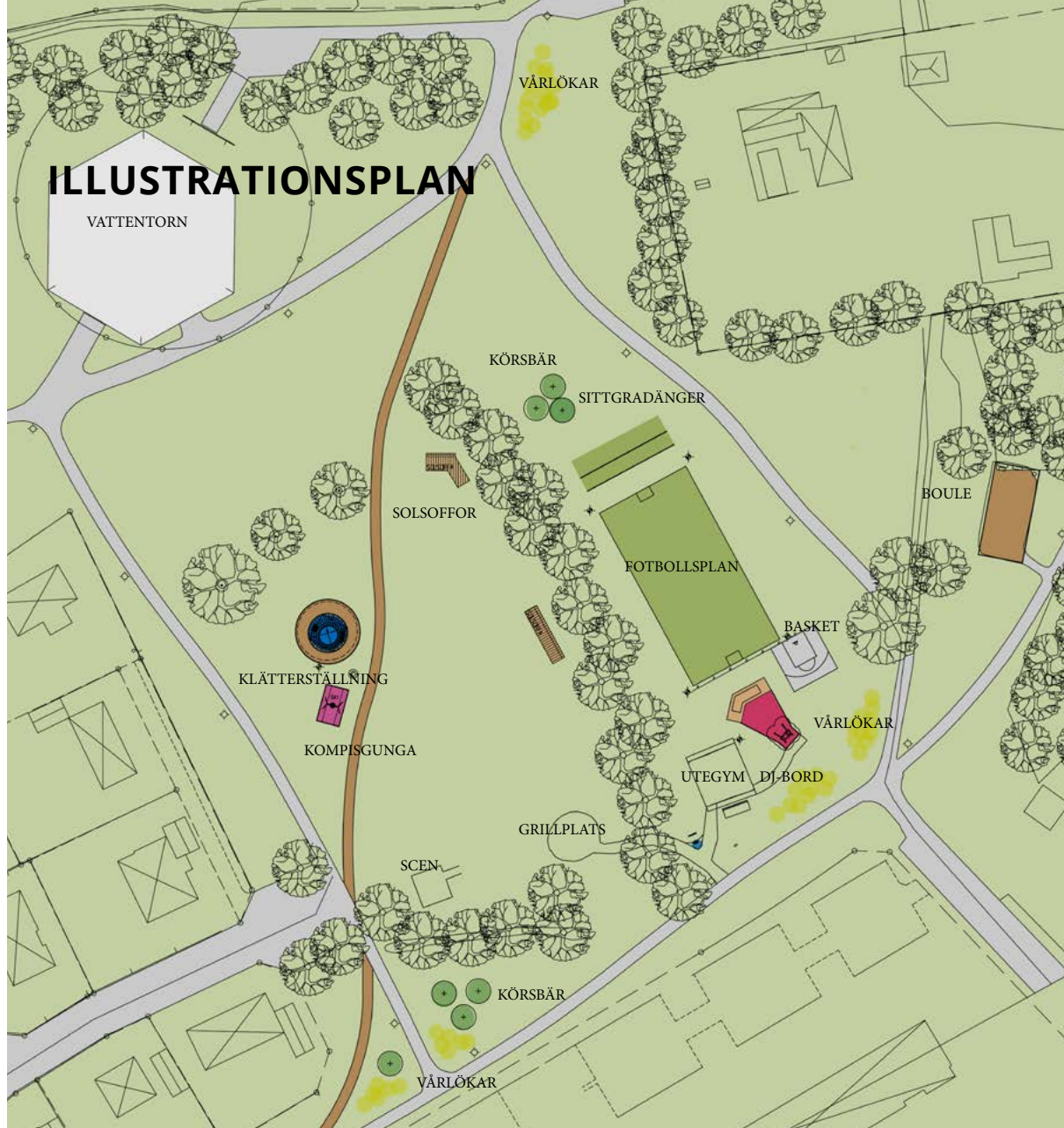
Figur 8. Den nya skylten i Bergaparken (Kalmar kommun u.å.).

Figur 9. Exempel på ett lekinslag från parken (Kalmar kommun u.å.).

Köpa med snacks & hänga	Eluttag
Klätterställning	
Kojbygge	Små hus med tak att hänga i
Studsmatta	
Gungor med ryggstöd	Rutschkana
Sittytor, bänkar med utsikt	Fikaställe
Drickvattenfontän	Kompisgunga

men uppfattningen var ändå att platsen var torftig och tom, och de ville se mer aktiviteter utspridda över parken. En del av synpunkterna från ungdomarna var platsspecifika tankar angående utformningen. Vid vattentornet i den norra delen uppskattade man förhöjningen och den utkiksplats som skapades då det gav en bra hängyta med utsikt över parken. I ett vegetationsparti i väst upplevde de potential för kurragömma eller lekar som datten. Samtidigt upplevde de att miljön inte fick upplevas som skräpig. Vid lekplatsen i nordöst önskades mer inslag för ungdomar men inget specifikt uppgavs. Belysning var också något som nämndes för att göra parken tillgänglig och som mysbelysning vintertid och kvällar. Lysande figurer som för tankarna mot Monika Goras ljusinstallationer nämndes av ungdomarna. Toaletter var även viktigt för speciellt tjejerna (Fonseca 2016a).

Figur 10. Illustrationsplan av Bergaparken (Kalmar kommun u.å.).

GESTALTNINGEN

Utformningen av parken resulterade i ett antal gestaltungsprinciper som kommunen delade in i fem övergripande åtgärder. Det resulterade i nya och mindre rumsligheter som spred ut aktiviteterna över en större del av parken. Det menar kommunen skapar fler aktiviteter, aktiverar en större del av parken och lockar fler målgrupper. Resultatet visar på en högre användningsgrad av tjejer menar kommunen. Fler sitttor i olika former har tillkommit för att tillmötesgå ungdomarnas önskningar för att kunna sitta och prata, fika eller hänga med kompisar. Detta i form av solsoffor, samt bänkar som har spridits ut över hela parken för att skapa alternativ. Kommunen tillmötesgick även ungdomarnas önskemål och skapade en lekyta med kompisgunga samt klätterställning. Utrustningen och aktiviteterna verkar upplevas som könsneutrala och används av båda könen

enligt kommuns noteringar (Fonseca 2016b).

Ett inslag i parken blev även en ny aktivitetsyta med flera olika funktioner samlade. Enligt vad kommunen har sett av resultatet har ytan blivit använd, speciellt det utegym som fanns i parken innan har nu fått en högre användning när det smälter in bättre bland de andra aktiviteterna (Fonseca 2016b). Innan upplevde ungdomarna att gymmet var för exponerat för att kunna användas bekvämt (Fonseca 2016a). Kommunen har monterat en dricksvattenfontän och nya informationsskyltar på utegymmet som kommit in som önskemål. Belysningen har även varit en viktig del i den nya utformningen för kommunen och man valde att belysa lekytan och aktivitetsytan för att öka användningen på kvällstid (Fonseca 2016b).

Figur 11. Illustration av de 8 parkkaraktärerna och de som finns representerade i parken (Kalmar kommun u.å.).

REFLEKTION

Kommunen har reflekterat kring det fortsatta arbetet med parken och funderar på att arbeta vidare med evenemang och att anordna aktiviteter. Deras teori är att ordna evenemang som riktar sig till olika åldrar och båda könen för att parken inte ska könsbestämmas utan upprätthålla ett öppet och neutralt intryck (Fonseca 2016b).

Kommunen ser en möjlighet att fortsätta arbeta mot deras utvecklade principer i framtiden. Det genom att ta i beaktning att bl.a. jobba med en lekfullhet i parkmiljön, planera för en året-runt-park som fungerar väl vid dåligt väder, att erbjuda plats för mobila caféer, varierade sittplatser på soliga lägen, tillgång till toaletter och temalekplatser. Med tanke på vikten kring on stage, off stage och back stage nämner kommunen att det är viktigt att planera med detta i åtanke, bl.a. kring de platser där man vill ha möjlighet att vara fysiskt aktiv.

En god orienterbarhet kan uppnås med tydliga och framkomliga vägar och bra belysning. Samt att undvika stereotypa bilder och installationer på offentlig miljö (Lagercrantz et al. 2016).

ALBY FOLKHÄLSOPARK

INVIGD SEPTEMBER 2016

BAKGRUND

Alby folkhälsopark restaurerades av Botkyrka kommun för att utveckla idrottsplatsen till en folkhälsopark i kommunen fylld med flera aktiviteter. Förhoppningen var en jämställd park och mötesplats. Bakgrunden till projektet var den ojämna hälsan i de socioekonomiskt svaga områdena samt ett visat intresse från föreningslivet i kommunen. Den offentliga miljö runt Alby IP bestod till stor del av asfalterade ytor med minimalt med funktioner och som dominerades av fotbollsspel, och män och killar innan utvecklingen (Kultur- & fritidsförvaltningen 2015a). Målet under arbetets gång var att se till att unga tjejer och kvinnor från kommunen var delaktiga i dess utformning. Kommunen använde sig av tre målgrupper som bestod av tjejer i åldrarna 13-18 år, kvinnor i åldrarna 25-40 år, samt föreningsaktiva tjejer i åldrarna 13-18 år (Kultur- & fritidsförvaltningen 2015b). Utformningen av parken skedde även i dialog med föreningslivet i Botkyrka som hade intresse av parken. Bland annat driftas en del av anläggningen av en förening, samt att tid är avsatt för organiserad spontanidrott för unga tjejer (Kultur- & fritidsförvaltningen 2015b). Dessa föreningar deltog som fokusgrupper och kom med önskemål för utformningen (Croner 2017).

RESULTAT FRÅN WORKSHOPS

För att få in önskemål genomförde kommunen dialogsamtal, samt att gestaltningen fick inflytande från bland annat kampsportföreningen som fick möjlighet att ge input till det utegym som byggdes, och av fotbollsföreningen som gav önskemål till grillplatser. Bland de unga tjejerna önskades:

Badminton

Café

Tennis

Isbana

Dansyta

Figur 12. Förebild 1 från platsen (Söderling 2015).

Figur 13. Förebild 2 från platsen (Söderling 2015).

Könsuppdelad statistik användes även för referens när valet kom till vilka aktiviteter som skulle finnas representerade (Croner 2017).

GESTALTNINGEN

Gestaltningen blev en folkhälsopark med aktiviteter utspridda runt idrottshallen. Croner (2017) beskriver utformningen som spretig men lekfull, med flera aktiviteter och mindre rumsligheter. Vad som tillkom är olika typer av viloplatser, en plats för stadsodling, grillplatser, uteservering, motionsspår, grafittivägg, scen och ljudanläggning, dj-bord, basketplan, minitennis, parkour och utegym. Löparbanor skapades med inspiration från Superkilen i Köpenhamn, samt konstgräsplan, skate och bordtennisbord (Kultur- & fritidsförvaltningen 2015b).

REFLEKTION

Malin Croner genomförde sommaren 2016 en observationsstudie samt intervjuer på Alby folkhälsopark. Under utvärderingen intervjuades tjejer i olika åldrar och vad som framkom var att tjejerna själva påpekade att de använde parken i större utsträckning när ytan var större, aktiviteterna fler och därför konkurrensen mindre (Croner 2017). De uppskattade att platsen fanns i närområdet och erbjöd en stor variation. Samtidigt påpekade dem att vissa element var svåra att använda då tjejerna inte riktigt visste hur man skulle göra, bl.a. nämndes parkour och utegymmet. Utegymmet var enklare då det fanns

Figur 14. Illustrationsplan av Alby Folkhälsopark (Botkyrka kommun 2015).

bra beskrivningar vid maskinerna (Croner 2017). Croner genomförde tillsammans med parkpersonalen observationer av vilka som besökte parken och vilka aktiviteter de utförde. Från dessa observationer framkom en relativt jämställd användning. Från användningen kunde slutsatserna dras att kvinnor och tjejer var de dominerande användarna av hammockarna och solstolarna i parken. Utegygmet användes även flitigt av tjejerna samt Dj-båset. Överlag upplevde Croner (2017) att killarna ägnade sig åt fler aktiviteter än tjejerna.

JÄMSTÄLLDA PLATSER I MALMÖ

INVIGD SEPTEMBER 2016

BAKGRUND

Projektet Jämställda platser i Malmö berör tre platser i staden och är ett samarbete mellan Miljöförvaltningen, Malmö stad, Tjejer i förening samt fastighetsägarna. Projekten har haft som syfte att restaurera och skapa aktiva mötesplatser för unga. Malmö stad skriver att det även har varit en möjlighet att lyfta frågor om jämställdhet, antidiskriminering och för att skapa ett ökat engagemang för, och inflytande över sin närmiljö. De aktuella platserna var Nydalaparken, Kroksbäck på Sörbäcksgatan och Vårsången (Hasselberg 2016a). Nydalaparken och Kroksbäck kommer att lyftas vidare i avsnittet.

Nydalaparken var i behov av nya funktioner och ytor för ungdomar och parken hade även prioriterats i Malmö stads "Program för aktiva mötesplatser" (Gatukontoret 2015). Vid Sörbäcksgatan ville MKB utveckla en minipark för att förbättra tryggheten och involvera lokalt deltagande. Metoderna som utvecklades under projektet Rosens Röda matta har fortlöp i Malmö stads arbete, och de tjejer som var delaktiga i utformningen och processen har fortsatt sitt arbete i Tjejer i förening. Tjejer i förening stod för arbetet med att väcka frågor och reflektera kring jämställdhetsarbetet i projektet och förutom föreningen anställdes 25 ungdomar av Malmö stad. Tanken var att ungdomarna skulle kunna använda sig av detta på sitt CV och kompenseras för sin insats. De anställda ungdomarna hade i uppgift att reflektera kring platserna, komma med önskemål och vara delaktiga med sina åsikter för att utveckla platserna och locka engagemang. Detta bearbetades sedan av landskapsarkitekter/arkitekter och återkopplades till ungdomarna innan anläggandet genomfördes (Hasselberg 2016a).

RESULTAT FRÅN WORKSHOPS

Under arbetet med miniparken Kroksbäck var elever i årskurs 8 och 9 från Kroksbäckskolan

Figur 15. Skiss med tankar rörande omgestaltningen av Kroksbäck (Malmö stad u.å.).

Figur 16. Fotografi från Nydalaparken (Malmö stad u.å.).

involverade. De bidrog med både önskemål och reflektioner kring platsen. Av eleverna uppfattades platsen som otrygg och otillgänglig då det var vanligt förekommande att äldre killar befann sig på platsen för att sälja droger. Ungdomarna var skeptiskt inställda kring ifall en förändring kunde ske på platsen men det kom in förslag. Dessa var:

Fler människor i rörelse för ökad trygghet

Nya & fler bänkar

Wifi

Att rondellen i mitten tas bort

Pingis

Scen eller någonting för dans

Musik

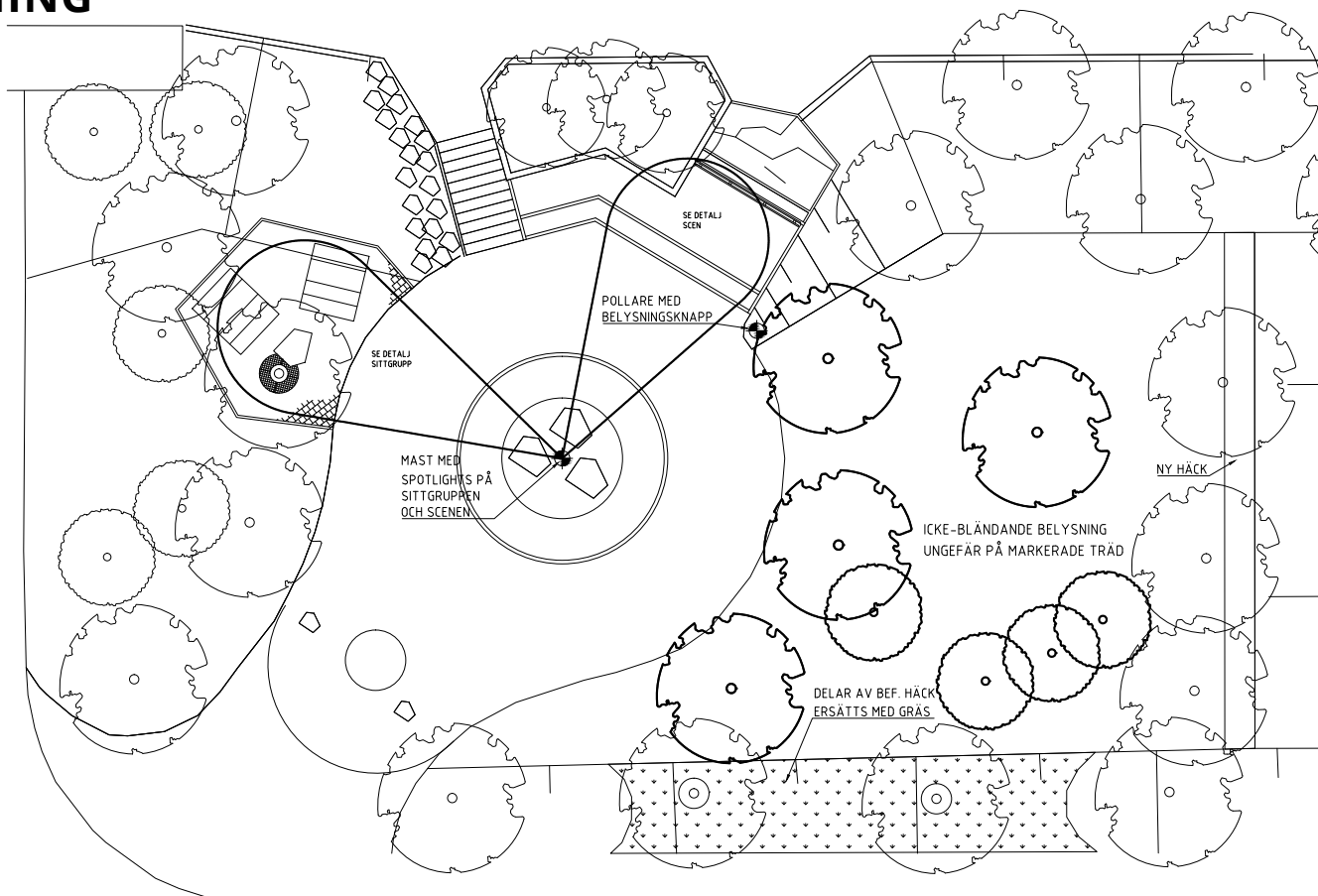
Öppna upp rummet

(Hasselberg 2016b)

GESTALTNINGEN

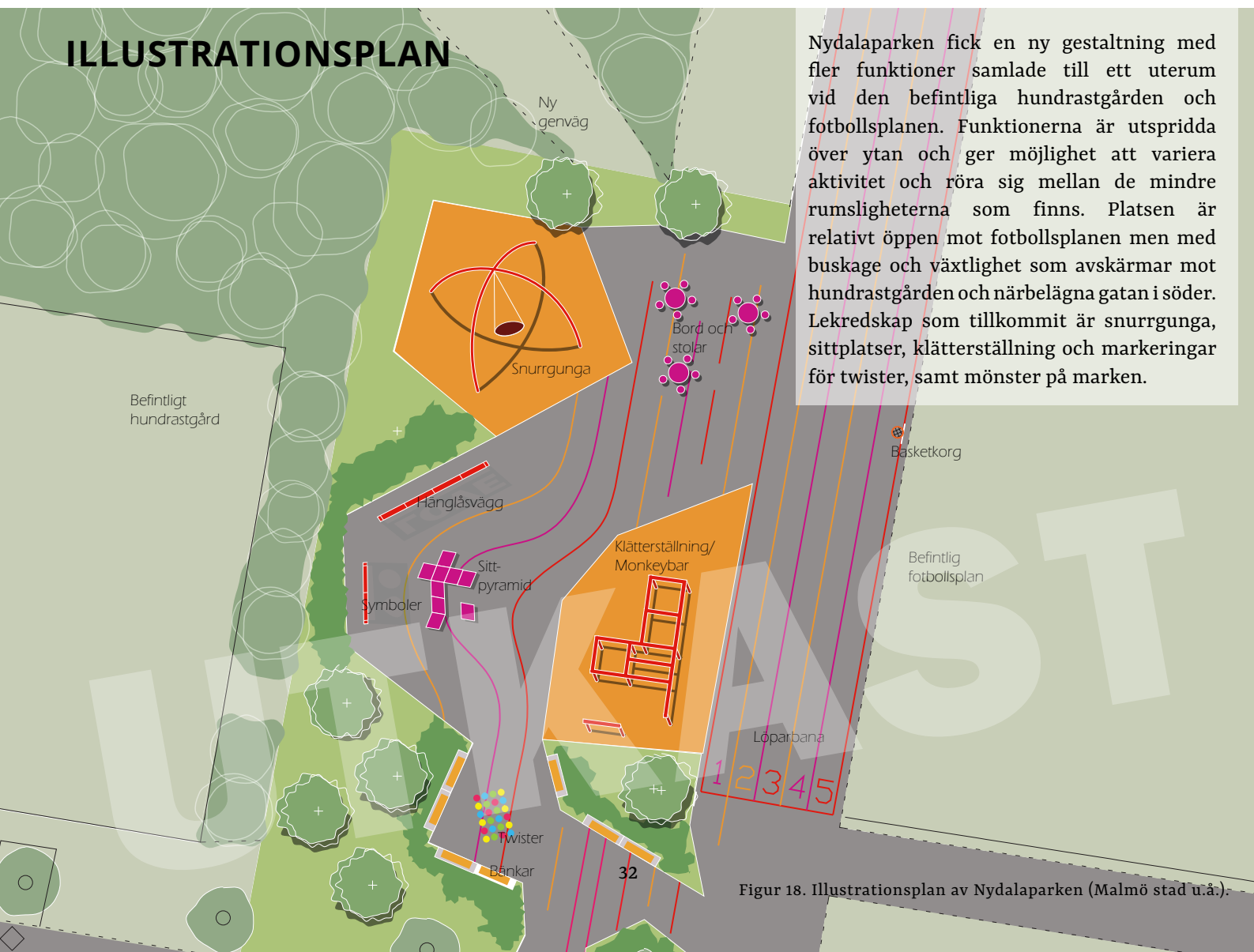
Gestaltningen av Kroksbäck resulterade i att platsen öppnades upp, det tillkom nya sittgrupper med möjlighet för att spela upp musik, samt en scen och belysning. Platsen har fått en inramande känsla och en ny rumslig fördelning med sittgrupperna och scenen.

RITNING

Figur 17. Plan över den nya gestaltningen för Kroksbäck (Malmö stad u.å.).

ILLUSTRATIONSPLAN

Nydalaparken fick en ny gestaltning med fler funktioner samlade till ett uterum vid den befintliga hundrastgården och fotbollsplanen. Funktionerna är utspridda över ytan och ger möjlighet att variera aktivitet och röra sig mellan de mindre rumsligheterna som finns. Platsen är relativt öppen mot fotbollsplanen men med buskage och växtlighet som avskärmar mot hundrastgården och närbelägna gatan i söder. Lekredskap som tillkommit är snurrunga, sittplatser, klätterställning och markeringar för twister, samt mönster på marken.

Figur 18. Illustrationsplan av Nydalaparken (Malmö stad u.å.).

REFLEKTION

I Malmös slutrapport nämns att en stor del av framgången med projekten trodde de berodde på den snabba processen som visade på resultat inom en kort tidsperiod. Det påpekades även hur viktigt det har varit att ungdomarna har kompenserats för sin tid och att det har handlat om riktiga jobb (Hasselberg 2016a). Malmös arbete med att involvera ungdomar i dialogprocess och utformning, samt möjligheten till arbete och meriter för framtiden har uppmärksammats från flera håll. Likaså har Tjejer i Förening skapat sin egna metodbok kring jämställdhetsarbete efter sitt arbete med Rosens röda matta och projektet Jämställda platser i Malmö. I metodboken nämns bl.a. vad som är viktigt i början av processen, att projektet behöver förankras i området samt en stor del insamlade reflektioner från ungdomar. En reflektion rörde hur viktigt det är för ungdomarna att det kändes som att projektet och arbetet var "på riktigt" och ledde till någonting konkret (Tjejer i Förening 2016). En ytterligare reflektion som uppkom var rörande att jobba emot stereotypa bilder av vad tjejer och killar tycker om. En av dessa var en fråga angående om tjejer inte tycker om fotboll, som besvarades med:

"Jo, men om man kollar på fotbollsplan då är det bara killar på dem. Och när det finns killar på fotbollsplanen så går inte några tjejer dit. Då känns det naturligt att det är en plats för bara killar" (Tjejer i Förening 2016, s.50)

En ytterligare intressant reflektion från Malmö stad var att i blandade grupper med både tjejer och killar har killarna en tendens att ta större plats och höras mer. Samtidigt hade dessa snabbt fått ett ökat intresse för jämställdhet, men det påpekades att fler manliga förebilder vore bra för att nå ut till fler killar (Hasselberg 2016a).

REFLEKTION

Slutsatser samt reflektioner från den inledande litteraturstudien presenteras nedan. Avslutningsvis sammanställs ett antal gestaltungsprinciper och avsnittet följs av det egna gestaltungsförslaget.

BOVERKETS SLUTSATSER/REFLEKTIONER

Boverket har själva sammanställt en slutrapport för att summera vad som framkommit efter de 24 projekten hade realiserats. I Boverkets slutrapport "Stöd för jämställda offentliga miljöer" (2017) påpekades att en lyckad arbetsmetod i flera av projekten var att försöka skapa inkluderande platser och inte fokusera på att skapa specifika "tjejplatser". Att undvika att gestalta efter kön och istället arbeta mot multifunktionella platser för en mängd användare som inte ställer krav på prestation och förväntningar. För Boverket lyfter frågan om man verkligen kan skapa en jämställd plats, samt att en jämställd process inte behöver resultera i en jämställd användning, eller tvärtom (Boverket 2017).

Det har också lyfts under projekten att använda sig av både dialogprocesser samt observationer och analyser av deltagarna för att få en så pass bred uppfattning av användningen som möjligt (Boverket 2017). En återkoppling kan göras till Övre där Trelleborgs kommun påpekade att ungdomarna inte utnyttjade ytor på det sätt som de själva trodde att de skulle (Trelleborgs kommun 2016). Likaså tog inte tjejer som var i en dialoggrupp tillsammans med killar samma plats och lyfte sina åsikter enligt Malmö stad (Hasselberg 2016a). Det tyder på att det är många faktorer som spelar in som kanske inte kommer fram tydligt under en dialog.

Trygghetsaspekten har också varit ett viktigt inslag i många av de 24 projekten menar Boverket (2017). Att uppmuntra till jämställdhet går hand i hand med den upplevda tryggheten. I många fall verkar det framgå att kvinnor och tjejer inte tar del av det offentliga rummet om inte detta krav uppnås i gestaltningen samt i transporten till och från platsen. Samtidigt finns det inget direkt samband mellan upplevd trygghet och en faktisk risk för brott. För att öka tryggheten och i förlängningen öka den jämställda användningen behöver platsen vara befolkad, ha en bra överblickbarhet, bra orientering, vara välskött och inte ligga för avsides

(Boverket 2017). Av den anledningen framgår det att jämställdhet och ett jämställt användande influeras av mer än enbart gestaltningen, på samma vis som alla brukare har olika preferenser och socioekonomisk bakgrund. Det handlar om en samverkan mellan flera faktorer.

MULTIFUNKTIONALITET

Ett återkommande gestaltungsinslag för att gynna en bredare målgrupp och en mer jämn könsfördelning är flexibla, multifunktionella och varierade utemiljöer. Gestaltungsprincipen nämns av både Malmö stad, Kalmar kommun samt Göteborgs stad (Gatukontoret 2015; Park & Naturförvaltningen 2014; Lagercrantz et al. 2016). Likaså är det tydligt att det genomsyrat gestaltningen av både Aktivia, Alby folkhälsopark samt Bergaparken. Det går också i linje med Ryan och Decis (2000) tankar kring inre motivation som lockas av nyheter och utmaningar, samt i linje med Book (2015) angående ett delat utnyttjande för en maximering av utomhusytorna vilket även kan generera mer människor i rörelsen och öka tryggheten. Tryggheten som är en avgörande del för tjejer och kvinnors utevistelse enligt Boverket (2017). Likaså ger de dialoger som genomförts med ungdomar inom de olika projekten en ökad bekräftelse på vikten av variation. Som exempel påpekades det i Bergaparken av ungdomarna innan omgestaltningen att de inte visste vad de skulle, eller kunde göra i parken, att den helt enkelt upplevdes som tom (Fonseca 2016a).

En tanke kring multifunktionella ytor som jag funderat på under inläsningen av materialet är hur pass mycket kommunerna inspireras av varandra istället för att utmana och tänka nytt på just denna gestaltungsprincip. Bland annat har Kalmar kommun uppgett att deras gestaltungsprinciper baserar sig på Göteborgs stad, samt att ange att en plats bör vara multifunktionell är även ett säkert kort om inte lite intetsäggande. En multifunktionell plats kan samtidigt upprätthålla en könsfördelning om de valda lekredskapen/inslagen är könskodade. En multifunktionell plats bestående av enbart bollsportsytor kan med stor trolighet få en ensidig könsfördelning även om det inte var målet. Val av inslag har en stor betydelse.

Med det sagt ska inte den multifunktionella ytan underskattas för dess möjlighet att samtidigt fördela uppmärksamheten på en plats då flera händelser kan äga rum samtidigt. Ungdomarna som var delaktiga i Övres utformning nämnde att de var

osäkra på om de skulle använda ett redskap/inslag i en miljö där de kunde bli igenkända (Trelleborgs kommun 2016). En tanke som knyter an till både Celes (2009) forskning om maktförhållanden och samhällets normer, samt Walseth et al. (2017) och Clark (2015) om att uppleva sig observerad. Alla dessa är faktorer som kan upplevas starka i offentlig miljö. Vid fler funktioner behöver inte ungdomarna känna sig uttittade eller vara rädda för att misslyckas, en punkt som nämndes i den SWOT som utfördes för Övre (Trelleborgs kommun 2016).

Principer som blir intressanta i relation till ämnet multifunktionalitet och som kan nämnas i samband med det är on stage, off stage, back stage och rumslighet. Dessa återkommer inom den presenterade teorin samt som en röd tråd inom flera av referensprojekten. De kan ses som egna gestaltungsprinciper men borde också gå hand i hand med principen kring multifunktionell gestaltning. Den multifunktionella gestaltningen bör erbjuda platser med varierande exponering, någonting som ofta innebär en tydlig rumslighet inom platsen. Aktivia, Bergaparken samt Alby har alla arbetat med flera lekredskap, ofta utspridda över platsen. På Aktivia är platsen väl uppdelad i on stage-platser i de mer öppna partierna samt back stage placerade i periferin samt i den omgivande grönskan. Specifikt Alby folkhälsopark har blandat flera funktioner som upplevs som on stage, men med flera samlade skapar det samtidigt möjligheter för off stage samt back stage.

MJUKA VÄRDEN

Utöver de mer konkreta gestaltungsprinciperna framkommer en del mjuka värden från både teorin samt referensprojekten. Detta är värden som konkurrens, variation och gemenskap.

Konkurrens nämns av Göteborg stad som en faktor att ha i åtanke vid gestaltning för tjejer. Att tjejer har svårare att konkurrera bort killar från ytor för fysisk aktivitet är kanske inte så svårt att tänka sig och en plats storlek har därför stor inverkan (Park & Naturförvaltningen 2014). Faktorn samspelar även med möjligheten till variation och flexibilitet. Vid intervjuerna för Alby folkhälsopark framkom att konkurrensen minskat med den nya gestaltningen och var ett bidragande faktum för att fler tjejer utnyttjade platsen enligt Croner (2017).

En ytterligare faktor som framkom i Amiris

(2014) arbete med överviktiga ungdomar var behovet att kunna träna med sina vänner. Likaså verkar det finnas en vilja bland kvinnor att träna tillsammans samt ha tillgång till en instruktör (Walseth et al. 2017; Clark 2015; Hanlon et al. 2010; Hedenborg & Larneby 2016). Enligt Amiri (2014) ökade ungdomarnas motivation när de kunde vara aktiva med vänner samt att Ryan och Deci (2000) påpekar att samhörighet är en del av motivationens grundpelare. Att utföra en aktivitet i en grupp kan skapa en gemensam känsla av att övervinna ett hinder, samt erbjuda stöttning och en känsla av samhörighet. Att platsen har mycket att erbjuda, samt upplevs som varierande och med olika svårighetsgrader möjliggör även träning tillsammans med individer som innehar olika färdigheter.

POPULÄRA ÖNSKEMÅL

Efter att alla de fem referensprojekten har presenterats har det framkommit att det fanns vissa inslag som ofta förfrågades av ungdomarna och av tjejerna. Göteborgs stad samt Kalmar kommun påpekar att tjejer ofta föredrar fasta lekredskap och gungor samt att lek i naturlika miljöer upplevs som mer jämställt (Park & Naturförvaltningen 2014; Lagercrantz et al. 2016). Det påståendet har till viss del bekräftats då ett väldigt populärt inslag bland önskemålen var kompisgungor, gungor, sittgungor med ryggstöd, studsmatta, rutschkana, klätterställning och snurrunga. Ytterligare populära inslag var dans eller en scen bland tjejernas önskemål. Dans eller en scen är ett återkommande och populärt inslag sedan Rosens röda matta och önskades samt genomfördes på både Aktivia, Alby folkhälsopark samt Kroksbäck i Malmö. Ett ytterligare inslag var betydelsen av fräscha toaletter i anslutning till platserna. Någonting som uppkom av tjejerna både med Aktivia samt Bergaparken.

Ett vanligt förekommande önskemål från ungdomarna var även möjligheten att interagera med musik och mobiltelefoner. Likaså var ett populärt önskemål wifi samt möjligheten att kunna ladda sin mobil. Det verkar inte gå att frångå det faktum att ungdomarna använder sina mobiltelefoner i stor utsträckning inom sina sociala interaktioner. Att ge utrymme för att kunna ladda, spela upp och interagera med mobilen kan förbättra användningen av en plats bland ungdomar. Lieberg (1994) nämner att ungdomar vill ha möjlighet att kunna förändra och påverka sin omgivning. Att

ta platsen i besittning genom att spela upp musik är en metod att uttrycka det genom. Ett mindre utnyttjat fält på ämnet är den interaktiva leken som kan fungera som ett redskap för att initiera aktivitet hos ungdomar. Tendenserna är redan tydliga då utnyttjandet av mobiler och uppspelning av musik är en stor del av en tonårings vardag och den interaktiva leken kan anses som närbesläktad. Det interaktiva elementet ger även ungdomarna en möjlighet att interagera och påverkar sin miljö på liknande medel som uppspelning av egen musik eller dans.

I de olika dialogprocesserna ingår ofta varierande och nya sittplatser som ett önskemål. Utnyttjandet verkar vara vanligt bland tjejer, och en del av ungdomarnas sociala umgänge genom att kunna sitta och prata, visa upp sig eller observera andra användare. Både Andersson (2017) samt Croner (2017) påpekar i sina observationer att tjejerna är de dominerande användarna av sittplatserna på både Aktivia och Alby folkhälsopark. Från arbetet med Övre önskade ungdomarna även plugghus samt inneslutande sittplatser som erbjöd värme. Att fokusera på varierande sittplatser kan möjligtvis upplevas som en motsats till att uppmuntra fysisk aktivitet, men från vad som framgår i önskemålen samt studie av Lieberg (1994) och Cele (2009) spenderar ungdomarna en stor del av sin tid med att "hänga". Sittplatser kan ändå i förlängningen ses som ytor som möjliggör för off stage samt back stage och behöver vara en del av den multifunktionella platsen.

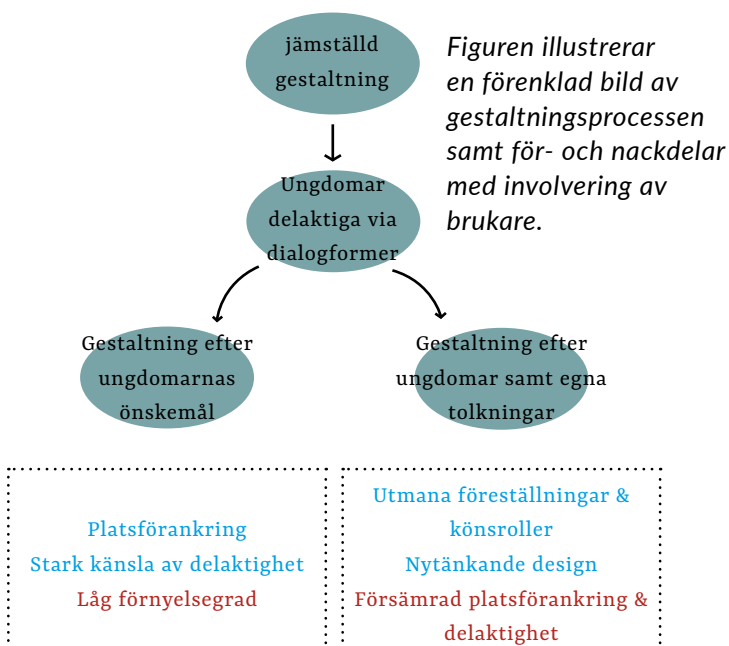
REFLEKTION

Det kan diskuteras kring om det till viss del är lite av en besvikelse att de önskemål som kom in från ungdomarna var väldigt lika i sina förfrågningar och till viss del inte särskilt innovativa. Tjejerna på Aktivia önskade ganska typiskt könskodade aktiviteter, och överlag bland referensprojekten verkar tjejerna önska, samt använda sittplatser i större utsträckning och inte hänge sig i en aktivitet på samma nivå som killarna. Beror detta på ett litet intresse för bl.a bollsporter och klassiska idrottsformer, eller att dessa ytor är starkt knytet till killaktiviteter och därför starkt kodade? Ett stärkande citat till det sistnämnda framkom i boken som upprättades av Tjejer i Förening där en del reflektioner kring jämställd stadsutveckling framkom. En av dessa var en fråga angående om tjejer inte tycker om fotboll, som besvarades med: "Jo, men om man kollar på fotbollsplan då är det bara killar på dem. Och när det finns killar på

fotbollsplanen så går inte några tjejer dit. Då känns det naturligt att det är en plats för bara killar" (Tjejer i Förening 2016, s.50)

Trelleborg kommun (2016) arbetade aktivt med att få ungdomarna att drömma större vilket gav många roliga och annorlunda förslag. Förslag som ger en bild av att ungdomarna ändå inte är rädda för att testa nytt och att det mycket väl kan finnas önskemål som inte framkommer i dialogerna även fast att förhoppningen är just denna. En tanke på ämnet uppgavs av Trelleborg där man medvetet delat in ungdomarna i kill- och tjejgrupper för att uppmärksamma deras svar, men att det inte uppmärksammades några skillnader (Trelleborgs kommun 2016). En anledning till att både kill- och tjejgrupperna svarade lika kan vara att de var influerade av dialogens utformning, av de förväntningar som de uppfattade fanns rörande hur de borde besvara frågorna, vad de borde önska sig, samt att de försökte utgå från en bredare grupps önskemål än bara sina egna. Samma fenomen nämns även av Göteborgs stad där de påpekar att dessa tendenser finns vid dialog med brukare (Park & Naturförvaltningen 2014).

Dialog och kommunikation är komplext och kan kopplas till hur vi arbetar mot att inte cementera könsroller i våra utemiljöer. Hur mycket inflytande borde ungdomarna ha på utformningen om önskemålen är desamma? Kommer vi även att skapa nya könskodningar för de inslag vi adderar idag när variationen minskar?

GESTALTNINGSPRINCIPER

Eftersom processen kan te sig väldigt varierande har jag fokuserat på gestaltungsprinciper som återkommit inom litteraturen samt referensprojekten och verkar ha en betydande roll för gestaltningen. Dessa har kategoriserats som:

INTERAKTIONSPLATSER/RETRÄTTPLATSER

Tjejer kroppar får en symbolladdad mening i offentlig miljö och ungdomar utnyttjar de offentliga miljöerna för att se och även synas (Cele 2009). För tjejer kan det växla mellan en önskad upplevelse och ett obehag (Walseth et al. 2017). Vid aktivitet, specifikt om den är ny måste alternativet finnas att kunna utföra den avskilt, eller om man vill visa upp sina färdigheter i en offentlig arena.

RUMSLIGHET

Principen går hand i hand med interaktion- och reträttplatser, samt möjliggör dessa. En plats behöver vara överblickbar samt orienterbar för en bra användning (Boverket 2017), samtidigt som den inte får upplevas som torftig som kritiken var mot Bergaparken (Fonseca 2016a). Stora ytor utan rumslig fördelning kan snabbt anses homogena och tråkiga att vistas i.

SITTYTOR

I många av dialogerna inom referensprojekten framkommer önskemål på nya och varierade sittplatser från tjejerna. Att tillgodose sittplatser är ett led i att skapa platser för back stage och off stage. Förhoppningen är att genom att öka trivselen på platsen kan utnyttjandet gå från passivitet till aktivering. Det skapar även en bredare användning.

INTERAKTIVT

Att kunna influera och påverka sin utemiljö beskrivs som viktigt för ungdomar (Lieberg 1994) och önskemål kring dans samt musik förekommer frekvent inom dialogerna. Nya former av interaktiva redskap kan införas i utemiljön för att tillmötesgå vår ökade användning av digital teknik, samt att interaktiva inslag båda kan stötta och locka till aktivitet (Back et al. 2016).

AKTIVITETSTYP

Val av aktivitet har inverkan på vem som använder samt sätter tonen för en plats (Tjejer i förening 2016). Bollsporter har en betydande användning av killar (Blomdahl et al. 2012) och föreningsidrotter kan dikteras av föreningsaktiva samt innehålla tävlingsmoment som man vill frångå i spontanidrott (Fahlén 2012). Försök att undvika könskodade aktiviteter och tävlingsinslag (Walseth et al. 2017), samt introducera inslag som uppskattas av tjejer. Exempelvis fasta redskap (Park och Naturförvaltningen 2014), halvorganiserade träningsformer som dans, yoga (Walseth et al. 2017) eller löpning (Clark 2015). Eftersom killar mer naturligt tar plats i utemiljön kan fokuset ligga på att välkomna samt möjliggöra för tjejer.

GRUPPAKTIVITETER

Att utföra övningar/träningsformer i grupp kan utgöra ett stöd och en ökad motivation för träningen (Amiri 2014). Vardagen kan vara svår att få ihop och möjligheten att umgås samt vara aktiv samtidigt kan möjliggöra ett större utnyttjande av båda (Hedenborg & Larneby 2016). Många tjejer uppskattar halvorganiserade träningsformer. Att tillmötesgå detta med gruppaktiviteter som kan genomföras i stora eller små grupper kan vara ett alternativ i offentlig miljö, samt möjliggör för off stage inom en aktivitet, då deltagarna försvinner i mängden.

VARIATION & NYTÄNKANDE

Multifunktionalitet, samutnyttjande och variation är viktigt för att skapa valmöjlighet (Boverket 2017), minska på konkurrensen (Lagercrantz et al. 2016) och samutnyttja våra miljöer (Book 2015) på bästa sätt för en så bred grad av användare som möjligt. En mottaglighet för nytänkande idéer framkom i dialogerna hos ungdomarna (Trelleborgs kommun 2016) och är viktigt att eftersträva för att inte cementera de nya inslag som kommer idag.

GESTALTNINGSFÖRSLAG

Kapitlet inleds med en bakgrund till Vårbyparken i Huddinge kommun och övergår i en analys av parken & området. Fortsättningsvis konkretiseras ett koncept samt den specifika platsen för gestaltningen och avslutningsvis kommer själva förslaget.

VÅRBYPARKEN

Vårbyparken är en stadsdelspark i Huddinge kommun. Det innebär att det är en större park för hela det närbelägna området och en naturlig samlingspunkt. Dess storlek på 10,4 ha skapar utrymme för flera aktiviteter och rumsligheter att samexistera utan att störa varandra. Parken består av klippta gräsytor, kuperade kullar samt en ravin med beväxta sluttningar som sträcker sig genom hela parken. I den norra delen av parken är de flesta aktiviteter placerade i dagsläget, här finns den nya temalekplatsen, en större fotbollsplan i konstgräs, en skatepark som anlades våren 2017 samt en dansbana med högtalare 2016. Över parken sträcker sig även tunnelbanespår som blir till en del av parken.

Parken ska tillmötesgå människor i flera åldrar, vara tillgänglighetsanpassad och finnas inom goda förbindelser till parken enligt Huddinges parkprogram (Huddinge kommun 2015b). Förhoppningen är även att det ska tillkomma toaletter, flera typer av sittplatser, blomprakt, öppna grönytor och vindskydd/solskydd. Enligt parkprogrammet skulle parken behöva fler nya

sittplatser, mer blomprakt och uppröjning av dess naturlika planteringar för bättre överblick och en ökad trygghet.

Lekplatsen är en temalekplats placerad i den norra delen av parken och förslaget framkom via en tävling. Temat "Resan är målet" blev den vinnande idén och lekplatsen anlades 2015. Kommunen anordnade en tävling för att få fram förslag till platsen och det blev Funkia som vann med sitt rese-tema. Idén bakom förslaget var att skapa olika världen som barnen kunde besöka med hjälp av fantasin. Dessa världar var Copacabana, Amazonas, Sahara, New York och Marocko. I juryns motivation framkom att:

Parken utgör en inspirerande färgklick och innehåller lek för både stora och små barn, samt en stor gemensam samlingsplats med grillar, långbord och schackbord. En aktivitetsdel finns med basketkorg och pingisbord.

Parken innehåller grönska och lekvänliga snår. En större markmålning med det klassiska Copacabana-mönstret pryder golvet i parken vilket ger parken dess starka identitet.
(Huddinge kommun 2017)

Figur 19. Ortofoto av Vårbyparken från 2015 (© Huddinge kommun u.å.).

VÅRBY

HUDDINGE KOMMUN

Figur 20. Överblick av kommunen (© Huddinge kommun u.å.).

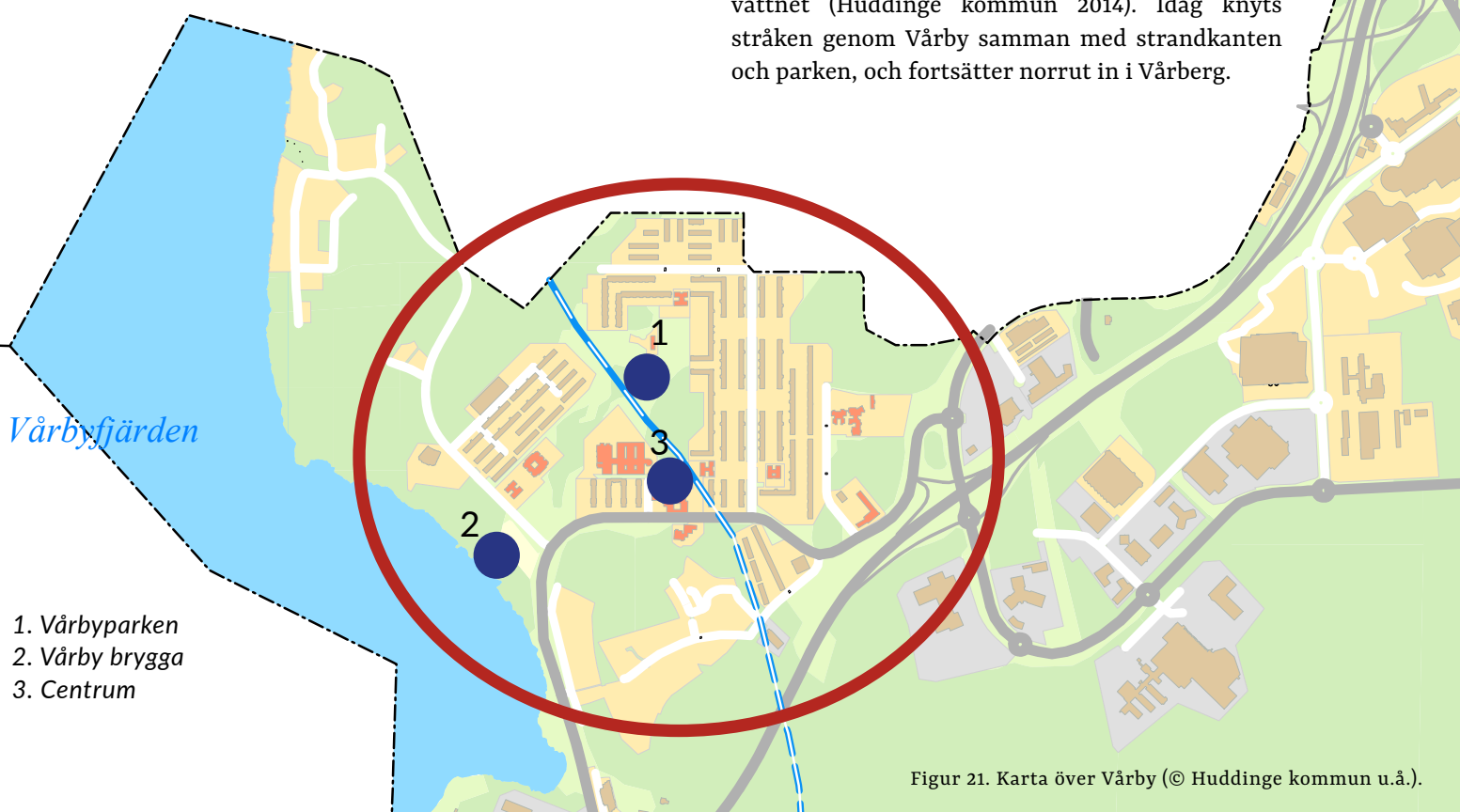
BAKGRUND

Vårbyparken är belägen i Vårby i västra delen av Huddinge kommun, söder om Kungens kurva. Området består i majoritet av hyresrätter och flerbostadshus. Andelen hyresrätter ligger på 82%, bostadsrätter 14% samt äganderätter 3% (Huddinge kommun 2014). Vårby är tillsammans med Skogås och Visättra exempel på miljonprogramsområden i Huddinge. Bebyggelsen består av flerfamiljshus i samma antal våningar med gemensamma gårdar mellan huskropparna och med en växtlighet som till större delen är anlagd och är överlag ganska ensidig (Huddinge kommun 2015a). Det finns goda förbindelser för Vårby till den regionala stadskärnan kungens kurva - Skärholmen samt en T-banestation i området som gör Vårby gård till ett fördelaktigt område för exploatering inom kommunen (Huddinge kommun 2014).

Förhoppningen är att öka mängden bostadsrätter i Vårby Gård och kommunen har i en strukturplan i Översiktsplanen markerat var ny exploatering och

satsningar kommer att ske (Huddinge kommun 2014). Utöver fler äganderätter påpekas behovet av större lägenheter som är en bristvara idag, samt att skapa uteplatser för lägenheterna på bottenplan för att öka tryggheten i området. Idag upplevs bl.a. tunnelbanan och dess entré som otrygg, och kommunen nämner att tryggheten och barriäreffekten av hållplatsen måste fortsätta att arbetas med i exploateringen. Hållplatsen är belägen på pelare i nära anslutning till parken.

Då majoriteten av bebyggelsen består av flerbostadshus påpekas det i Översiktsplanen att den tätt placerade bebyggelsen idag har gjort att tillgången på grönområden är hög. Kommunen vill arbeta mot att stärka kopplingen mellan Vårby brygga vid Mälaren och grönstråket som löper genom Vårby upp till Vårbyparken. Tillgången till kommunens naturområden är också god från Vårby med Gömmarens naturreservat i söder och naturområden längs med Mälaren norrut längs vattnet (Huddinge kommun 2014). Idag knyts stråken genom Vårby samman med strandkanten och parken, och fortsätter norrut in i Vårberg.

1. Vårbyparken
2. Vårby brygga
3. Centrum

Figur 21. Karta över Vårby (© Huddinge kommun u.å.).

BEFOLKNINGSSTATISTIK

Huddinge är en växande kommun där inflyttningen har legat högre än utflyttningen under en lång tid, samt en högre mängd födda än bortgångna. Under 2016 ökade befolkningen med 2% över hela kommunen och för Vårby var det en ökning med 51 personer.

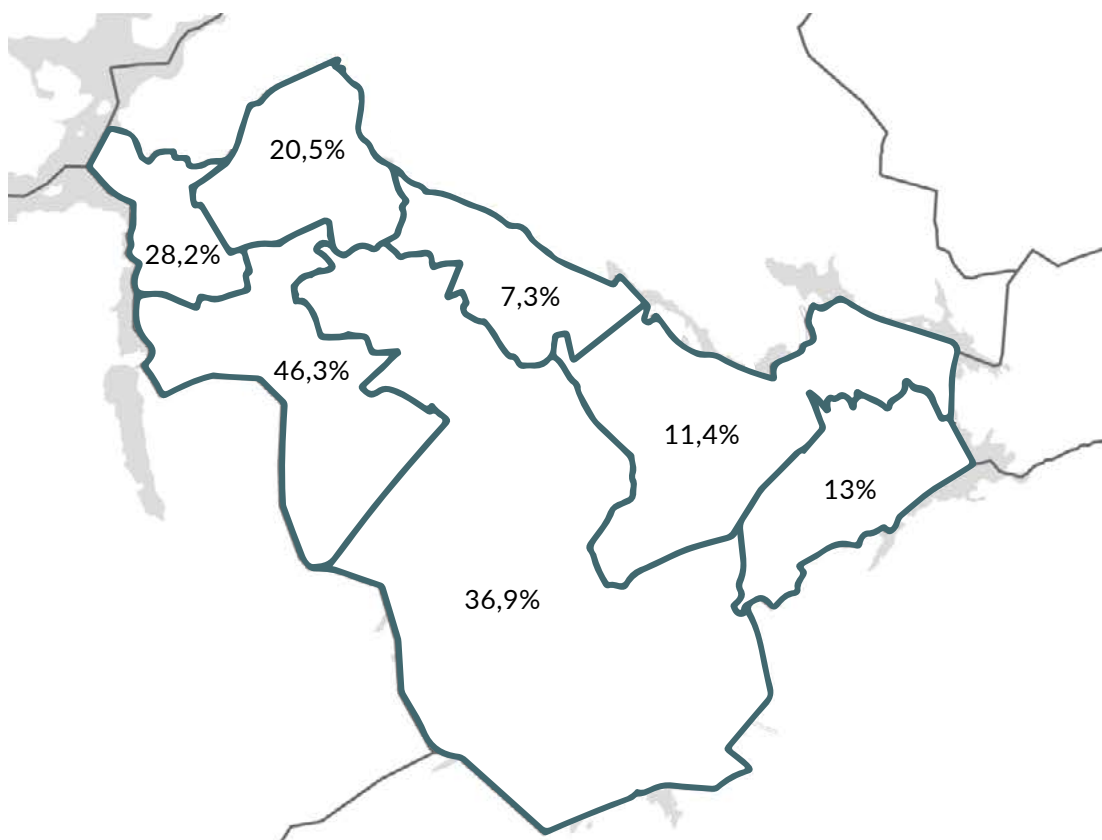
Kommunen genomför även prognoser över ett längre tidsspann. Detta baseras på inflyttning-, utflyttningssiffror, antal födsler, bortgångar samt planerade bostadsbyggen inom kommunen. I det långa loppet visar prognoserna på en fortsatt ökning av befolkningen med över 25% mellan åren 2017-2027. Inom de närmsta 10 åren kommer det att ske en ökning inom alla åldersspann förutom 70-75 år. Från statistik på åldersfördelningen 2016 och den förväntade fördelningen 2026 ser kommunen en betydande ökning inom åldrarna 6, 7-9, 13-15, 16-18 och 80- år.

PROGNOS VÅRBY

ÅLDER	2016	2026	FÖRÄNDRING 2016-2026
0	150	220	70
1-5	834	1050	216
6	151	190	39
7-9	457	520	63
10-12	359	470	111
13-15	318	440	122
16-18	345	435	90
19-24	776	1070	294
25-44	3528	4635	1107
45-64	2501	2870	369
65-79	1109	1350	241
80-w	199	500	301
	10825	13750	3023

För Vårbys del förväntas en betydande ökning, även om den största ökningen kommer att ske i Flemingsberg och Södalen-Fullersta. För åldersfördelningen 13-15 år samt 16-18 år är

ökningen mellan 2016 - 2026 beräknad till 38% bland 13 - 15-åringarna och 26% bland 16 - 18-åringarna. Det motsvaras av totalt 212 stycken ungdomar i Vårby (Kommunstyrelsens förvaltning 2017).

Prognos för år 2026. En ökning för alla kommunaldelarna.

PLATSANALYS

Västra delen av Huddinge kommun har en stor andel gröna ytor som Gömmarens naturområde i söder, men har desto färre anlagda parker. Vårbyparken samt det gröna stråk som parken ansluter till längs strandkanten är en stor tillgång för området. Parken innehåller även den enda lekplatsen i Sydvästra delen av Huddinge med den andra lekplatsen i väster, placerad i Segeltorp. Placerad i Vårby finns det även en T-bana samt bra förbindelser med buss till övriga kommunen. T-banan är belägen på en högre avsats och spåren går på pelare över parken för att sedan försvinna in i berget i norr.

Marken är planlagd för park enligt stadsplaner från 1970 och ägs av kommunen samt en liten bit av Huga fastigheter (Huddinge kommun 2015b). Marken i området är väldigt kuperad på sina ställen och stora höjdförändringar finns. I den norra delen av parken utgör höjdskillnaderna ett vackert och spännande inslag medan ravinen i söder försvårar utnyttjandet i dagsläget. Den södra delen upplevs som en transportsträcka, då det är en brist på sittplatser och mindre rumsligheter som skapar en anledning till att stanna. Tyngdpunkten befinner sig i den norra delen av parken som också utgör dess kärna.

Källa: Huddinge kommuns strukturplan för Vårby gård (Huddinge kommun 2014, s.68).

BILDER FRÅN PARKEN

Tagna den 20 februari. Placering går att utläsa i föregående karta.

B1. Vy från nordvästra delen av parken, i den här delen är ytorna stora & öppna.

B2. Dansbanan är placerad under hållplatsen & skateparken anas till vänster i bild.

B3. Vy av den södra delen av ravinen & den gamla grunden.

B4. Vy av hur T-banan korsar ravinen & utgör ett starkt blickfång.

B5. Lekplatsen i norr med T-banan i bakgrunden. Platsen ramas in av en mjuk kulle som löper längs med gången.

B6. Gångstråket längs med skolgården i riktning mot skateparken.

TOPOGRAFI

Topografin i Vårbyparken influerar starkt dess uttryck samt rörelsen genom området. Parken omringas av bostadsområden samt högre bergstoppar bestående av tallskog. I mitten finns Ravinen som utgör en stor höjdskillnad och som även förstärks av T-banan som löper över ravinen och tydliggör dess sluttningar. Ytorna runt ravinen är relativt platta i kontrast. Den nordvästra sidan av ravinen sluttar bl.a med ca 4% ned mot ravinen och den östra är mer eller mindre plan.

I dagsläget är ravinen svårutnyttjad för besökare då den är planterad med en relativt tät vegetation av buskar och träd och inger ett ostädat uttryck. Vissa sidor av ravinen utnyttjas ändå för pulkaåkning under vintern. På grund av lutningen samt den täta vegetationen finns det enbart ett gångstråk

som idag korsar ravinen i norr. Stråket utnyttjas som genväg, men den största rörelsen i parken sker runt ravinen där den populäraste sidan är stråket i söder som löper från vattnet upp mot T-banan, dansbanan och skateparken. Stråket slingrar sig i sin helhet runt hela ravinen och aktiviteterna är placerade i dess anslutning, oftast bredvid stråket.

Figur 23. Ortofoto från 2015 med grönska (© Huddinge kommun u.å.).

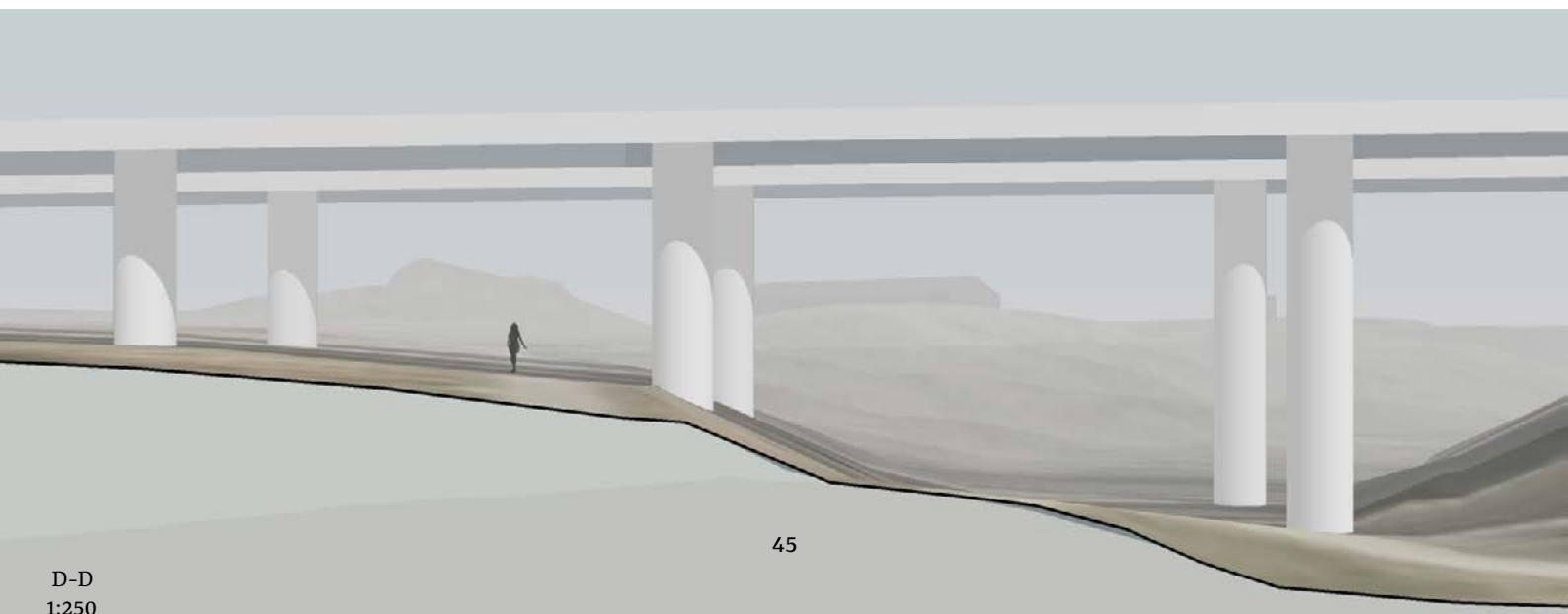
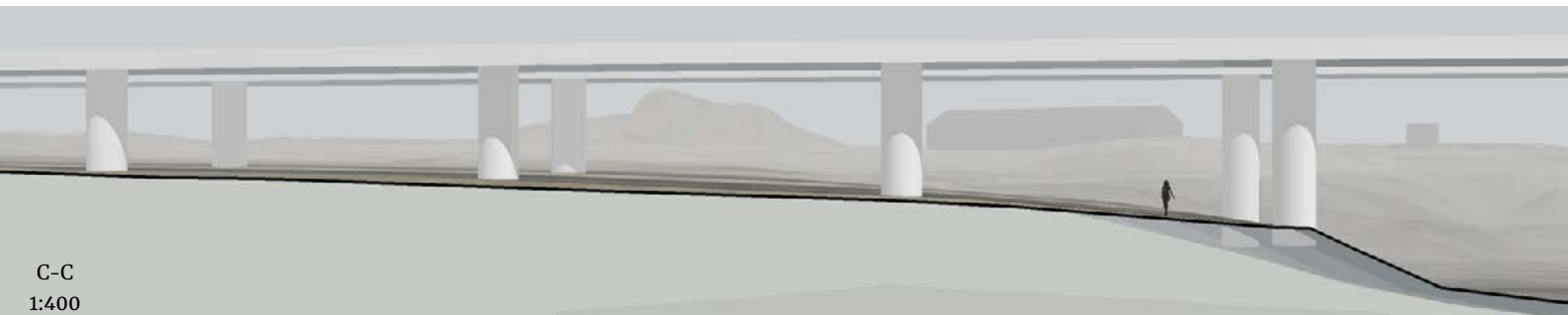
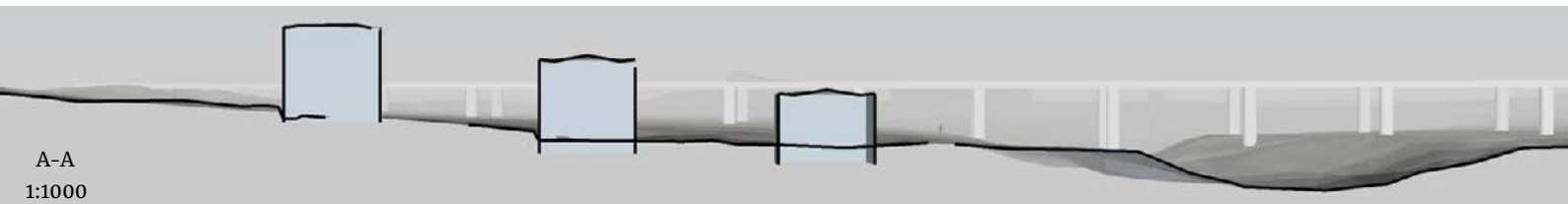
Figur 22. Färgkarta över topografin i Vårbyparken. Omgivande bergstoppar samt ravinen tydliggörs (© Huddinge kommun u.å.).

Vy av genvägen som korsar ravinen.

SEKTIONER ÖVER TOPOGRAFIN

Dragningen går genom Vårbyparkens norra del och finns utmarkerat i föregående karta. Skalfiguren i sektionerna är 1,67m.

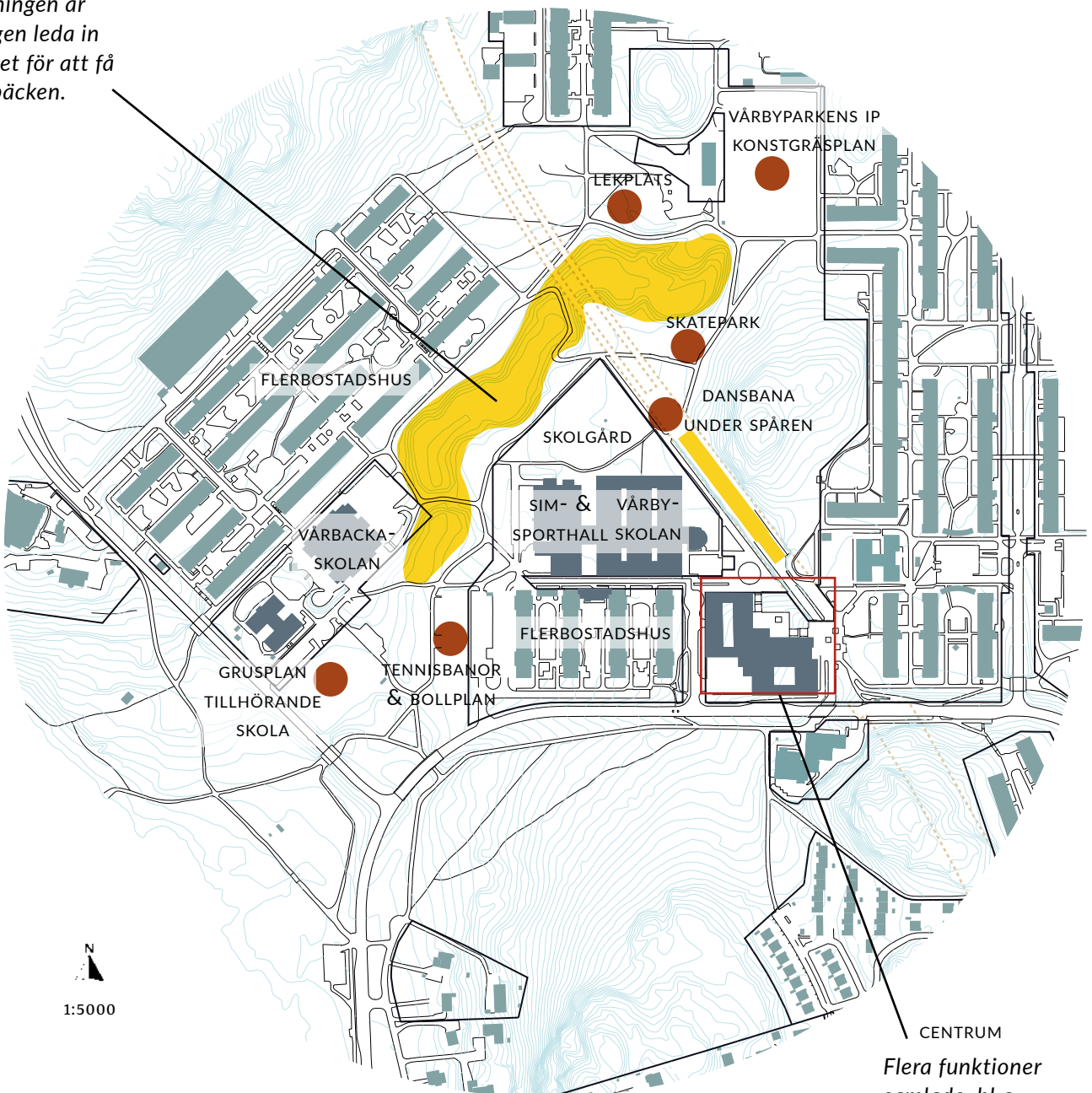

STYRKOR

Platsen är stor med variationsmöjligheter när det kommer till aktiviteter. Det finns ytor för aktiviteter som kan tänkas ta plats samt att flera kan placeras bredvid varandra. Det lokala centrumet och tunnelbanan finns vid parken vilket gör området till en naturlig mötesplats och centrum för händelse. Det finns naturligt mycket aktiviteter (skolor, hallar) runt parken vilket ökar på tryggheten och rörelsen och skolorna kan ges möjlighet att utöka sin verksamhet till parken. Det

skapas en naturlig och vacker karaktär av ravinen och tunnelbanan och höjdskillnaderna skapar intresse samt ett blickfång i området. Det finns idag goda förbindelser till, samt inom parken med stråk som sträcker sig runt ravinen och ned mot vattnet. En ytterligare styrka med parken är att den redan idag har både en dansbana med musikmöjligheter och en skatepark som kan locka ungdomar och som skapar ett intresse för att ta sig hit.

RAVIN
Förhoppningen är att återigen leda in dagvattnet för att få tillbaka bäcken.

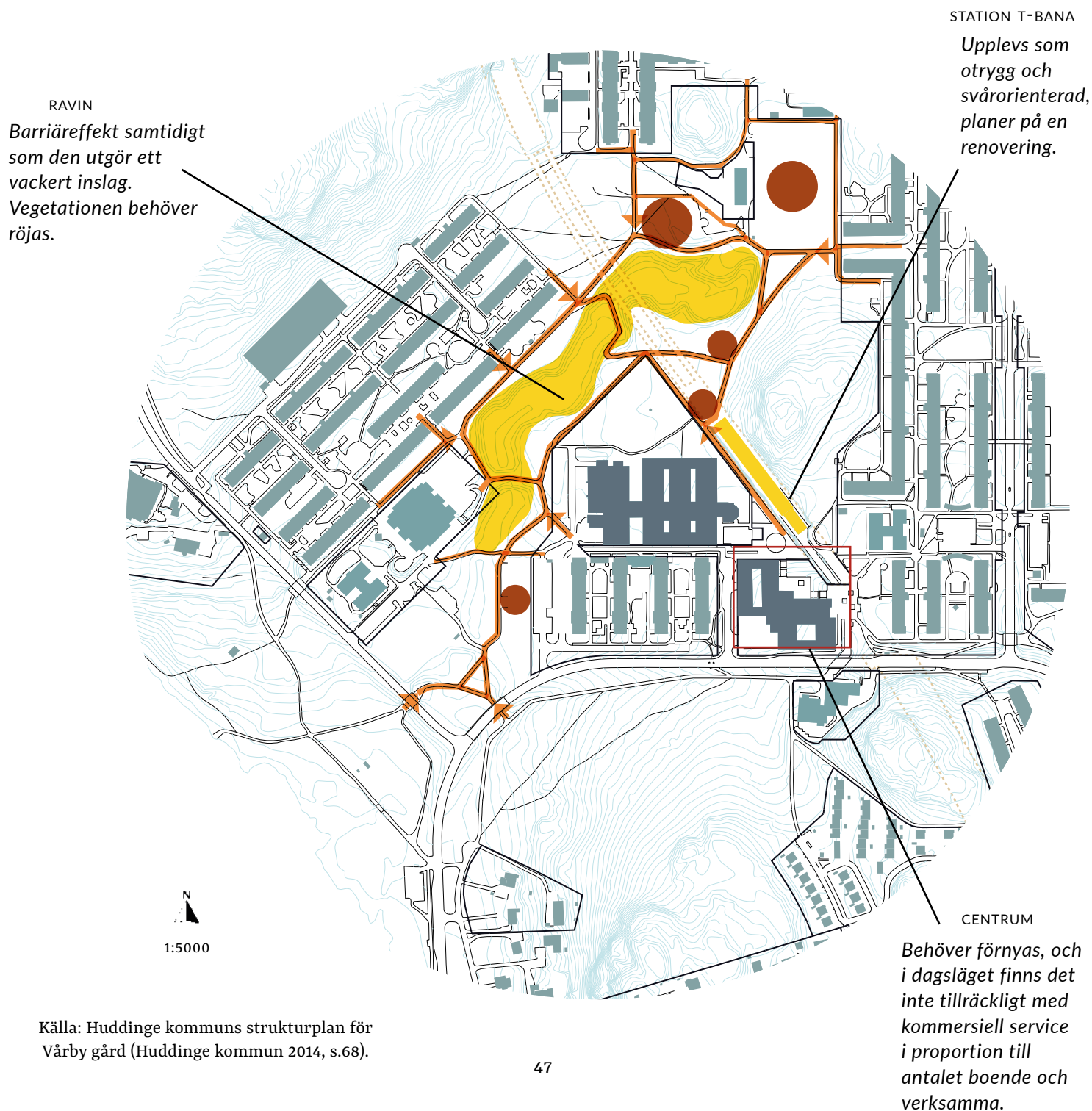
Flera funktioner samlade, bl.a. bibliotek, Gym och Ica med en naturlig mötesplats och torg.

Källa: Huddinge kommuns strukturplan för Vårby gård (Huddinge kommun 2014, s.68).

SVAGHETER

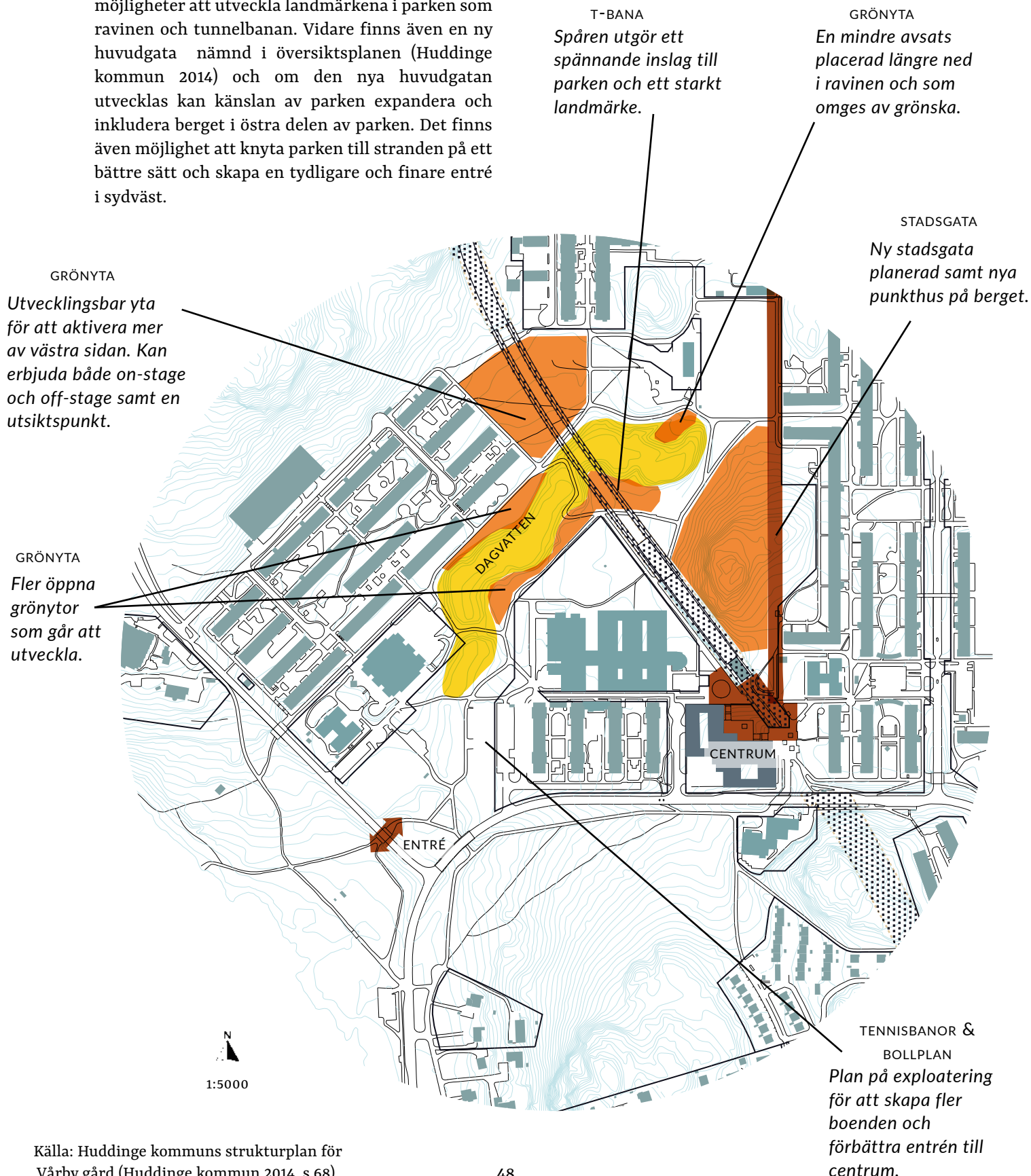
Aktiviteterna är utspridda och parken saknar ett helhetsgrepp. Ravinen utgör både ett vackert uttryck men också en otrygghet och ett oskött intryck med stora partier av sly och naturlika planteringar. Det saknas idag prakt samt planterad och omskött grönska. All händelse är även centrerad till nordöstra halvan av parken. Lekplatsen är placerad i nordväst men den västra sidan utgör ändå en baksida av parken. Rumsligheten är ganska storslagen med få rumsliga variationer och nivåer av exponering och tyvärr saknas det sittplatser i hela parken.

I dagsläget sker all rörelse runt ravinen, det finns ett stråk som går igenom ravinen och skapar bättre kontakt mellan de båda sidorna. Entréerna in till parken sker från de omkringliggande bostadsområdena samt från söder via gångtunnlar som knyter samman parken med vattnet. Ett gestaltat stråk sträcker sig längs med t-banan och för besökaren från centrum ut i parken. Aktiviteterna i området är beläget på den södra sidan om ravinen och bostadsområdena på dess norra. Av den anledningen sker den största rörelsen längs med ravinens södra stråk.

MÖJLIGHETER

Det finns mycket med ytor att utveckla och variera för att få upplevelsen av parken att bli större. Ravinen utgör en möjlighet för dagvattenhantering och löper som en röd tråd genom parken. Det finns möjligheter att utveckla landmärkena i parken som ravinen och tunnelbanan. Vidare finns även en ny huvudgata nämnd i översiktsplanen (Huddinge kommun 2014) och om den nya huvudgatan utvecklas kan känslan av parken expandera och inkludera berget i östra delen av parken. Det finns även möjlighet att knyta parken till stranden på ett bättre sätt och skapa en tydligare och finare entré i sydväst.

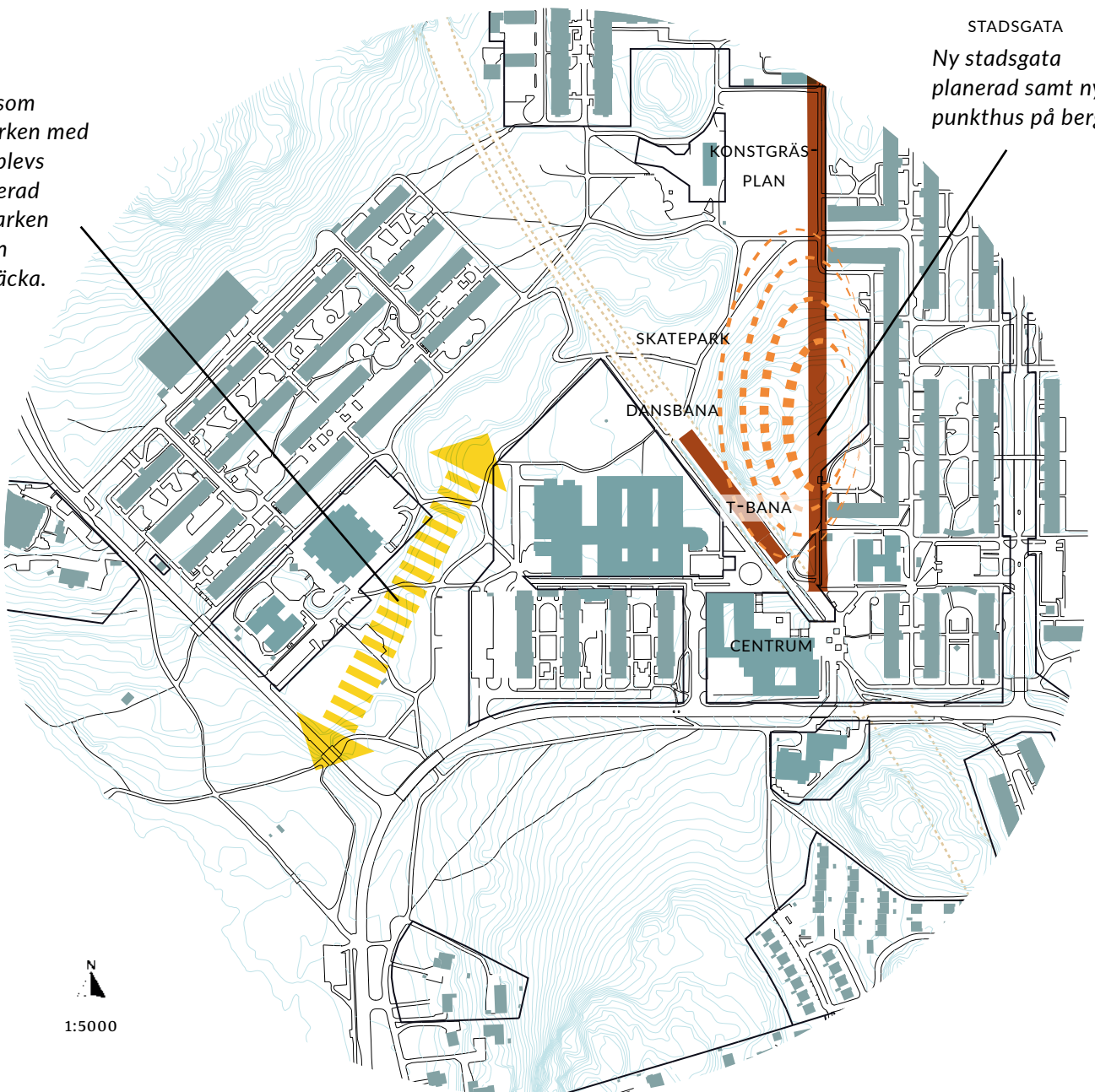
HOT

Det finns en risk att helheten inte skapas i parken och att aktivitetsytorna upplevs som separata. Uppdelningen kan då leda till olika användare samt en möjlig könskodning av de existerande aktiviteterna. Det kan leda till att en jämställd användning och fördelning inom aktiviteterna inte uppnås. Det finns idag aktiviteter som det måste tas ställning till och arbeta för att inkludera i en gestaltning av parken. Risker finns att skateparken används av enbart killar, samt även fotbollsplanen och att dansbanan utnyttjas av enbart tjejer.

Den nya stadsgatan utgör en möjlighet för parken men samtidigt ett hot om det innebär att tyngdpunkten i parken förflyttas österut. Det riskerar att skapa en baksida i den nordvästra delen av parken där bostadsområdena dominerar med tanke på ravinen som utgör en barriär mellan sidorna. Tunnelbanan upplevs även som otrygg och svårorienterad, dess upplevelse kan smitta av sig på parkens om inte utformningen tas i betänkande.

Parken och grönstråket som förbinder parken med stranden upplevs som separerad från norra parken och förblir en transportsträcka.

STADSGATA
Ny stadsgata planerad samt nya punkthus på berget.

GESTALTNINGSPRINCIPERNA IDAG

— RUMSLIGHET

Ytorna är stora och homogena med få rumsliga avdelningar och kan utvecklas.

— GRUPPAKTIVITETER

Möjligheter finns att utföra aktiviteter tillsammans men i begränsad mängd samt svårighetsgrad. Fler aktiviteter kan tillkomma.

— SITTYTOR

Få spännande och varierande sittmöjligheter i hela parken. Det saknas specifikt sittmöjligheter med skydd mot vädret.

+ VARIATION & — NYTÄNKANDE

Parken erbjuder en variation av lekmöjligheter men samtidigt är en stor del av ytorna oplanerad grönska och stora gräsmattor.

+ INTERAKTIVT

Finns möjligheter att koppla in sin mobil för att spela upp musik vid dansbanan.

— INTERAKTIONS- /RETRÄTTPLATSER

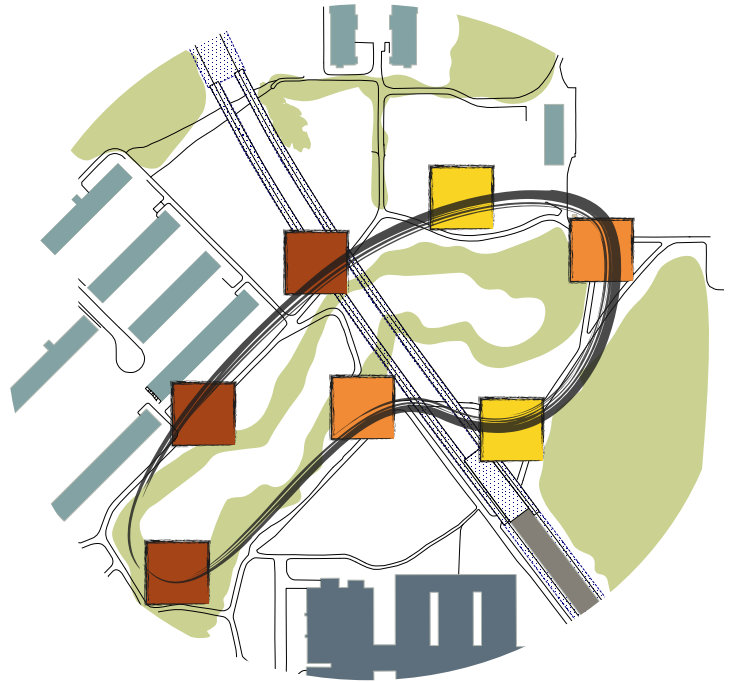
majoriteten av platserna består av on stage. För att möjliggöra fler off stage och back stage möjligheter behöver det finnas fler sittmöjligheter i anslutning till aktiviteterna, mer avskärade ytor och många aktiviteter i nära anslutning.

+ AKTIVITETSTYP

Det förekommer ett antal aktiviteter idag i form av en dansbana som är ett vanligt förekommande önskemål bland tjejer, samt lekplats och skatepark. Fler aktiviteter behöver tillkomma för att de existerande inte ska könskodas och aktiviteterna bli uppdelade.

KONCEPT

Det finns ett antal naturliga knutpunkter där vägarna sammanstrålar eller aktiviteterna är centrerade. De som befinner sig i västra & södra sidan av parken är idag svaga. Tanken är att alla knutpunkter ska vara centrerade runt aktiviteter som sprids ut över parken och skapar en rörelse från aktivitet till aktivitet genom hela parken.

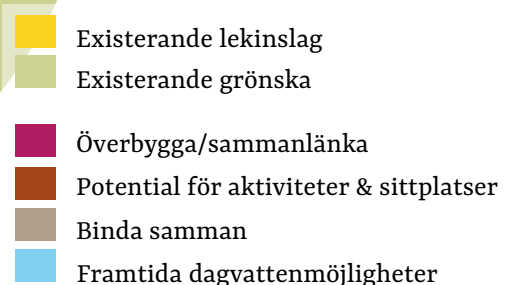
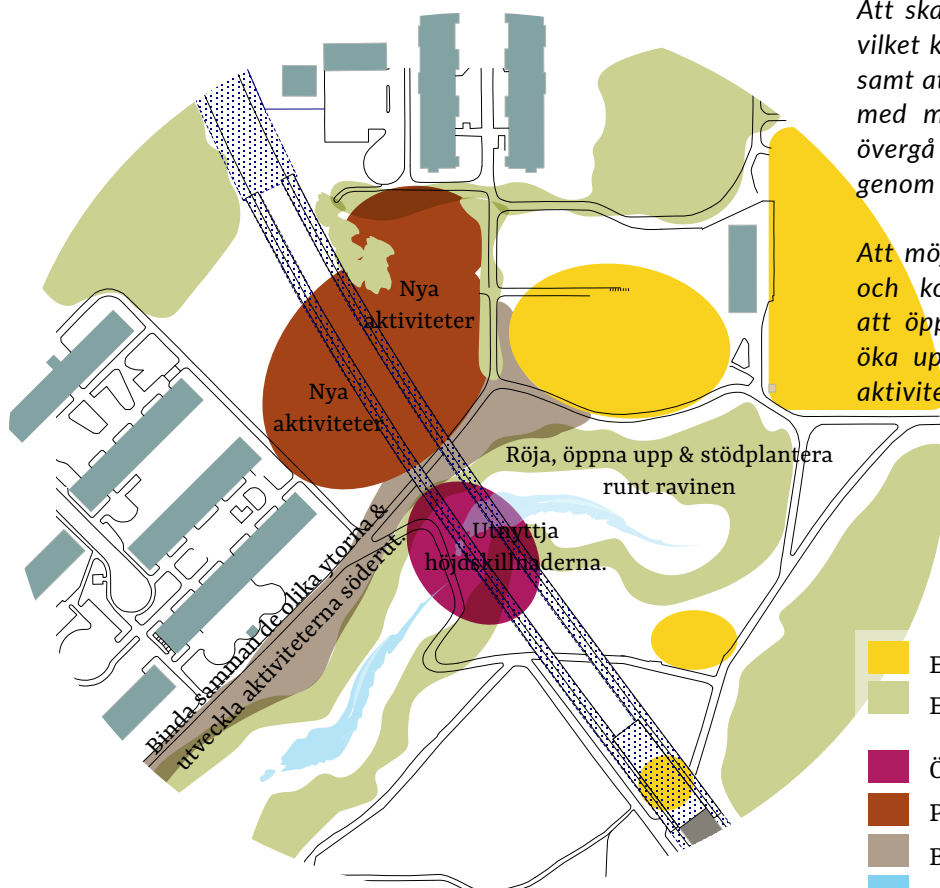

AMBITIONER

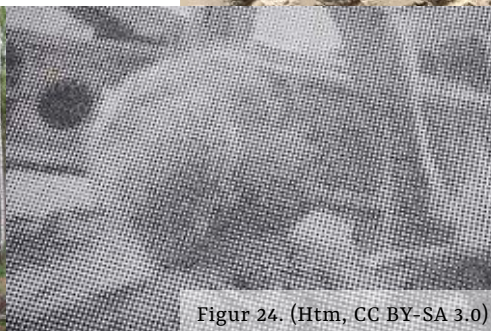
Att aktivera den nordvästra sidan av parken och skapa fler möjligheter till aktivitet, specifikt riktat mot ungdomar & som uppskattas av tjejer.

Att skapa fler sittmöjligheter utöver hela parken vilket kan bidra till mer off-stage och back-stage, samt att sammanbinda aktiviteterna till en helhet med möjlighet att naturligt byta aktivitet och övergå i nästa samtidigt som man förflyttar sig genom parken.

Att möjliggöra för framtida dagvattenmöjligheter och kontakt med, samt över ravinen genom att öppna upp den och förbättra sikten för att öka upplevelsen av trygghet och sammanbinda aktiviteterna.

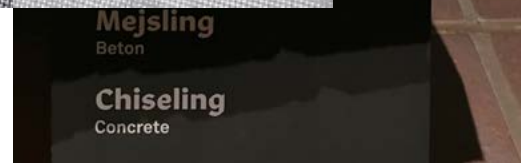

INSPIRATION

Figur 24. (Htm, CC BY-SA 3.0)

Inspiration till material och karaktär. Varma toner, en opollerad yta samt grönska skapar rofylldhet och en känsla av att miljön är föränderlig och påverkbar. Betong kan användas i stödmurar och som markmaterial då materialet kan formas samt ristats i för att skapa motiv. Det finns en möjlighet att tillåta brukare att vara delaktiga och skapa sina egna motiv.

Figur 25. (scott1346, CC BY 2.0)

Figur 26. (Boris Schubert, CC BY 2.0)

Att inkludera så kallad Land Art samt att vara noggrann med valet av sitttytor skapar en humor i utemiljön och inslag som blir unika för platsen. Sittplatserna kan variera och bestå av trämaterial, nät eller fungera som både belysning samt hängyta. Möjligheterna finns att utnyttja befintliga t-banan för att hänga upp hängmattor och stolar eller skapa mysig belysning ovanför sittytorna.

Figur 27. (AleWi, CC0 1.0)

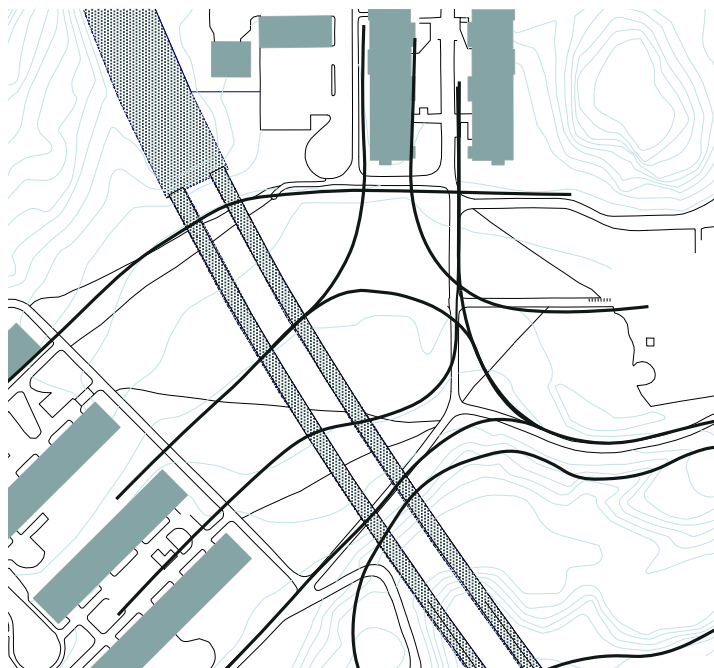
Figur 28. (Editor 5807, CC BY 3.0)

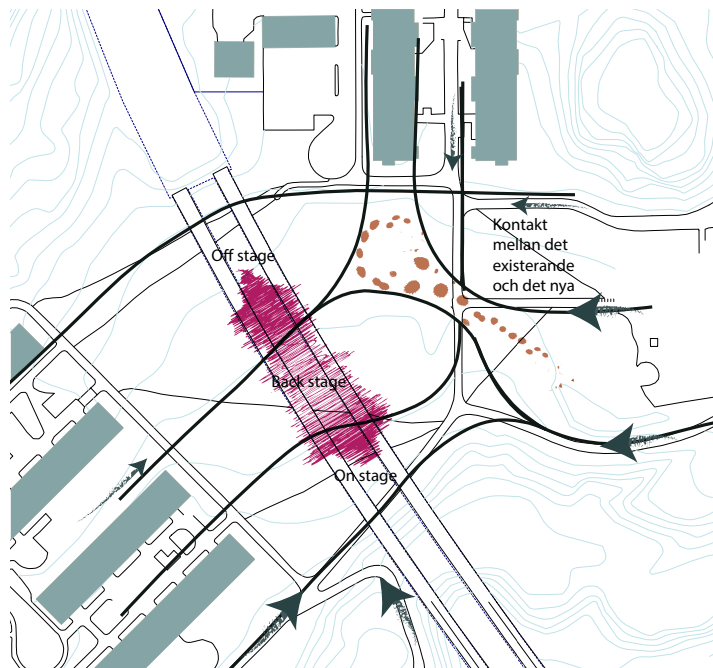
Figur 29. (Jacek Halicki, CC BY-SA 4.0)

Aktiviteterna kan inspireras av hinderbanelopp som Toughest där deltagarna tävlar i lag och hjälps åt för att ta sig över hinder. Andra aktiviteter är populära inslag som styrketräning samt klättrerredskap. Klättrerredskapen kan utnyttja t-banan på samma vis som med sitttytor genom att fästa lianer och rep i konstruktionen och skapa platsspecifika lekelement.

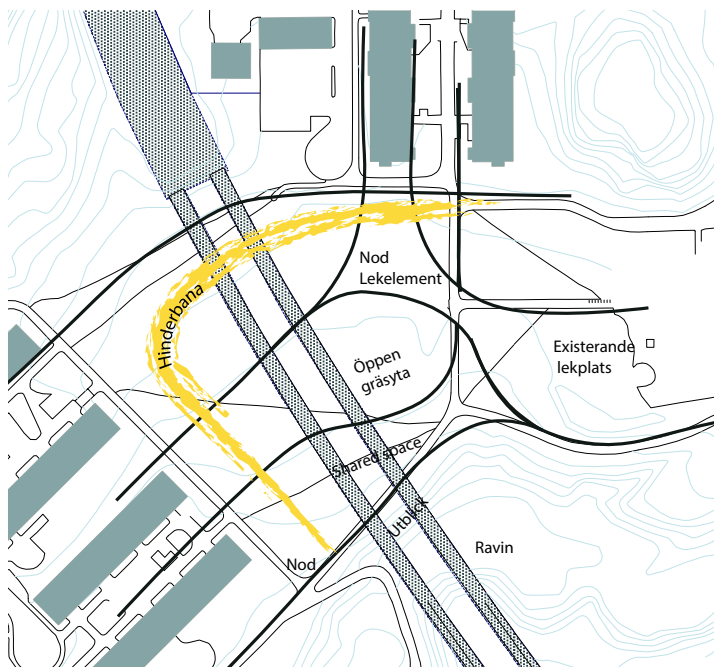
SKISSUTVECKLING

De övergripande linjer och övergångar att förhålla sig till i terrängen.

Den tänkta exponeringsnivån i linje med topografin och en möjlig övergång och gränsszon till befintlig lekplats. Pilarna visar på de nuvarande stråken som anknäuter till området.

Grov fördelning av ytor och aktiviteter i området.

Övergripande gestaltningsidéer med en grov fördelning av ytorna.

PLATSEN I DESS
SAMMANHANG

Den gula slingan visar på hur hinderbanan kan utgöra en del av en längre löpslinga på 1km genom parken. Löpslingan kan utnyttjas för intervallträning och för att sammanbinda fler aktiviteter i parken runt dess sträckning. Möjligheter till tidtagning kan placeras längs sträckan samt i början och slutet av hinderbanan för att ge möjlighet att dokumentera sin prestation.

GESTALTNINGSINSLAG

ÖVERGRIPANDE DESIGN

Platsen är indelad i huvudsak fyra ytor. Två hårdgjorda samt en större gräsyta som delas upp av hinderbanan till en övre och undre. De hårdgjorda ytorna fungerar som en övergångszon från gångstråk och närbelägna lekplatsen. Här samsas klassiska lekelement med möjligheter till förbindelse genom parken. Den södra ytan är tänkt att involvera besökaren i aktivitet genom att man passerar igenom aktiviteterna istället för bredvid. Involvering istället för passivitet.

TOPOGRAFI

Platsen sluttade med ca 4% ned till gångstigen för att plana och ut och återigen bli brantare ned i ravinen. I gestaltningen har topografin utnyttjas för att skapa en soltrappa i söder samt bidra till variation i hinderbanan. Den hårdgjorda ytan i söder har lyfts samt planats ut för att skapa ett större plan för aktivitet och rörelse uppåt och inåt platsen. Utplaningen har genererat en stödmur på ca 1m som gräns mellan hårdgjort och gräs. Gräsytan sluttar sedan mjukt uppåt.

SITTMÖJLIGHETER

En variation av sittplatser finns som både erbjuder on stage samt off stage. Utseendemässigt kan de varieras för att både utgöra lekelement samt sittplatser med möjlighet till att ligga, bord för att äta eller sitta med en dator. Just nu finns en betydande del av sittmöjligheterna i den hårdgjorda ytan i nordöst som fungerar som en övergångszon till lekplatsen bredvid. Det finns både större sittöar, nät och mindre rum med tak. Sittytor med inslag av väggar för att skapa avskildhet och med en dubbel funktion som ritytor för skolarbete eller graffiti/fri målning.

REDSKAP

Önskemål som framkom från referensprojekten var olika typer av gungor och klättermöjligheter. Dessa finns utspridda över ytan och en större repyta skapas genom att utnyttja och använda sig av den befintliga t-banan som utgör ett starkt element med sträckning över/genom platsen. T-banan kan utnyttjas som tak samt för hängande redskap. Utöver redskapen finns öppna gräsytor för egna aktiviteter samt ett inslag av fruktträd för plockning i anslutning till de mindre sittytorna som erbjuder tak.

HINDERBANA

Banan är inspirerad av tävlingar som Toughest och militären och kan utföras med en vän då alla redskap finns i dubletter. Banan ansluter till ravinen

och gångstigarna genom parken för att tillåta att banan fortsätter genom parken. I början och slutet av hinderbanan kan det även finnas en stolpe med tidtagarur. Redskap i banan är klättrerredskap, trappor, balansgång, motionscykel, stänger mm.

HÅRDGJORD YTA FÖR YOGA

Yta för att utföra yoga eller annan typ av gymnastik eller kampsport är placerad en bit upp i terrängen i anslutning till hinderbanan i en dunge av vita björkar. Platsen ska upplevas avskild men inte separerad och möjlighet till att koppla in sin telefon för att spela upp instruktioner eller musik kan inkluderas. Platsen har två mindre väggar där övningar kan ristas in i betongen eller direkt på marken för att instruera fotplacering eller bidra till stämningen.

PERGOLA

I den norra delen finns en större pergola som erbjuder träningsmöjligheter samt sittplatser under tak. Taket korsar gräsytan och den hårdgjorda grusyten och i skarven mellan materialen öppnar sig taket för att möjliggöra att dagvattnet kan samlas in på taket och rinna ned i öppningen längs kedjor eller liknande som en genomsläpplig vägg och vattenelement. Den kantsten som löper mellan markmaterialen breddas till en djupare behållare som fördröjer vattnet.

LAND ART & UTKIKSPLATS

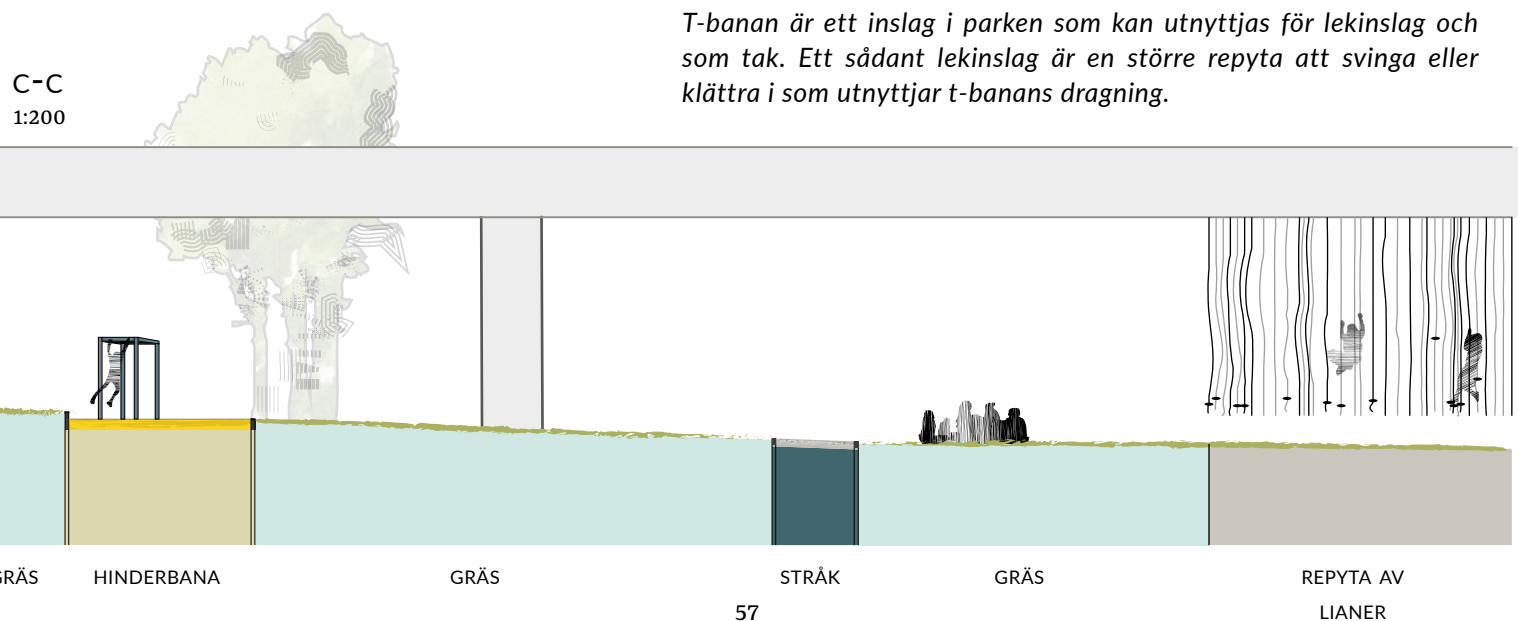
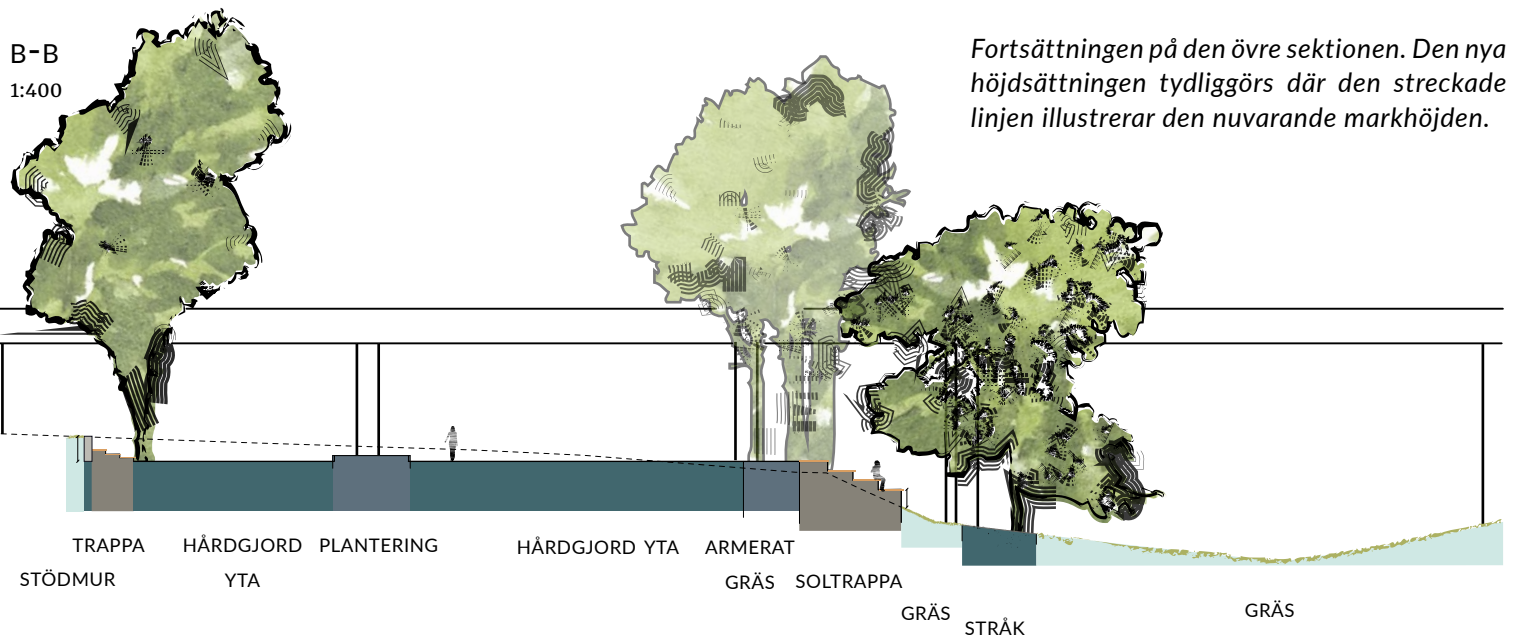
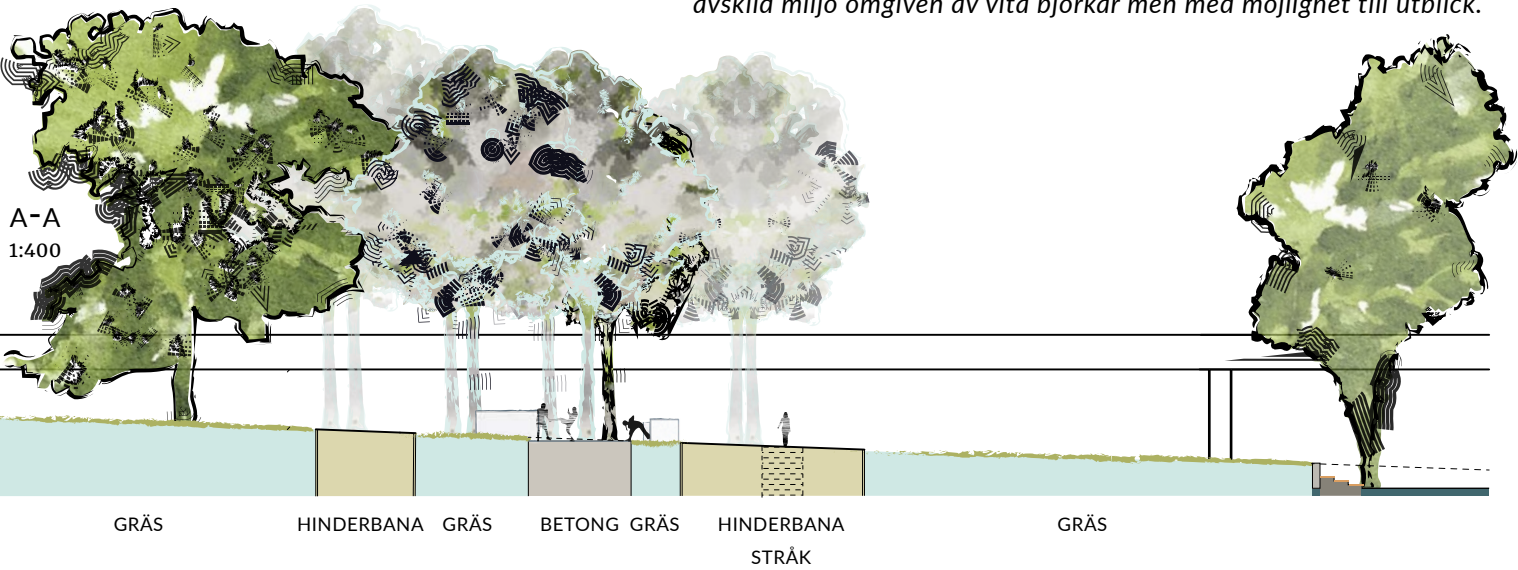
För att erbjuda möjligheter att påverka sin omgivning och införa humor i utemiljön borde olika typer av installationer adderas till platsen som kan erbjuda hängtyor eller avskilda platser för egentid. Ett sådant inslag är en parkbänk, placerad i en stor slangbella i norra delen av platsen. Likaså klassrumsliknande inslag som tavlor att rita på vid sittplatserna med tak för att erbjuda arbetsyta utomhus, eller en utkiksplats i form av två sammanlänkade kuber. Kubernas siktlinje går i linje med, samt skapar kontakt med den befintliga dansbanan på andra sidan ravinen och kan användas och utvecklas för att sammanlänka platserna med ljud eller kommunikation.

SOLTRAPPA

För att skapa kontakt med andra sidan och utnyttja ravinen i mitten av parken skapas en soltrappa i slutningen. En del buskage rensas undan för att skapa bättre sikt och utblick över parken. Ytan vetter mot söder och erbjuder en möjlighet att sitta ned eller utnyttja för träning eller solande. I framtiden kan förhoppningsvis ravinen utvecklas samt dagvattnet återinföras i ravinen och skapa en grön glänta i mitten av parken.

SEKTIONER

Sektion genom hinderbanan samt betongytan för yoga eller annan form av träning. Ytan är placerad högre upp i terrängen och i en avskild miljö omgiven av vita björkar men med möjlighet till utblick.

TRÄNINGSYTA

HINDERBANA

KLÄTTERNÄT

SITTYTA

HÄNGANDE
SITTNÄT

REPYTA

ARMERAT GRÄS

SOLTRAPPA

FRUKTTRÄD

AVSLUTANDE DISKUSSION

FYSISK AKTIVITET & JÄMSTÄLLDHET ELLER BÅDA?

FYSISK AKTIVITET

Hur gestaltas en jämställd utomhusmiljö för fysisk aktivitet? Att besvara frågeställningen har varit svårt då jag upplever att det är enklare att svara på vad som inte är en jämställd gestaltning än vad som faktiskt har en möjlighet att lyckas. Jag har även upplevt att kombinationen av fysisk aktivitet samt jämställdhet är problematiskt. Under arbetets gång har jag ibland upplevt att mitt ämne "jämställd fysisk aktivitet" har behövt behandlas som två separata ämnen och inte tillsammans. I inledningen av arbetet var mitt mål att fokusera på måttlig till intensiva nivåer på ytor som kunde locka både tjejer och killar. Jag upptäckte under arbetets gång att detta fick omvärderas till en definition där all typ av rörelse var uppskattad. För att utvärdera högre nivåer av fysisk aktivitet fick jag vända mig mot föreningsidrotten då jag upplevde att de innehar aktiviteter inom de högre intensitetsnivåerna när det kommer till barn och unga. När det kommer till fysisk aktivitet i offentlig miljö skapar vi insatser för vuxna, antagligen för att vi ser ett visat intresse samt en intressegrupp som ofta har lämnat den organiserade idrotten. Ungdomarna framkommer inte och de får välja om de ser sig höra till lekplatserna eller till inslagen som gestaltas för vuxna.

Det är svårt att säga om det beror på en brist i forskningen angående hur ungdomar är aktiva i offentliga miljöer eller om intresset från ungdomar inte finns, att detta är en tid i deras liv då fysisk aktivitet i offentlig miljö inte är av intresse av olika anledningar. Från vad som framkommer från riksidrottsförbundet verkar det inte vara sanningen då flera ungdomar slutar i föreningsidrotten för att öka träningsmängden i egen regi enligt Hedenborg & Larneby (2016). I min mening saknas det forskning

angående ungdomar och högre intensitet av fysisk aktivitet i offentlig miljö. Jag tror att det i framtiden behöver genomföras fler studier och utvärderingar på hur olika aktivitetsytor används, och hur ungdomar vill vara samt är aktiva idag. I mitt arbete har jag utgått från forskning av Cele (2009) som i min mening skulle behöva kompletteras med mer forskning då mina övriga källor angående tjejer och fysisk aktivitet har hämtats utanför Sverige. Jag anser att vi behöver större mängder av svensk forskning angående våra gestaltade miljöer, och från hur stort genomslag Blomdahl et al. studie från 2012 fick, upplever jag att intresset finns.

JÄMSTÄLLDHET

Fysisk aktivitet är ett komplext ämne då vi har svårt att förstå hur vi ska locka fler att vara aktiva på en folkhälsonivå och att bibehålla livsstilen. Att se en jämställd användning är också komplext då vi fortfarande delar upp idrotter efter kön samt att det tillkommer normer och en stark användarhistorik i offentliga miljöer. Den lilla del av utomstående forskning presenterad angående tjejers syn på skolidrotten av Clark (2015), samt komplexiteten för tjejer i offentlig miljö som framkommer hos Cele (2009) och Walseth et al. (2017) berör hur svårt det är att gestalta framåttänkande utemiljöer. Från skolidrotten framkom att tjejerna inte uppskattade tävlingsmomentet i aktiviteterna, det stämmer även överens med det låga utnyttjandet av bollsporter samt Fahléns (2012) påpekande kring vilka som kan tänkas söka sig mot spontanidrotten. Det framkom även att tjejerna jämförde sig med killarna och var rädda för att utföra någonting felaktigt samt att misslyckas. Dessvärre är en grundförutsättning kring aktivitetsytor och en jämställd användning att båda könen ska utnyttja platsen i samspel och därför måste denna problematik hanteras.

I min gestaltning har jag försökt tillmötesgå dessa farhågor som kan finnas inom tjejer genom ett försök till att välja aktiviteter som kan sprida styrka och självkontroll. I detta syftar jag till yta för yoga samt styrketräning som kan utföras i tävlingsform eller utan. Valet föll även på en repyta som jag har uppfattat som ett populärt inslag idag, men i ett försök till variation är det utformat till ett hav av lianer som ska påminna om repen i skolidrotten. Likaså finns ett antal klassiska redskap för dess popularitet samt igenkänningsfaktor och överlag anser jag att platsen har stora förutsättningar för ett jämställt utnyttjande.

Vad som kan debatteras är att om det är tjejerna som saknas på aktivitetsytorna för att dessa ska uppnå en jämställd användning borde en del av lösningen vara att tillmötesgå tjejers preferens av träning och aktivitet. Från referensprojekten kan det innebära fasta klätterredskap, gungor, dansytor samt sittplatser. Dessvärre argumenterade Clark (2015) för riskerna med att tillmötesgå tjejer då synen på, samt i förlängningen valet av aktivitet kan uppmuntra en syn på den kvinnliga kroppen som vi önskar frångå. Detta kräver i förlängningen att vi gestaltar nytänkande utomhusytor samt att ungdomarna är villiga att testa nya aktivitetsformer och att vi inte förlitar oss för mycket på deras önskemål.

I en utvärdering av mina gestaltungsprinciper som skulle utgöra ett stöd för gestaltning upplever jag att dessa i stor utsträckning har följts i min design. En liten anmärkning jag ändå tar med mig från arbetet är att det möjligtvis inte är intressant att förenkla ned den komplexitet som finns inom detta ämne till förenklade principer. I gestaltungsprocessen har jag även utgått i stor utsträckning från mina reflektioner likaväl som mina principer, men de har hjälpt mig under arbetet och framförallt under framtagandet och konkretiseringen. Vid en kritisk syn på mitt gestaltungsförslag kan jag möjligtvis anse att det kunde ha varit mer konceptuellt och nytänkande. Möjligtvis är det en fråga om tidsbrist då arbetet följer en tidsram men den kreativa processen inte gör det. Jag har i utvärderingen av referensprojekten varit besviken på den likartade designen projekten emellan men kan sympatisera i efterhand och kan tänka mig att tidsbrist kan vara fallet även här. Att tänka nytt kräver tid, omvärderingar och att ta risker vilket är svårt att göra med en deadline. Det skapas även en svårighet när målet är att skapa en gestaltning för tjejer men inte gå i den fällan som nämndes tidigare genom en fortsatt objektsyn på kroppen genom valet av aktivitet. Överlag är jag ändå nöjd med gestaltningen, men dessvärre är det svårt att förutse om förslaget skulle generera den typ av könsfördelning och användning som jag planerat för.

Vad jag också fann otroligt spännande inom litteraturen var dualismen som påpekades av Clark (2015) men som egentligen inte är särskilt enkel att inkludera i en gestaltning. Det var fenomenet av att vi uppmuntrar tjejer till att vara aktiva, starka och att ta plats men samtidigt ska de tänka

på säkerhet och deras utsatthet. Det skapar en uppmaning och ett lockande från utemiljön men samtidigt ett predikande och uppmanande till försiktighet från samhället. Spännande är även att männens beteende och personlighet också tolkas samt generaliseras. Ingen sida av samhället gynnas och vi måste ta oss runt farhågorna och fortsätta möjliggöra för tjejer och kvinnor att vara aktiva offentligt.

ATT TA MED SIG

Vilka lärdomar kan ändå dras från genomförda projekt? De referensprojekt jag har utgått från är relativt nya, byggda under 2014-2016 i stor utsträckning och i väldigt liten mån har de utvärderats. Här finner jag en möjlighet till vidare forskning på ämnet då jag upplever att fler av våra miljöer behöver utvärderas för att se hur väl de uppnått det tänkta syftet. I den mån som kommunerna själva har dokumenterat processen samt reflekterat över den, har i min mening varit spännande läsning. Det framkom att ungdomarnas önskemål har varit relativt lika mellan alla projekten samt att önskemål och användning kan skilja sig åt. Tjejer tenderar även att önska fler sittplatser. Vidare forskning på ämnet vore bra för att belysa varför önskemålen tenderar att bli väldigt lika. Beror det på att ungdomarna har en erfarenhet från vad de ser i dagens offentliga miljö och tenderar att önska vad de anser som realiserbart, praktiskt och klassiskt?

En ytterligare fråga som väckts under mitt arbete på Huddinge kommun är huruvida ungdomarnas preferenser har ändrats inom de senaste åren med mobiltelefonernas ökade användning. De aktiviteter som är tänkta för ungdomar kritiserar för att vara mer relevanta för yngre barn avseende kojbygge, naturlek samt gungor, och lekplatser för ungdomar efterfrågas. Mer forskning behöver göras på interaktiv lek och teknologins inverkan på våra utemiljöer. Jag har även reflekterat om en dialogprocess eller intervjuer med ungdomar som en del i min metod skulle haft en större betydelse för uppsatsen och mitt förslag. Det hade antagligen gett mig möjlighet att skapa en egen bild kring hur de önskemål som anges har uppkommit, utvärdera hur ungdomar ser på ett projekt som detta samt hur de ser på sin utemiljö. Om jag hade gjort om uppsatsen hade det varit en stark faktor att överväga, då jag har upptäckt att det finns en brist

på kunskap inom ämnet. Samtidigt behövde jag komma till denna punkt i mitt kunskapsinsamlande och i gestaltningsprocessen för att se den bristen. De referensprojekt som jag studerat, specifikt Övre hade en utvecklad och gedigen dialogprocess vilket ändå gör mig kritisk till hur mycket mer upplysande min egna hade blivit samt det faktum att min process hade varit ihållig utan en realiserad design.

Avslutningsvis vill jag också lyfta hur drivkraften till att vara aktiv kan hålla på att förändras. Från många håll inom fitness och träning vill vi ha både stöttning, inspiration, nytänkande träningsformer samt en personlig tränare som överser vår träning. Möjligtvis ställer vi samma krav på våra aktivitetsytor utomhus och kanske behöver vi gå mer mot en aktiveringsfas på ytorna? Hur detta ska ske är svårt att säga men ett ökat samarbete mellan föreningsidrotten och kommunen eller med den halvorganiserade idrotten är kanske vart vi är på väg. Lund och Malmö har börjat utforska möjligheterna och Trelleborg lyfte också frågan i sin reflektion. Det är även intressant att idag blir designen en reaktion på vad som sker inom träningsbranschen i inomhusträningsformer och sedan en anpassning till utemiljön. Det hade varit spännande om det hela kunde vändas och att nytänkande träningsformer hämtar inspiration från de som erbjuds i våra utemiljöer. Jag anser att hinderbanelopp som Toughest är exempel på detta eller träningsformer som utnyttjar den naturliga terrängen, men dessvärre är hinderbaneloppen tillfälliga installationer eller så behöver aktiviteterna inrymmas på en begränsad yta och sammanbinds inte till en större helhet i städerna för att skapa unika träningsformer utomhus. Vidare forskning och experimenterande behöver göras på ämnet för att fysisk aktivitet ska fortsätta vara en rolig och närvarande del av våra utemiljöer.

REFERENSLISTA

- Andersson, Johanna. (2017). *(O)jämsställd fysisk aktivitet. Lunds kommun och Aktivia som praktiskt exempel*. Kandidatuppsats, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet. Tillgänglig via: https://stud.epsilon.slu.se/10570/7/andersson_j_170816.pdf [2018-02-28]
- Back, J., Heeffer, C., Paget, S., Rau, A., Sallnäs Pysander, E. L. & Waern, A. (2016). *Designing for Children's Outdoor Play*. Brisbane, Australia: Tillgänglig via: http://delivery.acm.org/10.1145/2910000/2901875/p28-back.pdf?ip=77.110.7.57&id=2901875&acc=OA&key=4D4702B0C3E38B35%2E4D4702B0C3E38B35%2E4D4702B0C3E38B35%2EB06C57F2033C1403&__acm__=1517396849_9c935bd651fedd49f67f-843f1016a634 [2018-01-31]
- Blomdahl, U., Elofsson, S. & Åkesson, M. (2012). *Spontanidrott för vilka? En studie av kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott under sommarhalvåret*. Stockholm: Idrottsförvaltningen och Stockholms Universitet. Tillgänglig via: <http://www.stockholm.se/OmStockholm/Fakta-och-kar-tor/Forskning-och-rapporter/Forskning---idrott-och-kultur/> [2018-01-23]
- Book, K. (2015). *Idrotten i den fysiska planeringen*. Stockholm: Riksidrottsförbundet. Tillgänglig via: http://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/dokument/anlaggningar/rapport-2015_2.pdf [2018-01-22]
- Boverket (2015). *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö*. Boverket. Tillgänglig via: <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2015/gor-plats-for-barn-och-unga-bokversion.pdf> [2018-01-18]
- Boverket (2017). *Stöd till utvecklingsprojekt för jämställda offentliga miljöer i städer och tätorter: slutrapport*. Boverket. Tillgänglig via: <https://www.boverket.se/contentassets/4b744f2548034f708b-f9b134c23fd841/stod-till-utvecklingsprojekt-for-jamstallda-offentliga-miljoer-i-stader-och-tator-ter---slutrapport.pdf> [2018-01-21]
- BRÅ (2016). *Nationella trygghetsundersökningen 2015: om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Brottsförebyggande rådet. Tillgänglig via: https://www.bra.se/download/18.47fa372d1520dfb2fc-51c5e2/1452520810398/2016_1_NTU_2015.pdf [2018-01-27]
- Cele, S. (2009). Genus, identitet och förväntningar: Unga kvinnors upplevelser av parker. *Geografiska notiser*, 67(3), ss. 157-165. Tillgänglig via: <http://www.geografitorget.se/gn/nr/2009/bil/3-08.pdf> [2018-01-23]
- Clark, S. (2015). Running into trouble: constructions of danger and risk in girls' access to outdoor space and physical activity. *Sport, Education and Society*, 20(8), ss.1012-1028. DOI: <https://doi.org/10.1080/13573322.2013.866548> [2018-03-15]
- Croner, M. (2017). *Tjejers villkor på spontanidrottsplatser. Hur man kan stimulera unga tjejers spontana fysiska aktivitet på en idrottsplats: en fallstudie om Alby Folkhälsopark*. Masteruppsats, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet. Tillgänglig via: <https://www.boverket.se/contentassets/064090a87a3543789d4599a1e450b338/hur-man-kan-stimulera-unga-tjejers-spontana-fysiska-aktivitet-pa-en-idrottsplats---en-fallstudie-om-alby-folk-halsopark.pdf> [2018-01-17]
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2 uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Fahlén, J. (2012). *Utom tävlan: en studie av föreningsorganiserad spontanidrott*. I Idrottslyftets utvärderings- och forskningsserie. Riksidrottsförbundet och Umeå universitet. Tillgänglig via: <http://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/dokument/motionsidrott/utom-tavlan-spontanidrott.pdf> [2018-03-15]
- Flyvbjerg, B. (2003/04). Fem missförstånd om fallstudieforskning. *Stadsvetenskaplig tidskrift*, 106(3), ss. 185-206. Tillgänglig via: <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/2087/1665> [2018-01-31]
- Folkhälsomyndigheten (u.å.) *Aktivitetsnivå i befolkningen*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/far/>

- rekommendationer/aktivitetsniva-i-befolkningen/ [2018-03-05]
- Fonseca, A. (2016a). *Bergaparken: parkvandringar*. Kalmar kommun. Tillgänglig via: <https://www.boverket.se/contentassets/24733590903b4a75a2fa62e6a2c05e20/parkvandringar.pdf> [2018-01-17]
- Fonseca, A. (2016b). *Projekt Bergaparken - en trygg och jämställd grannskapspark: Slutrapport*. Kalmar kommun. Tillgänglig via: <https://www.boverket.se/contentassets/24733590903b4a75a2fa62e6a2c05e20/slutrapport-bergaparken.pdf> [2018-01-17]
- Gatukontoret (2015). *Program för aktiva mötesplatser: Strategi för utveckling av platser och strukturer för ökad fysisk aktivitet på allmän plats i Malmö*. Malmö stad. Tillgänglig via: <http://malmo.se/download/18.4cc94c3815be8cd0d0b1b980/1497247614757/Program+f%C3%B6r+aktiva+m%C3%B6tesplatser.pdf> [2018-02-18]
- Goffman, E. (1988). *Jaget och maskerna: En studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Hanlon, C., Morris, T. & Nabbs, S. (2010). Establishing a successful physical activity program to recruit and retain women. *Sport Management Review*, Volym 13, ss. 269-282. DOI: 10.1016/j.smr.2009.10.003 [2018-02-14]
- Hasselberg, E. (2016a). *Jämställda platser i Malmö: Slutrapport*. Malmö stad. Tillgänglig via: <https://www.boverket.se/contentassets/767a99399b7b41c2869e4f64203722f2/jamstallda-platser-i-malmo---slutrapport.pdf> [2018-01-18]
- Hasselberg, E. (2016b). *Skolbesök i Krokbäcksskola*. Malmö stad [Internt dokument].
- Hedenborg, S. & Larneby, M. (2016). *Skilda världar: unga i och om framtidens föreningsidrott*. FoU-rapport 2016:1. Riksidrottsförbundet. Tillgänglig via: http://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/dokument/forskning/skilda-varldar---unga-i-och-om-framtidens-foreningsidrott-2016_1.pdf [2018-03-15]
- Huddinge kommun (2014). *Huddinge kommun: Översiktsplan 2030*. Huddinge kommun. Tillgänglig via: https://www.huddinge.se/globalassets/_gemensamma/styrdokument-overgripande/plan/oversiktsplan-och-prioriterade-projekt/oversiktsplan-huddinge-kommun-2030 [2018-02-22]
- Huddinge kommun (2015a). *Parkprogram: Bebyggelsens gröna karaktär*. Huddinge kommun. Tillgänglig via: https://www.huddinge.se/globalassets/_gemensamma/styrdokument-overgripande/strategi/parkstrategi-bebyggelsens-grona-karakter.pdf [2018-02-26]
- Huddinge kommun (2015b). *Parkprogram: Parkplan del 1*. Huddinge kommun. Tillgänglig via: https://www.huddinge.se/globalassets/_gemensamma/styrdokument-overgripande/plan/parkplan/parkplan-del-1.pdf [2018-02-26]
- Huddinge kommun (2017). *Vårbyparken Resan, Vårby gård*. <https://www.huddinge.se/organisation-och-styrning/sa-arbetar-vi-med/stipendier-och-priser/huddinges-byggnadspris/huddinges-byggnadspris-nomineringar/varbyparken-resan-varby-gard/> [2018-02-27]
- Kolle, E., Støren Stokke, J., Hansen, B. H. & Anderssen, S. (2012). *Fysisk aktivitet blant 6-, 9- og 15-åring-er i Norge: Resultater fra en kartlegging i 2011*. Helsedirektoratet, Oslo: Norges Idrettshøgskole. Tillgänglig via: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/710/Fysisk-aktivitet-blant-%206-9-og-15-aringer-i-norge-resultater-fra-en-kartlegging-i-2011-IS-2002.pdf> [2018-03-05]
- Kommunstyrelsens förvaltning (2017). *Befolkningsprognos 2017-2026*. Huddinge kommun. Tillgänglig via: <https://www.huddinge.se/globalassets/organisation-och-styrning/statistik-och-fakta/statistik-rapporter/befolkningsprognos-2017-2026.pdf> [2018-02-26]
- Kultur- & fritidsförvaltningen (2015a). *Alby folkhälsopark: Bildspel*. Botkyrka kommun. Tillgänglig via: <https://www.boverket.se/contentassets/064090a87a3543789d4599a1e450b338/alby-folkhalsopark.pdf> [2019-01-18]
- Kultur- & fritidsförvaltningen (2015b). *Slutredovisning Alby folkhälsopark*. Botkyrka kommun. Tillgänglig via: <https://www.boverket.se/contentassets/064090a87a3543789d4599a1e450b338/slutredovisning-alby-folkhalsoparken.pdf> [2018-01-17]
- Lagercrantz, A-S., Fonseca, A. & Andersson, E. (2016). *Planeringsunderlag för trygga och jämställda parker i Kalmar kommun*. Kalmar kommun. Tillgänglig via: <https://www.boverket.se/contentassets/>

- 24733590903b4a75a2fa62e6a2c05e20/planeringsunderlag-trygg-och-jamstalld-park.pdf [2018-01-17]
- Lieberg, M. (1994). Ungdomarna, staden och det offentliga rummet. I Forsnäs, J., Boëthius U. & Reimer, B (red.). *Ungdomar i skilda sfärer*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB, ss. 187-234. Tillgänglig via: <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:201205/FULLTEXT01.pdf> [2018-01-29]
- Park & Naturförvaltningen (2014). *Parker och naturområden: Riktlinjer för jämställdhetsarbete*. Göteborgs stad. Tillgänglig via: https://goteborg.se/wps/wcm/connect/7857827d-cb5c-4a37-a598-461e8fc9db6c/Parker+och+natuomr%C3%A5den_Riktlinjer+f%C3%B6r+j%C3%A4mst%C3%A4lldhetsarbete.pdf?MOD=AJPERES [2018-01-29]
- Park- & naturkontoret (2016). *Slutrapport Aktivia: En jämställd aktivitetsplats på Klostergården*. Lunds kommun. Tillgänglig via: <https://www.boverket.se/contentassets/8ed8ef963d8a4457a73686c9b-cee59df/slutrapport-aktivia-161028---lund.pdf> [2018-01-28]
- Riddoch, C., Andersen, L. B., Wedderkopp, N., Harro, M., Klasson-Heggebø, L., Sardinha, L. B., Cooper, A.R. & Ekelund, U. (2004). Physical Activity Levels and Patterns of 9- and 15-yr-Old European Children. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 36 (1) ss. 86-92. DOI: 10.1249/01.MSS.0000106174.43932.92
- Rouhani A. M. (2014). *Overvektig ungdom og fysisk aktivitet: En kvalitativ undersøkelse om et utvalg overvektige ungdommers erfaring med fysisk aktiv*. Masteroppsats, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Tillgänglig via: <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/217840/Masteroppgave%20mai%202014%20Maryam%20Rouhani.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [2018-02-28]
- Runting, H. (2017). The waiting room. I Schalk, M., Kristiansson, T. & Mazé, R. (red.) *Feminist Futures of Spatial Practice: Materialisms, Activisms, Dialogues, Pedagogies, Projections*. Baunach: AADR, ss. 267-271.
- Ryan, R. & Deci, E. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist*, 55(1), ss. 68-78. DOI: 10.1037/110003-066X.55.1.68 [2018-02-08]
- Sundbybergs stad (2017). *Ny aktivitetspark där tjejerna tar plats*. <http://www.sundbyberg.se/kommun-politik/press/pressmeddelanden/2017-09-06-ny-aktivitetspark-dar-tjejerna-tar-plats.html> [2018-03-15]
- Sundqvist, B. (2017). *Aktivitetsparken: Gestaltungsprogram för aktivitetsparken Råby, Upplands-Bro*. Granskningshandling, Upplands-Bro kommun. Tillgänglig via: http://www.upplands-bro.se/download/18.65e3adb15cfd3ebde82b674/1499263396186/170323_Aktivitetsparken_PH.pdf [2018-03-15]
- Tjejer i Förening (2016). *Jämställd stadsutveckling*. Malmö: DH Grafiska. Tillgänglig via: https://www.boverket.se/contentassets/767a99399b7b41c2869e4f64203722f2/jamstalld-stadsutveckling_metodbok.pdf [2018-01-17]
- Trelleborgs kommun (2016). *Jämställd Övre: Slutrapport*. Trelleborgs kommun. Tillgänglig via: https://www.boverket.se/contentassets/ac1c4f83359b49f09c58e924fc64cccc/jamstallt-ovre-slutrapport293145_tmp.pdf [2018-01-21]
- Tyngre träningssnack (2018). *Ulf Ekelund: Fysisk aktivitet och stillasittande* [Podcast]. Avsnitt 119, 21 februari. Tillgänglig via: http://hwcdn.libsyn.com/p/5/e/9/5e9eca6746abf657/tyngre_traningssnack_avsnitt_119.mp3?c_id=19217021&expiration=1520256527&hwt=257b09532ef8659e03b74958de3ab095 [2018-03-05]
- Walseth, K., Aartun, I. & Engelsrud, G. (2017). Girls' bodily activities in physical education How current fitness and sport discourses influence girls' identity construction. *Sport, Education and Society*, 22(4), ss.442-459. DOI: <https://doi.org/10.1080/13573322.2015.1050370> [2018-03-15]

BILDFÖRTECKNING

- Figur 1.** Park- och naturförvaltningen (2014). *Illustration av On stage, Off stage & Back stage*. I Park & Naturförvaltningen (2014). Parker och naturområden: Riktlinjer för jämställdhetsarbete. Göteborgs stad.
- Figur 2.** Lunds kommun (2016). *Förebild Aktivia* [Fotografi]. I Park- & naturkontoret (2016). Slutrapport Aktivia: En jämställd aktivitetsplats på Klostergården.
- Figur 3.** Lunds kommun (2016). *Efterbild Aktivia* [Fotografi]. I Park- & naturkontoret (2016). Slutrapport Aktivia: En jämställd aktivitetsplats på Klostergården.
- Figur 4.** Lunds kommun (2016). *Illustrationsplan Aktivia*. I Park- & naturkontoret (2016). Slutrapport Aktivia: En jämställd aktivitetsplats på Klostergården.
- Figur 5.** Nyréns arkitektkontor (2016). *Illustration av Övre*. I Trelleborgs kommun (2016). Jämställd Övre: Slutrapport.
- Figur 6.** Trelleborgs kommun (2016). *Övre* [Fotografi]. I Trelleborgs kommun (2016). Jämställd Övre: Slutrapport.
- Figur 7.** Trelleborgs kommun (2016). *Flygfoto av Övre* [Fotografi]. I Trelleborgs kommun (2016). Jämställd Övre: Slutrapport.
- Figur 8.** Kalmar kommun (u.å.). *Skylt Bergaparken* [Fotografi]. [Internt dokument/Tillhandahållits via mejl]
- Figur 9.** Kalmar kommun (u.å.). *Redskap i parken* [Fotografi]. Fonseca, A. [Internt dokument]
- Figur 10.** Kalmar kommun (u.å.). *Illustrationsplan Bergaparken*. Fonseca, A. [Internt dokument]
- Figur 11.** Kalmar kommun (u.å.). *Karaktärer i Bergaparken*. Fonseca, A. [Internt dokument]
- Figur 12.** Linus Söderling (2015). *Förebild 1 av Alby Folkhälsopark* [Fotografi]. I Kultur- & fritidsförvaltningen (2015a). Alby folkhälsopark: Bildspel. Botkyrka kommun.
- Figur 13.** Linus Söderling (2015). *Förebild 2 av Alby Folkhälsopark* [Fotografi]. I Kultur- & fritidsförvaltningen (2015a). Alby folkhälsopark: Bildspel. Botkyrka kommun.
- Figur 14.** Botkyrka kommun (2015). *Illustrationsplan Alby Folkhälsopark*. I Kultur- & fritidsförvaltningen (2015a). Alby folkhälsopark: Bildspel.
- Figur 15.** Malmö stad (u.å.). *Tankar kring utformningen av Kroksbäck* [Fotografi]. Hasselberg, E. [Internt dokument]
- Figur 16.** Malmö stad (u.å.). *Nydalaparken* [Fotografi]. Hasselberg, E. [Internt dokument]
- Figur 17.** Malmö stad (u.å.). *Markplanerings-, Planterings- och Utrustningsplan samt detaljrättning möbelgrupp*. [Internt dokument]
- Figur 18.** Malmö stad (u.å.). *Illustrationsplan Nydalaparken*. [Internt dokument]
- Figur 19.** © Huddinge kommun (u.å.). *Ortofoto av Vårbyparken 2017*. [Internt dokument]
- Figur 20 & 21.** © Huddinge kommuns digitala webbkarta.
- Figur 22.** © Huddinge kommun (u.å.). *Färgkarta av topografin över Vårby*. [Internt dokument]
- Figur 23.** © Huddinge kommun (u.å.). *Ortofoto av Vårbyparken 2015*. [Internt dokument]
- Figur 24.** Fotografi av Htm (u.å.). *Precast concrete slab by Betoniluoma, pattern method by Graphic Concrete Ltd*. Baserat på konstverket Shipbuilders (1886) av Albert Edelfelt. Källa: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0. Licens: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Bild tillgänglig via: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/17/2_Laivanrakentajat_gr_bet_pojan_p%C3%A4%C3%A4_1.jpg [2018-04-29] Sida tillgänglig via: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:2_Laivanrakentajat_gr_bet_pojan_p%C3%A4%C3%A4_1.jpg [2018-04-29]
- Figur 25.** Fotografi av scott1346 (2013). *Cadillac Ranch in Texas*. Källa: Flickr CC BY 2.0. Licens: <https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/> Bild tillgänglig via: <https://www.flickr.com/photos/bluecorvette/9313106739> [2018-04-29]

Figur 26. Fotografi av Boris Schubert (2017). *Land Art Nürnberg*. Källa: Flickr CC BY 2.0. Licens: <https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/> Bild tillgänglig via: <https://www.flickr.com/photos/borisschubert/34476360716/in/photostream/> [2018-04-29]

Figur 27. Fotografi av AleWi (2015). *Tough Viking i Stockholm 2015*. Källa: Wikimedia Commons, CC0 1.0. Licens: <https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/> Bild tillgänglig via: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b1/Tough_Viking_2015_-_20.JPG [2018-04-29] Sida tillgänglig via: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tough_Viking_2015_-_20.JPG [2018-04-29]

Figur 28. Fotografi av Editor 5807 (2012). *The walking equipment at the outdoor gym off Culver Parade, Sandown, Isle of Wight*. Källa: Wikimedia Commons CC BY 2.0. Licens: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/> Bild tillgänglig via: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/36/Sandown_outdoor_gym_walking_equipment.JPG [2018-04-29] Sida tillgänglig via: Länk sida: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sandown_outdoor_gym_walking_equipment.JPG [2018-04-29]

Figur 29. Fotografi av Jacek Halicki (2016). *Park linowy w Kletnie*. Källa: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0. Licens: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>. Bild tillgänglig via: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/03/2016_Park_linowy_w_Kletnie_2.jpg [2018-04-29] Sida tillgänglig via: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:2016_Park_linowy_w_Kletnie_2.jpg [2018-04-29]

Allt kartunderlag rörande Vårby som använts som underlag för analyser samt illustrationer har tillhandahållits av Huddinge kommun, samt en sketchUp-modell av Huddinge kommuns lantmäteriavdelning.

Fotografier samt illustrationer utan referens har tillhandahållits av författaren.